Vahide ALKAN RADYO SİNEMA VE TELEVİZYON ANABİLİM DALI Yüksek Lisans Tezi 2023

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO SİNEMA VE TELEVİZYON ANABİLİM DALI

İDEAL EGO VE ALTER EGO KAVRAMLARI ÜZERİNDEN SİNEMASAL BİR TARTIŞMA: SECRET WINDOW VE HIDE AND SEEK FİLMLERİ EKSENİNDE ÇOKLU KİŞİLİK BOZUKLUĞU

Hazırlayan
Vahide ALKAN

Danışman
Doç. Dr. Burak MEDİN

Yüksek Lisans Tezi

Ocak 2023, KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO SİNEMA VE TELEVİZYON ANABİLİM DALI

İDEAL EGO VE ALTER EGO KAVRAMLARI ÜZERİNDEN SİNEMASAL BİR TARTIŞMA: SECRET WINDOW VE HIDE AND SEEK FİLMLERİ EKSENİNDE ÇOKLU KİŞİLİK BOZUKLUĞU

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan

Vahide ALKAN

Danışman

Doç. Dr. Burak MEDİN

Ocak 2023, KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Vahide ALKAN
İmza

T.C.

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Anabilim Dalı : Radyo Sinema ve Televizyon

Program Adı : Yüksek Lisans

Tez Başlığı : İdeal Ego ve Alter Ego Kavramları Üzerinden Sinemasal Bir Tartışma: Secret Window ve Hide And Seek Filmleri Ekseninde Çoklu Kişilik Bozukluğu

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Önsöz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 112 sayfalık kısmına ilişkin 02/02/2023 tarihinde ***Turnitin*** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı**: % 2'** dir.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimeden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 02/02/2023

Danışman: Doç. Dr. Burak MEDİN — Öğrenci: Vahide ALKAN

İmza — İmza

KILAVUZA UYGUNLUK

"İdeal Ego ve Alter Ego Kavramları Üzerinden Sinemasal Bir Tartışma: Secret Window ve Hide And Seek Filmleri Ekseninde Çoklu Kişilik Bozukluğu" başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan	**Danışman**
Vahide ALKAN	Doç. Dr. Burak MEDİN
İmza	İmza

Radyo Sinema ve Televizyon ABD Başkanı

Prof. Dr. Vahit İLHAN

İmza

ÖN SÖZ

Hem lisans hem de yüksek lisans eğitimim boyunca her konuda bana yol gösteren, Erciyes Üniversitesi İletişim fakültesinde hizmet veren hocalarıma teşekkür ederim.

Sinema ile psikanalizi birleştirme fikrimde bana destek olan, aklıma takılan her konuda zamanını ve yardımını hiçbir zaman esirgemeyen, desteğini her an hissettiğim ve örnek aldığım kıymetli danışmanım Doç. Dr. Burak MEDİN'e minnettarım. Tez sürecindeki duraklamalarımda anlayışıyla devam edebildiğim için ona sonsuz teşekkür ederim.

Hayatım boyunca değer verdiğim sayılı insandan birkaçı olan kıymetlilerim, arkadaşlarım, öteki kız kardeşlerim Hülya ARAL, Eda YILDIZ, Ayşenur CANYURT, Melike KIZILELMA'ya her zaman yanımda oldukları, benden anlayış ve sevgilerini esirgemedikleri için teşekkür ederim. Her yazımı okuduğu ve bundan sıkılmadığı için Eda Yıldız'a sabrı için ayrıca teşekkür ederim. Yüksek lisans sürecine beraber başladığım sevgi dolu arkadaşım Edanur NURSEVEROĞLU'na da bana verdiği motivasyon ve destekleri için teşekkür ederim.

Bugün ki hayatımın mimarı rahmetli babam Nazir YORULMAZ'a minnettarım. Beni bugünlere getiren fedakâr ve kıymetli annem Dilber YORULMAZ'a ve her başladığım işte olduğu kadar sonlandırmak istediğim her işte de kararıma saygı duyan, tutarsız kararlarımı destekleyen, yüksek lisans sürecine beni teşvik eden kardeşim Dr. Öğr. Üyesi Rukiye ÇAKMAK'a çok teşekkür ederim. Küçük ailemize dahil olan saygıdeğer Osman ÇAKMAK'a da hayatımıza kattığı neşe için teşekkür ederim.

Yakın zamanda hayatıma dahil olan ve bununla beni memnun eden, anlayışı ve şefkatiyle bana iyi gelen sevgili eşim Nurullah ALKAN'a çok teşekkür ederim.

Vahide ALKAN

Kayseri, 2023

İDEAL EGO VE ALTER EGO KAVRAMLARI ÜZERİNDEN SİNEMASAL BİR TARTIŞMA: SECRET WINDOW VE HIDE AND SEEK FİLMLERİ EKSENİNDE ÇOKLU KİŞİLİK BOZUKLUĞU

Vahide ALKAN

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2023

Danışman: Doç. Dr. Burak MEDİN

ÖZET

Bu çalışma yaşadıkları ihanetten travma düzeyinde etkilenen ve çoklu kişilik bozukluğu yaşayan karakterlerin psikanalitik kavramlar olan id, ideal ego ve alter ego üzerinden incelenmesini ve tartışılmasını amaçlamaktadır. Çalışmada ihanet travmasının kişinin benliğinde nasıl bir tahribata neden olabileceği üzerinde de durularak ihanetin travmatik boyutu ele alınmaktadır. Kişinin kendi benliğinden ziyade ikinci bir benliği ifade eden alter ego; şaşırtıcı ve tekinsiz yönüyle özellikle korku, gerilim ve gizem filmlerinde sıklıkla tercih edilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın evrenini çoklu kişilik bozukluğunu ele alan gizem, korku ve gerilim türlerinden en az ikisini içinde barındıran filmler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemi olarak ise yaşadıkları ihanet travması karşısında alter kimlikler yaratan karakterlerin ele alındığı *Secret Window* (2004) ve *Hide and Seek* (2005) filmleri amaçlı örneklem yöntemi ekseninde seçilmiştir. Filmlerin analizinde psikanalitik eleştiri yönteminin kullanılmasıyla filmlerdeki alter kişiliklerin saldırgan eylemleriyle id'e ve erişilmek istenen ideal erkek temsilleriyle ideal ego'ya işaret ettikleri ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Psikanaliz, Alter Ego, İdeal Ego, Çoklu Kişilik Bozukluğu.

A CINEMATIC DISCUSSION ON THE CONCEPTS OF THE IDEAL EGO AND ALTER EGO: MULTI-PERSONAL DISORDER ON THE AXIS OF SECRET WINDOW AND HIDE AND SEEK MOVIES

Vahide ALKAN

Erciyes University, Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, January 2023

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Burak MEDİN

ABSTRACT

This study aims to examine and discuss the characters who are affected by the betrayal at the level of trauma and have multiple personality disorder, through the psychoanalytic concepts of id, ideal ego and alter ego. In the study, the traumatic dimension of betrayal is discussed by emphasizing how the trauma of betrayal can cause damage to one's self. Alter ego, which expresses a second self rather than one's own self; with its surprising and uncanny aspect, it is often preferred especially in horror, thriller and mystery films. In this context, the universe of the study consists of films that contain at least two of the mystery, horror and thriller genres that deal with multiple personality disorder. As the sample of the study, the films Secret Window (2004) and Hide and Seek (2005), which deal with the characters who create alter identities in the face of the trauma of betrayal, were chosen on the axis of the purposeful sampling method. By using the psychoanalytic criticism method in the analysis of the films, it has been revealed that the alter personalities in the films point to the id with their aggressive actions and to the ideal ego with the ideal male representations to be reached.

Keywords: Cinema, Psychoanalysis, Alter Ego, Ideal Ego, Multiple Personality Disorder.

İÇİNDEKİLER

İDEAL EGO VE ALTER EGO KAVRAMLARI ÜZERİNDEN SİNEMASAL BİR TARTIŞMA: SECRET WINDOW VE HIDE AND SEEK FİLMLERİ EKSENİNDE ÇOKLU KİŞİLİK BOZUKLUĞU

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ..... **i**
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI ..... **ii**
KILAVUZA UYGUNLUK ..... **iii**
KABUL VE ONAY TUTANAĞI ..... **iv**
ÖN SÖZ ..... **v**
ÖZET ..... **vi**
ABSTRACT ..... **vii**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **x**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**
RESİMLER LİSTESİ ..... **xii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

PSİKANALİZ VE TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Psikanaliz Nedir? 6
1.1.Yapısal Kişilik Kuramı 8
1.1.1.İd 9
1.1.2.Ego 10
1.1.3.Süper Ego 12
1.1.4.İdeal Ego ve Ego İdeali 13
1.1.5.Tekinsiz 16
1.2. Sinema ve Psikanaliz İlişkisi 19

İKİNCİ BÖLÜM

İHANET TRAVMASI İLE ÇOKLU KİŞİLİK BOZUKLUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİ

2.1. Travma 25
2.2. İhanet Travması 26
2.3. Çoklu Kişilik Bozukluğu 29
2.4. Alter Kişilik Özellikleri 33
2.5. Dissosiyasyon ve Suç İlişkisi 35
2.6. Sinemada Çoklu Kişilik Bozukluğu 36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİNEMADA İDEAL EGO VE ALTER EGO İLİŞKİSİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 46
3.2. Araştırmanın Sınırı ve Sınırlılıkları 46
3.3. Araştırmanın Yöntemi 47
3.4. Araştırmanın Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Tekniği 47
3.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 47
3.6. Araştırmanın Bulguları 48
3.6.1. Secret Window (2004) 48
3.6.1.1. İhanet Travması ve Çoklu Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişki 48
3.6.1.2. Alter Kişiliğin Eylemleri 51
3.6.1.3. İdeal Ego ve Alter Ego İlişkisi 57
3.6.2. Hide And Seek (2005) 60
3.6.2.1. İhanet Travması ve Çoklu Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişki 60
3.6.2.2. Alter Kişiliğin Eylemleri 67
3.6.2.3. Filmin İdeal Ego ve Alter Ego Bağlamında İncelenmesi 71
3.6.3. Filmlerin Psikanalitik Bağlamda Karşılaştırmalı Analizi 72
SONUÇ 87
KAYNAKÇA 89
EKLER 94

KISALTMALAR LİSTESİ

ÇKB **:** Çoklu Kişilik Bozukluğu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Filmler hakkında genel bilgiler…….94

Tablo 1.2: Filmlerin ayrıntılı incelenmesi……..97

RESİMLER LİSTESİ

Resim 3.1: İhanet anısına verdiği tepki..... 48
Resim 3.2: Rüyasındaki şapkalı adam..... 49
Resim 3.3: Shooter karakteri..... 50
Resim 3.4: Grinlef'in ölümü..... 53
Resim 3.5: Tom'un ölümü..... 53
Resim 3.6: Nakış işleyen şerif karakteri..... 54
Resim 3.7: Shooter'ın Rainey ile kavga sahnesi..... 59
Resim 3.8: David'in eşinin ihanetiyle karşılaşma anı..... 61
Resim 3.9: "You let her die" 63
Resim 3.10: "Now look what you've done" 63
Resim 3.11: "Can you see now" 63
Resim 3.12: Saat 2.06..... 63
Resim 3.13: Eşinin cesedi..... 64
Resim 3.14: Elizabeth'in cesedi..... 64
Resim 3.15: Emily'nin çizdiği resim..... 66
Resim 3.16: Mağaradan çıkan alter kişilik..... 70
Resim 3.17: Rainey aynada..... 77
Resim 3.18: Charlie aynada..... 77
Resim 3.19: Rainey'nin uyku hali..... 77
Resim 3.20: David'in çalışma hali..... 78
Resim 3.21: Rainey ve alter kişiliği aynı sahnede..... 78
Resim 3.22: David'in evi..... 81
Resim 3.23: Rainey'nin evi..... 81
Resim 3.24: Motel yazısı ve kırmızı..... 84
Resim 3.25: Kapılar ve kırmızı..... 84
Resim 3.26: Kırmızı oje..... 85
Resim 3.27: Kırmızı mont..... 85

GİRİŞ

Çoklu kişilik bozukluğu (Dissosiyatif kimlik bozukluğu), kişinin öz benliğinden farklı olarak bir ya da daha fazla benliği kendi bünyesinde barındırmasına neden olan psikolojik bir rahatsızlıktır. Kişi karşılaştığı travmatik durumdan kurtulmak için savunma mekanizması olarak alter kimlikler yaratır. Alter kimlikleri, öteki ben bağlamında alter ego üzerinden incelemek mümkündür. Alanyazında alter ego kavramını karşılayan birtakım kavramlar söz konusudur; doppelganger, gizli benlik, ikinci benlik, karşıt benlik, gölge, aynadaki görüntü, bölünmüş kişilik, çoklu kişilik, çift kişilik. Bu kavramları kişinin bütünleşmeye yönelik mücadelesi üzerinden incelemek mümkünken, bu mücadele devamında parçalanma, tekrarlama, kimlik kaybı ve iç çatışma meydana gelebilmektedir (Berman, 1988, s. 963).

Alter ego bağlamında çoklu kişilik bozukluğu yaşayan karakterler, sinema ve edebiyatta sıklıkla işlenmektedir. Robert Louis Stevenson 'ın *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde* adlı romanı alter egoya verilebilecek en bilindik örneklerden biridir. Sinemada defalarca uyarlaması yapılan roman temelde iyi ile kötü arasındaki çatışmayı anlatmakta olup, meseleyi alter ego ekseninde aynı beden üzerinden yaratılan iki farklı karakter çerçevesinde ele alır. Dr. Jekyll kendisinin ürettiği bir ilaç sonucunda Mr. Hyde adında geceleri açığa çıkan ve kötü eylemlerde bulunan ikinci bir kimliğe dönüşebilmektedir. Adeta Mr. Hyde, Dr. Jekyll'ın içindeki karanlığın temsilidir. Bunların yanı sıra gerçek hayattan çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip hastaların hayat hikayeleri de romanlaştırılarak okuyucuya sunulur. *Sybil, The Three Faces of Eve* adlı kitaplar yayımlandığı dönemde hastalığa karşı büyük ilgi uyandırmış ve devamında sinemaya da uyarlanmıştır.

Sinemada ele alınan alter ego genellikle karakterlerin çatışma içine girdiği kötü yanlarıyla ya da süper kahraman filmlerinde olduğu gibi karakterlerin ikinci (kahraman) kimlikleri olan öteki ben üzerinden incelenir (İndick, 2011, s. 107). Bu çalışmada ise en

temelde alter ego meselesi çoklu kişilik bozukluğu yaşayan karakterlerin alter kimlikleri üzerinden ortaya konulmaya ve anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Sinemada öteki ben bağlamında kullanılan alter ego çoğu zaman gerçeklik algısının yok olduğu, hayal ile gerçeğin iç içe geçtiği bir hikâye örüntüsü içinde ele alınmaktadır. Alter ego şaşırtan ve gerilim yaratan yapısı nedeniyle özellikle gizem, korku ve gerilim türlerinde tercih edilmektedir. Bunun nedeni alter egonun aynı bedende farklı iki karakter olarak temsilinin yarattığı gerilim ve tekinsizliğin izleyici üzerinde şaşırtıcı bir etkiye neden olmasıdır. Bu nedenle çalışmanın evreni olarak çoklu kişilik bozukluğunu ele alan gizem, korku ve gerilim türlerinden en az ikisini içinde barındıran filmler seçilmiştir.

Yapılan literatür taramasında genellikle çoklu kişilik bozukluğunun çocukluk çağında yaşanılan bir travmanın sonucu olarak ele alındığı görülmüştür. Ulusal Ruhsal Sağlık Enstitüsü (*The National Instute of Mental Health*-URSE) tarafından yapılan araştırmada çoklu kişilik bozukluğu hastalarının % 97'sinin çocukluk çağında yaşadıkları bir travmanın hastalığa neden olduğu sonucu ortaya konulmuştur (Putnam, 2012, s. 68). Bu travmalar arasında cinsel istismar sıklıkla hastalığa neden olarak gösterilmekte olup ensest ilişki cinsel istismar arasında en yaygın olanı olarak ifade edilmiştir (Putnam ve diğerlerinden aktaran Putnam, 2012, s. 69).

Sinemada da çoklu kişilik bozukluğu yaşayan karakterlerin genel itibariyle bu hastalığa yakalanma nedeni olarak çocukluk çağında yaşanılan travmalar işaret edilmektedir. Bazı filmlerde ise hastalığın nedeni olarak tatmin edici bir veri sunulmayarak karakter tasarımı detaylı bir şekilde ortaya konulmamaktadır. *Raising Cain, Beyza'nın Kadınları, Split, Identity* filmlerinde hastalığın nedeni olarak çocukluk çağında yaşanan cinsel, fiziksel saldırı gösterilmiştir. Bu çalışmada diğerlerinden farklı olarak çoklu kişilik bozukluğu ile karakterlerin yaşadıkları ihanet travması arasında bir ilişki olduğu varsayılmaktadır. Bu minvalde çalışmanın örneklemi olarak, yaşadıkları ihanet travması karşısında alter kimlikler yaratan karakterlerin ele alındığı iki film seçilmiştir. Bu filmler kronolojik sırayla şöyledir; *Secret Window* (2004), *Hide and Seek* (2005). Bu filmlerin seçilmesindeki diğer etkenler kapsam ve sınırlılık bağlamında gizem, korku ve gerilim türlerinden en az ikisini içinde barındırmaları, çoklu kişilik bozukluğu semptomları gösteren ve ihanet travması yaşadığı düşünülen karakterleri ele

almaları şeklinde sıralanabilir. Bu seçimde amaçlı örneklem tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örneklem tekniği zengin bilginin varlığının söz konusu olduğu durumlarda konunun derinlemesine incelenmesine imkân sağlayan önemli örneklem belirleme tekniklerinden biri olarak karşımıza çıkar (Yıldırım, A. ve Şimşek, H. 2016, s. 118). Amaca yönelik seçim yapmaya yardımcı olur.

Ele alınan bu filmlerdeki ana karakterlerin yarattıkları ikinci kimliklerle çatışma içine girmesi karakterlerin psikanalitik kavramlar üzerinden incelenmelerine imkân sağlamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temelinde psikanalitik kuram yer almaktadır. Psikanalitik kuram ışığında düşler ve bilinçaltı özdeşliğiyle sinema ve bilinçdışı özdeşliği ortaya konulabilmektedir. Bu sayede yönetmenin zihninin bilinçdışı yansıması, düş süreci olarak ele alınan filmin saklı içeriğinde yatan mana ve seyircinin film izleme eyleminin özü açığa çıkarılmaktadır (Akbulut, 2010, s. 243). Ayrıca psikanalitik eleştiriyle toplumun bilinçdışı korku ve eğilimleri de ortaya konulabilmektedir (Kabadayı, 2013, s. 85).

Bu çalışmada alter ego kavramının psikanalitik kuram temelinde açıklanmasının yanında bu kavramla ilişkilendirilebilecek psikolojik bir rahatsızlık olan çoklu kişilik bozukluğundan da yararlanılmaktadır. Bu bozukluğun temelinde ise karakterlerin yaşadıkları ihanet travmasına, travmanın karakterler üzerinde yarattığı etkiye değinilecektir. İhanet travması ve çoklu kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiye Erdinç Öztürk'ün (2009a) '*Dövüş Kulübü: Çifte Kendilikler Çifte Yaşamlar'* adlı makalesinde de değinilmiştir. Öztürk'ün ifade ettiği gibi sistemin kölesi olmaktan bunalan ev sahibi (host) karakter buna karşı duyduğu öfkeyi yarattığı alter kişilik olan Tyler üzerinden açığa çıkarır ve sistemden intikam almaya yönelir. Karakterin öfkesi sistem tarafından ihanete uğradığı düşüncesinin bir getirisi olarak ele alınmış ve bu durum zihninde bölünmeye yol açmıştır. Bu çalışmada da travmatik bir deneyim olarak algılanmayan ihanet travmasının kişide nasıl bir tahribata ve nasıl sonuçlara neden olduğu üzerinde durulacaktır.

Bu çalışma diğer taraftan temelde psikanalitik birer kavram olan alter ego, ideal ego ve id arasında bir ilişki olduğu varsayımı üzerinde durmaktadır. Çalışmayla alter kişiliklerin cinayet işleme doğrultusundaki eylemleriyle id'e işaret edip etmedikleri, çalışmada ele alınan filmlerdeki ev sahibi karakterlerin asıl kimlikleriyle

gerçekleştiremeyecekleri eylemleri yarattıkları alter kimlikler üzerinden hayata geçirdikleri ve böylece alter egonun ideal egoya dönüşüp dönüşmediği, bu eylemlerin saldırgan bir yapı içermesiyle alter egonun id'e işaret edip etmediği, karakterlerin yaşadıkları ihanet travmasının saldırgan bir alter ego yaratımına sebep olup olmadığı varsayımları sınanacaktır.

Alter ego ile arasında ilişki olduğu düşünülen id, Freud'un topoğrafik kişilik kuramını oluşturan üç yapıdan biridir. En temelde cinsel ve saldırgan dürtüleri ifade etmektedir. Kişinin kötü eylemlerinin kaynağı olarak gösterilebilir. İndick (2011) filmlerdeki kötü karakterlerin id'in birer temsili olduğunu ifade eder. Bu minvalde başkalarına zarar verecek eylemlerde bulunan karakterler, id'in hakimiyetindeki dürtülerini açığa çıkarmakta ve id'e işaret etmektedir. Örnek bir çalışma olan Aslı Karamollaoğlu'nun (2004) *'Doksanlı Yıllar ve Sonrasında Hollywood Sinemasında Eril Narsizm ve Fallik Karakter Temsilleri'* adlı yüksek lisans tezinde alter kimlikler şiddete meyilli saldırgan yapısı ile id'in yansıması olarak ifade edilmiştir. Bu çalışmada ise ev sahibi karakterlerin gerçekleştiremediği eylemleri alter kişilikler üzerinden gerçekleştirdiği ve bunu yaparken de alter kişiliklerin saldırgan bir yapı içinde bulundukları üzerinde durulacaktır.

Alter ego ile ilişkilendirilmeye çalışılacak olan ideal ego, kişinin olmak istediği benlik şeklinde ifade edilebilir. Bu bağlamda ele alınan filmlerdeki karakterlerin gerçek benlikleriyle olmak istedikleri benlik arasında büyük bir farklılığın olduğu ve karakterlerin gerçek benliklerinin eylemlerinden memnun olmadıkları görülmüştür. Bu durum kişinin, erişmek istediği ideal benlik özelliklerine sahip yeni bir kimlik yaratmasına neden olmuştur. Karamollaoğlu'nun (2004) aynı çalışmasında alter kişiliğin doğayla bağdaştırılan, fiziksel güç ve beceri sahibi ikinci kişiliğinin ideal ve ulaşılması imkânsız bir imge olarak ideal egoya karşılık geldiği ifade edilmiştir. Bu çalışmada ele alınan karakterlerin ihanet travması karşısında yarattıkları alter kimlikler ve onlara yükledikleri görevler bağlamında ideal ego ile alter ego arasında nasıl bir ilişki olduğunu incelemek amaçlanmaktadır.

İfade edilen amaçlar doğrultusunda bu çalışmada şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Sinemada ele alınan çoklu kişilik bozukluğu hastalarının alter kimlikleri sergiledikleri eylemleriyle id'e işaret etmekte midir?

2. Sinemada ele alınan çoklu kişilik bozukluğu hastaları erişmek istedikleri konuma ulaşmak için alter kimlikleri yaratmakta ve bu kimlikler üzerinden ideal ego'ya ulaşmayı amaçlamakta mıdır?
3. Kişinin yaşadığı ihanet kişide travma etkisi yaratır mı, yaratırsa ne gibi sonuçlara neden olur?

İfade edilen sorulara verilecek yanıtlar sinema ve psikanaliz ekseninde literatüre katkı sunacağı düşünülerek çalışmanın önemini göstermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM
PSİKANALİZ VE TEMEL KAVRAMLAR

1.1. Psikanaliz Nedir?

Psikanalizin temeli Freud'dan önce Josef Breuer'in histeriden muzdarip bir kızı iyileştirmesine dayanmaktadır. Breuer'in bu tedavisi "katarsis (arınma)" adında bir yöntemi içermektedir. Bu yöntemde hipnoz altına alınan hasta ile diyaloğa geçilerek hastanın herhangi bir baskı hissetmeden kendisini açıkça ifade edebilmesi söz konusudur. Tedavinin en önemli yönü ise hastanın hipnozdan çıktığında bir rahatlama hissetmesidir (Geçtan, 1997, s. 53). Bu rahatlama hastanın unuttuğu anıları bilinç düzeyine getirmesiyle meydana gelmektedir. Freud, Breuer'den kızın unuttuğu anıları hatırlamasına yönelik tedavisini tekrarlamasını ister ve bu sayede insan zihnine dair kendi keşiflerini geliştirir. Devamında ise ikisi de fikirleri noktasında birbirlerinden ayrı düşerler ve Freud, Bruer'in keşfi üzerine kendi kavram ve kuramlarını oluşturur (Freud ve Breuer, 2001, s. 14). Breuer'in aksine Freud hipnoz yerine serbest çağrışım tekniğini kullanmaya başlar ve devamında psikanalizi keşfeder (Freud, 2006, s. 60).

Freud'un serbest çağrışım tekniğinde kişiden aklına gelenleri söylemesi istenmektedir. O sırada Freud bazı şeylerin söylenmesinin engellendiğini yani bir "direnç" ile karşılaşıldığını keşfeder ve bu sayede zihinde bazı şeylerin bilinçli, bazı şeylerin ise bilinçdışı olduğunu tespit eder (Freud ve Breuer, 2001, s. 17-18). Bilinçdışında yer alan şeyler direnç tarafından üretilen ve "baskılama" denilen bir durum ile karşılaşmaktadır. Böylece baskılanan şey bilinç düzeyine erişemeyerek bilinçdışında kalmaya devam etmektedir. Bu noktada psikanaliz bilinçdışına atılan şeylerin bilinç düzeyine getirilmesini sağlar (Freud, 2020, s. 9). Bu sayede hasta

baskılanan şeylerin yükünden kurtulmakta ve daha dengeli bir kişilik yapısına erişerek daha sağlıklı bir şekilde hayatını idame ettirebilmektedir.

Freud baskılanan şeylerin bilinç düzeyine çıkmasını engelleyen dirençlerin kaynağını cinselliğe bağlamaktadır. Freud'un yaptığı klinik çalışmalar da bu fikri doğrulamıştır. Özellikle histeriden muzdarip olan hastalara uyguladığı hipnoz tekniği sonrasında sorunların kaynağının unutulan cinsel deneyimler olduğunu birçok kez ortaya koymuştur (Horney, 1994, s. 32). Çalışmaları devamında da Freud'un, uyuştuğu ve sonrasında ayrıldığı Alfred Adler, Carl Gustav Jung gibi alanında başarılı birçok isim ile yolları kesişmiştir (Freud ve Breuer, 2001, s. 16). Bu sayede ruhun sırları her farklı isimle biraz daha açığa çıkmıştır.

Psikanalizin ifade edilen iki anlamı şöyledir. İlki sinir hastalıklarının tedavisinde kullanılan bir yöntem, ikincisi ise derinlik psikolojisi yani bilinçdışı zihinsel süreçler bilimidir. Derinlik psikolojisi bakımından zihin yapısı dinamik, ekonomik ve topoğrafik bakımdan üç şekilde ele alınmaktadır (Freud, 2006, s. 60-62). Bunlardan topoğrafik kişilik kuramı üzerinde durulacaktır.

Freud'un bilinçdışı kavramından önce insan davranışlarının nedenlerinin tamamıyla bilinçli olduğu düşünülüyordu. Topoğrafik kişilik kuramıyla Freud, her eylemin bilinç ile ilişkilendirilemeyeceğini ifade etmiştir (Altıntaş ve Gültekin, 2014, s. 3). Freud, topoğrafik kişilik kuramında ruhsal yapıyı bilinç, bilinç öncesi ve bilinçdışı olmak üzere üç bölüme ayırmış ve bir buzdağına benzetmiştir. Su üzerindeki kısım bilinç, su yüzeyine yakın olan su altındaki kısım bilinç öncesi, suyun derinliklerinde kalan ve büyük bir bölümü oluşturan kısım ise bilinçdışıdır. Bilinçdışı bölümünde bilinç düzeyindeki düşünce ve davranışları yönlendiren bir güç vardır (Geçtan, 1997, s. 56). Bilinç ve bilinçdışında yer alan psişik şeyler psikanalizin alanını inşa etmekte olup patolojik süreçlerin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır (Freud, 2020, s. 7).

Bireyin dışarıdan ve iç dünyasından algıladığı her şey bilinçte yer alır ve davranış ya da konuşma yoluyla ifade edilir (Altıntaş ve Gültekin, 2014, s. 3). Psişik şeylerin bilinçlilik durumu kalıcı bir durum olmayıp bazı şartların sağlanmasıyla yeniden bilinçlilik haline gelebilmektedirler. Bilinçlilik hali ego ile ilişkilidir ve psişik şeylerin bilince çıkmasını engelleyen dirençler de ego tarafından üretilmektedirler (Freud, 2020, s. 8-13).

Bilinç öncesi kısımda istenildiğinde bilinç düzeyine çıkarılabilecek şeyler bulunmaktadır. İnsanın o anda bilincinde fark edemediği bir düşünce, istek ya da çaba ile bilinç düzeyine getirilebilir. Böylece bilinçten silindiği düşünülen anı, duygu ve dürtüler istenildiğinde tekrar ortaya çıkarılabilir (Altıntaş ve Gültekin, 2014, s. 3).

Psişik şeylerin bilinçdışında yer alması durumu "gizli ve bilinçli hale gelmeye muktedir olmak" ile açıklanabilir (Freud, 2020, s. 8). Bu durum bilinçdışında saklanan psişik şeylerin gerekli şartlar sağlandığında bilinç düzeyine çıkabilecekleri ve birey tarafından hatırlanabilecekleri şeklinde açıklanabilir. Trigant Burrow, Freud'un bilinçdışı ile kastettiği şeyin insanın bastırılmış cinsel dürtüleri yani aslında ensest dürtüleri olduğunu ifade etmiştir (Lawrence, 2020, s. 17). Zihnin kendisi ensest dürtüyü yaratmakta ve bastırılmış psikede saklamaktadır. Bununla birlikte Lawrence bilinçdışının yaşam ile başladığını ifade ederek bilinçdışını ruh kavramı ile ilişkilendirir (Lawrence, 2020, s. 19-30).

Freud iki tane bilinçdışı durumun varlığından bahseder; ilki gizlilik durumundan çok bir çaba göstermeden bilinçlilik düzeyine erişebilecek olan, ikincisi ise baskılandığı için gizli tutulan kendiliğinden bilinçlilik düzeyine erişemeyecek olandır (Freud, 2020, s. 9-14). Bilinç düzeyine erişmesi engellenen dürtüler serbest çağrışım, rüyaların yorumu ya da anormal davranışların incelenmesiyle bilinç düzeyine çıkarılabilirler (Altıntaş ve Gültekin, 2014, s. 3). Psikanaliz özellikle rüyaların altında bilinçdışı arzuların yer aldığını ortaya koymuştur. Bilinçdışı düşünceler; espri yapma, dil sürçmesi, okuma ve yazmada hata yapma, yanlış hatırlama, kaza ve unutma anlarında kendisini açığa çıkarabilir (Tükel 2009, s. 35).

1.1. Yapısal Kişilik Kuramı

Freud zamanla topoğrafik kişilik kuramının her durumu açıklamakta etkili olmadığını fark etti. Bazı hastaların anıları bilinç düzeyine erişme noktasında bir direnç göstermekteydi. Böylece dirence neden olan savunma mekanizmalarının ve ego'nun bazı taraflarının da bilinçdışından kaynaklandığını fark etti (Geçtan, 1997, s. 57). Bu doğrultuda ise yapısal kişilik kuramını geliştirdi. Freud'un geliştirdiği bu kuramda kişilik üçe ayrılmaktadır; id, ego, süper ego.

1.1.1. İd

Freud'un "gerçek ruhsal varlık" diye ifade ettiği, ruhsal enerji kaynağı olan id, kişiliğin temel sistemidir. Enerjisini bedensel süreçlerden alır ve ego ile süper ego için gerekli olan enerjiyi sağlar (Geçtan, 1997, s. 57-58). İd, yaşam enerjisi olan dürtülerin hakimiyetindedir. Dürtüler insanın hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan arzuları ifade etmekte olup iki ana dürtüden söz edilebilir; ilki yeme, içme, düşünme, çalışma ve cinsellik gibi yaşam enerjisinden kaynaklı dürtülerdir. İkincisi ise birincil dürtülerin hedefe ulaşmasının engellendiği durumlarda engeli ortadan kaldırma amacıyla ortaya çıkan saldırganlık dürtüleridir (Özakkaş, 2004, s. 72).

Doğuştan var olan id, kalıtımsal dürtü ve arzulara sahiptir. Ego ve süper egosu henüz gelişmeyen çocuk ilk zamanlarında tamamen id'in hakimiyetindedir ve bu nedenle dürtü ve arzuları üzerinde denetim ya da erteleme gibi bir yaptırımı yoktur. Çocuğun bütün ihtiyaçları kendisine bakan kişi tarafından karşılanmaktadır (Geçtan, 1995, s. 44). İd çevreyle iletişim kuramazken zaman ve yer algısına da sahip değildir. Haz prensibine tabi olan id, insanın içinden ve dış dünyadan gelen uyarıcılar karşısında biriken enerjiyi hemen boşaltma isteği içindedir. Haz prensibi, acıdan kaçma ve hazza ulaşma amacı güder (Altıntaş ve Gültekin, 2014, s. 4).

İd'de biriken enerjinin fazlalığı gerilime neden olur ve hemen boşaltılması gerekir. Bu noktada id iki durumdan faydalanır: İlki hapşırma, göz kırpma gibi doğuştan gelen tepkiler olup gerilimi hemen gideren refleks eylemlerdir. İkincisi ise gerilimi yok edebilecek bir obje ya da kişi imgesinin zihinde yaratıldığı birincil süreçlerdir (Geçtan, 1995, s. 44). Bir obje ya da kişinin zihinde canlandırılması kişiyi içinde bulunduğu durumun gerginliğinden uzaklaştırır. Birincil süreçler, isteklerin hayata geçirilmesi ve dürtü boşalımı amacını gütmektedir (Tükel, 2009, s. 35).

Birincil süreçler obje ya da kişiyi zihinde canlandırmanın yanı sıra, dürtü ve arzuların imgelerle derdini anlattığı rüyalarla da ifade edilebilir. Arzularını doyuma ulaştırma noktasında birincil süreçler tek başına yetmez ve bu noktada başka veya ikincil süreçler geliştirir (Geçtan, 1995, s. 45). İkincil süreçler dış gerçeklik ile kişinin sahip olduğu ahlaki değerler doğrultusunda dürtü boşalımının ertelenmesini, geciktirilmesini isterler (Tükel 2009, s. 35).

Temelde cinsellik ve saldırganlık dürtülerine sahip olan id insan davranışlarının altında yatan nedenlerin ana kaynağıdır (Cüceloğlu, 1993, s. 407). Sinemada da karakterlerin eylemlerinin açıklanmasında id'in dürtülerinden faydalanabilmektedir. Örneğin; Alfred Hitchcock, filmlerinde sıradan kişilerin yüzeye çıkarmadıkları saldırgan arzularını açığa çıkaran karakterleri ele almaktadır. Bu karakterler bilinçdışından bilinç düzeyine çıkan dürtüleriyle belirginleşen suça meyilli yapıdadırlar (Özer, 2006, s. 87). Örneğin; Hitchcock'un *Sapık* filminde Norman Bates karakteri çoklu kişilik bozukluğundan muzdariptir. Norman kıskandığı için annesini ve sevgilisini öldürür. Annesine bağlı olan Norman bunu kaldıramaz ve zihni bölünmeye gider. Alter kişiliği olan annesi de oğlunu kıskandığı için motele gelen kadını öldürür (Özer, 2006, s. 104). Hem Norman hem de alter kişiliği olan annesi cinayet işlemeye meyilli karakterler olarak id dürtüleri işaret etmektedirler.

Otomatik Portakal filmindeki Alex'in de cinsel, saldırgan, kontrolsüz eylemleri id ile ilişkilendirilebilir (Bakır, 2008, s. 149). İd'in eylemlerinin sorumluluklarını alma yetisinden mahrum oluşu gibi id dürtülerinin egemenliğindeki Alex de saldırgan ve cinsel dürtülerinin boyunduruğundaki eylemlerini düşüncesizce, en ufak bir vicdan azabı çekmeden gerçekleştirmektedir. Alex'in id dürtülerinin hakimiyeti altında olduğunun bir başka göstergesi de Alex ve arkadaşlarının filmdeki kadın maketin memesinden bardaklara doldurdukları sütü içiyor olmasıyla ifade edilebilir. Şöyle ki Freud'a göre bebek doğarken id dürtülerinin egemenliğinde doğmakta ve yaptığı eylemleri henüz ego'su gelişmediğinden tamamen haz duygusu ile hayata geçirmektedir. Alex de bir annenin memesinden süt içen ve id dürtülerinin hakimiyetindeki her istediğine ulaşan bir bebek gibi süt içmekte ve eylemlerini düşüncesizce gerçekleştirmektedir. Ego'sunun işlevinde yetersiz olduğu bebek gibi Alex'in de ego'su gelişmemiştir ve tamamen haz duygusunun peşinde hareket etmektedir.

1.1.2. Ego

Gerçeklik ilkesine göre hareket eden ego ikincil süreçler doğrultusunda hareket etmektedir. Gerçeklik ilkesinde, dürtünün doyuma ulaştırılması için gerekli olan obje bulununcaya kadar gerilimin geçici olarak ertelenmesi söz konusudur (Geçtan, 1995, s. 45). Ego'nun işlevleri arasında motor denetim, bellek, duygular, algılama ve düşünme yetisi gösterilebilir (Tükel, 2009, s. 41). Ego ihtiyacı karşılama noktasında plan yapar ve

o planın geçerliliğini kontrol eden eylemler gerçekleştirir. Ayrıca hangi içgüdünün nasıl doyuma ulaştırılacağını ve bu doğrultuda hangi nesnelerle ilişki kurması gerektiğini belirler. Bütün bunları yaparken de id, süper ego ve dış dünyanın çatışma ihtimaline karşın dengeyi sağlar (Geçtan, 1997, s. 58).

Ego gerçek dünya ile id arasında denge sağlayarak id'i denetim altında tutar. İd'in aksine ego mantık çerçevesinde hareket eder, akılcı ve pratiktir. Ego id'i eğitme eğilimi ya da iyi ve kötü kavramlarıyla ilişki içinde değildir. Bunların yanı sıra ahlaki bir bakışı da yoktur (Cüceloğlu, 1993, s. 408). Ruhsal yapının denge kurucusu olan ego id'in dürtüsel isteklerini algılar ve bunları süper ego'nun kuralları çerçevesinde gerekli şartları hazırlayarak dürtülerin davranışa dönüşmesini sağlar. Bunu sağlayamaz ise gerekli şartlar sağlanıncaya kadar bu doyumu erteleme yoluna gider (Altıntaş ve Gültekin, 2014, s. 5). Ya da id'in istekleri rüyalara saklanan imgeler ve hayal kurma eylemi ile doyuma ulaştırılır (Cüceloğlu, 1993, s. 407).

İnsan id ile dünyaya gelmekte, sonrasında ise yaşamın devamıyla ego oluşmaktadır. Ego karşılaştığı olaylarla gelişmektedir. Freud bu süreci yumurtaya benzetmektedir. Yumurtanın dışındaki sert yüzey dış dünya ile ilişki içinde olan egoyu temsil etmektedir. Ego ile id net bir şekilde ayrılmamışlardır bazı kısımları iç içedir. İd'e baskılanan şeyler de dahildir ve bunlar dirençlerle ego'dan ayrılırlar (Özakkaş, 2013, s. 18; Freud, 2020, s. 22).

Ego'nun gelişiminde öncelikle gerçeklik duygusu oluşur. Çocuk önce kendi bedeninin duyumlarını fark eder ve devamında ise dış dünyayı kendi bedeninden ayırt etmeye başlar (Tükel, 2009, s. 41-42).

Obje yüklenimlerinin id'den kaynaklandığı düşünülmektedir. Ego obje yüklenimlerini kabul etmekte ya da baskılamaktadır (Freud, 2020, s. 28). Melankoli hastalığında yitirilen obje egoda yeniden üretilmekte böylece bir obje yüklenimi özdeşleştirme ile objenin yerini almaktadır (Freud'dan aktaran Freud, 2020, s. 27). Özdeşleştirme id'in objelerinden vazgeçebilmesi için gereklidir. Ego'nun karakteri yitirilen obje yüklenimlerinin kalıntılarını içermektedir. Ego objeye büründüğünde ise kendisini bir sevgi nesnesi gibi id'e kabullendirmeyi dener (Freud, 2020, s. 29).

Özdeşleştirmelerin sayısı fazlalaşırsa ya da üstünlüğe geçecek kadar güçlü ve birbirleriyle uyumsuz olurlarsa bu durum bir takım patolojik sorunları meydana getirecektir. Freud çoklu kişilik sorunlarının altında yatan nedenin de buna bağlanma ihtimalinden bahsetmektedir (Freud, 2020, s. 30).

1.1.3. Süper Ego

Kişiliğin gelişiminin devamında ise süper ego oluşur. Ego'nun aksine süper ego gerçekten ziyade olması gerekeni ifade eder, kusursuzluğu arzular. İd ve egoya karşı gelen süper ego sürekli olarak onları kendi arzuladığı tarafa çekme girişiminde bulunur. Bu doğrultuda süper ego id'in isteklerini tamamen engelleme isteği içinde olabilir. Buna karşın ego ise bu istekleri erteleme eğilimi içine girebilir (Geçtan, 1997, s. 59). Ancak uygun şartlar sağlandığında ve süper ego da bu duruma onay verdiğinde ego id'in ertelenen isteğini gerçekleştirme girişiminde bulunabilecektir. Bu sayede id'in gerilimi boşalacak ve sistemin düzeni tekrar eski haline gelecektir.

Toplumun belirlediği doğru ve yanlış kalıpları süper ego (üst-ben) olarak ifade edilir. Ego id'in isteklerini bu kalıplar çerçevesinde gerçekleştirir. Bu sayede ego hem id'i doyuma ulaştırır hem de süper ego tarafından cezalandırılmaktan kurtulur (Cüceloğlu, 1993, s. 408).

Süper ego'nun işlevleri şu şekilde ifade edilebilir; id'in hoş olmayan dürtülerini engellemek, ego'yu gerçekçi amaçlardan ahlaki amaçlara yönlendirmek, kusursuz olmak için çaba göstermek (Geçtan, 1995, s. 47). Ben ile süper ego arasındaki uyumsuzluk kişide suçluluk duygusuna neden olur (Tükel, 2009, s. 42). Çocuk ebeveynlerinin onaylamadığı davranışları ödüllendirme ve cezadan kaçınma maksadıyla süper ego'nun ilk alt sistemi olan vicdan kısmına yerleştirir. Bu kısımdaki suçlu hissettirme ve cezalandırmaya karşın ikinci alt kısım olan ego ideali ise gurur ve kıvanç duygusuyla ödüllendirir (Geçtan, 1995, s.47).

Süper ego ödipal dönem ile ilişkilidir. Çocuğun ebeveynlerinin ahlaki istekleri ve yasakları erken dönemde çocuğu ruhsal açıdan etkilemeye başlar. Ödipal karmaşanın çözümündeki anne-babaya karşı cinsel yönelimin yerini alan anne-babayla olan özdeşleşme süper ego'yu oluşturur (Tükel, 2009, s. 42). Freud'un tabiriyle; *"ideal ego veya süper egoda, ebeveynlerimizle olan ilişkilerimizin temsilcisine sahibiz. Henüz küçük birer çocukken bu daha üstün tabiatları tanıyor, onlara hayranlık duyuyor ve*

onlardan korkuyorduk ve daha sonra onları kendi içimize aldık" (Freud, 2020, s. 37). İnsan aslında ebeveynlerinin kalıntılarını kendi içinde barındırmaktadır. Öyle ki oedipus kompleksinde çocuğun istekleri baba tarafından engellenmektedir. Bu doğrultuda çocuğun egosu kendini baskılamakta ve aynı engeli kendi bünyesinde yeniden oluşturmaktadır. Bu oluşumda süper ego babanın karakterini yansıtmaktadır (Freud, 2020, s. 35-36).

Oedipus kompleksi ne kadar güçlü ise, baskılamaya ne kadar hızlı boyun eğiyorsa süper ego'nun, ego üzerindeki vicdan, suçluluk duygusu gibi yaptırımları da o kadar baskın olacaktır. Bu yaptırımlar eğitim, din ve otorite kalıplarını içermektedir (Freud, 2020, s. 36). İnsan içine doğduğu toplumun doğru ve yanlış kalıplarını süper ego'nun kuralları şeklinde içine almakta ve eylemlerini o kurallar doğrultusunda gerçekleştirmektedir.

İnsanın kişiliğini oluşturan bu sistem de ego psikolojik, id biyolojik, süper ego da toplumsal, ahlaki boyutu ifade ediyor denilebilir (Altıntaş ve Gültekin, 2014, s. 6). Ya da başka bir ifade şekliyle; ego mantık, id nefis, süper ego ise vicdanın ifadesidir (Cüceloğlu, 1993, s. 408).

Normal bir bireyde ego yönetimindeki bu üç sistem birlikte ve bir denge içinde hareket eder (Altıntaş ve Gültekin, 2014, s. 6). Başka bir deyişle ruhsal enerji bu üç sistem üzerinde paylaşılır. Eğer kişiliğin düzeni bozulursa üç sistemden biri enerji kontrolünü ele geçirir ve bu yüzden diğer iki sistem zayıf düşebilir (Geçtan, 1995, s. 48).

1.1.4. İdeal Ego ve Ego İdeali

Çocuk, çocukluğunun narsisistik mükemmeliyetine sahip çıkamayınca ona ego ideali olarak tekrar sahip olmak ister (Freud, 2011, s. 65). İfade edilen narsisistik mükemmeliyet ise ebeveynlere yansıtılır. Çocuğun en büyük arzusu kendi cinsinden ebeveyni gibi olmaktır. Çocuk oyunlarında dahi bunu yansıtmakta, oynadığı oyunlarda yetişkin olduğu bir kurgu ortaya koymaktadır (Tükel, 2020, s. 11-13). Oedipus kompleksinde babası gibi olma, ona benzeme ve onun yerini alma tutumu içindeki erkek çocuk babasını ideali olarak görmekte ve benzemek istediği kişi olan babasıyla özdeşleşme yoluna gitmektedir. Bu minvalde özdeşleşme, kişinin kendi egosuna örnek aldığı farklı bir ben'e benzeme girişimidir (Freud, 2021, s. 49-50). Babası gibi olma

isteğini geleceğe yansıtan çocuk için baba, ego ideali haline dönüşür (Chasseguet-Smirgel, 2005, s. 38).

Ego ideali Freud'un eserlerinde ebeveyn ya da onların yerine geçenlerle veya toplumsal ideallerle ilişkilendirilen süper ego ile eş anlamlı kullanılmaktadır. Ego ideali ile ilişkilendirilen kendini gözleme, ahlaki vicdan, rüya sansürü ve bastırma aynı zamanda süper ego ile de ilişkilendirilmektedir. Freud'un *Psikanaliz Üzerine Yeni Giriş Konferansları'nda* (1933) süper ego, ego ideali'nin uygulayıcısı olarak ifade edilmiştir. (Tükel, 2020, s. 11-21).

Bazı yazarların ego ideali ve süper ego arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri şöyledir: Nunberg; ego ideali'nin sevilen, süper ego'nun nefret edilen, korkulan nesneleri içerdiğini ifade eder. Ego ideali anneye yönelik libidoyu, süper ego babaya yönelik libidoyu içermektedir. Reich, ego ideali'nin olmak istediğimiz şeyi, süper ego'nun ise olmamız gereken şeyi ifade ettiğini söylemektedir. Hartmann ve Lrewenstein ise ego ideali, süper ego'nun işlevlerindendir der (Chasseguet-Smirgel, J., 2005, s. 162-171). Görüldüğü gibi genellikle yazarlar ego ideali ve süper ego arasında bir ayrım yapmış böylece ikisinin de ayırt edici özelliklerini ortaya koymuşlardır.

İdeal ego, öz-sevginin amacını oluştururken narsisizm ideal ego'ya kayar. İdeal ego bütün kıymetli eksiksizliklerin ifadesidir (Freud, 2011, s. 65). İdeal imge diye ifade edilebilen ideal ego, bir şeyi yapmayı hayal ettiğimizde kendimizi bir başkasının yerine koyduğumuz ve yapamayacağımız şeyleri onun üzerinden gerçekleştirdiğimiz şeklinde ifade edilebilir (Bakır, 2008, s. 25). Bir nevi ulaşmak istediğimiz amaca ideal imge üzerinden erişim sağlıyoruz denilebilir. Çalışmada ele alınan filmlerdeki karakterler de ulaşmak istedikleri, arzuladıkları amaç doğrultusunda bir ideal ego şekillendirmesi yapmakta ve bunu alter kimlikleri üzerinden hayata geçirmektedirler.

İdeal ego ve ego ideali arasındaki fark Lacan'ın imgesel ve simgesel özdeşleşme süreçleri ile ifade edilebilir. İmgesel özdeşleşme "olmak istediğimiz şey" ile ifade edilerek ideal egoya denk düşerken, simgesel özdeşleşme "bakılan yer" ile ifade edilerek ego idealine denk düşmektedir (Zizek, 2011, s. 121). Ego ideali, benimsediğimiz imgeyi kim için benimsediğimiz üzerine kuruludur. Ötekinin arzusu olmayı arzulamak ile ilişkili olup arzu her zaman yokluk ve olmayan nesne üzerine kuruludur. Çocuk annesinin fallusu yani arzu nesnesi olmayı arzular (Bakır, 2008, s.

25). Bu arzu çocuğun annesiyle ilişki yaşayamayacağı gibi imkânsız ve doyurulamaz bir arzudur. Her zaman bir boşluk bırakır.

Bu bölümde ifade edilmesi gereken diğer kavramlar ise öteki üzerinden anlamlandırılan Lacan'ın büyük Öteki ve küçük öteki kavramlarıdır. Freud yitirilen öteki'ye "nesne" derken Lacan onu "nesne a" diye ifade etmiştir. Lacan da "nesne a" yitirilen öteki'den ziyade "öteki kimdir" sorusuna cevap olarak ele alınmıştır. Şöyle ki Lacan öteki'nin kim olduğunu ifade etmek yerine ona ulaşmanın zorluğunu ifade eden yeni bir ad vermiştir (Nasio, 2007, s. 117-118). Lacan'da nesne a, özne (çocuk) ve Öteki'nin (anne) kesişimine denk gelmektedir. Ne özneye ne de Öteki'ye aittir (Nasio, 2007, s. 136-137).

Ego ideali bir aile, sınıf, ulus için ortak ideal olması bakımından toplumsal bir taraf içerir (Freud, 2011, s. 74). Bunların etrafında şekillenir, böylece içinde bulunduğu toplumun bir yansıması halini alır. Babanın adı'na tabi olan bu sıfatlarla ego ideali Lacan'ın Büyük Öteki kavramına, ideal ego ise küçük öteki kavramına denk düşmektedir. Lacan'ın küçük öteki olarak ifade ettiği öteki ben ise alter ego'ya denk düşmektedir (Nasio, 2007, s. 118).

Alter ego alternatif bir ikinci benlik şeklinde ifade edilebilir. Kişinin bilinçli ya da bilinçsiz kendi benliğinden farklı olarak yarattığı ikinci benlik yapısıdır. Alter ego'ya yüklenen anlam kişiyi arzularına ulaştırabileceği gibi yıkımına da neden olabilir. Örneğin; *Siyah Kuğu* filminde Nina'nın hırsı yüzünden yarattığı alter ego onu arzuladığı siyah kuğu rolünü almaya götürse de sonunda kendi hayatına sebep olur.

Fight Club filminde de anlatıcı arzuladığı kişiyi alter kişiliğine yansıtır. Anlatıcı'nın, Tyler'ın alter kişiliği olduğunu fark ettiği sahnede Tyler durumu şöyle açıklar; '*Hayatını değiştirmenin yolunu arıyordun. Bunu tek başına yapamazdın. Olmak istediğin her ne varsa o benim. Görünmek istediğin gibiyim. Senin istediğin gibi sevişiyorum. Zekiyim, yetenekliyim ve en önemlisi senin hiç olmadığın kadar özgürüm'*. Anlatıcı olmak istediği kişiliği yarattığı alter kişilik üzerinde şekillendirmiştir.

Çalışmada ele alınan alter ego çoklu kişilik bozukluğu hastalarının alter kişilikleri ile özdeşleştirilebilmektedir. Bu nedenle çalışmada daha anlaşılır olmak ve tekrara düşmemek amacıyla filmlerin alter ego bağlamında incelenmesinde ayrıca alter egodan bahsedilmeyecek olup alter kişilikler üzerinden anlatımı sağlanacaktır. Alter

kişilikler ev sahibi kişilikler için birer alter ego temsili olmasıyla kavram temelinde aynı özellikleri içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda alter kişiliklerin karakter özelliklerinden bahsedildiğinde alter ego kavramından bahsedildiği çıkarımı yapılabileceği ifade edilebilir.

1.1.5. Tekinsiz

Tekinsiz kavramı ilk kez Alman filozof Schelling tarafından 1845'te *Mitolojinin Felsefesi* adlı eserinde kullanılmıştır. Schelling tekinsiz kavramını *"'Unheimliche', gizli ve saklı kalması gerektiği halde ortaya çıkmış her şeydir."* şeklinde ifade eder (Candan, 2019, s. 29). Kavramın psikolojide yer alması ise ilk kez 1906'da Ernest Jentsch'in *Tekinsizin Psikolojisi* adlı makalesiyle olmuştur (Açık Radyo, 2016).

Freud ise tekinsiz kavramına 1919 yılında "*Das Unheimliche*" adlı makalesinde yer vermiştir. Tekinsiz, Freud tarafından korkutucu, korku ve dehşet uyandıran bir şey ile ilişkilendirilmektedir. Almanca "unheimlich" kelimesinin karşılığı olan tekinsiz, gizli, sade, tanıdık olan kelimelerinin zıttı olup bir şeyin tam olarak bilinmediği ve tanıdık olmadığı için korkutucu, dehşet verici olduğunu düşündürür. Yeni ve alışılmadık olan şeye, onu esrarengiz kılan bir şeylerin eklenmesi gerekmektedir (Freud, 1919, s. 3-4). Tekinsiz kelimesinin TDK'daki anlamı ise 'tekin olmayan, uğursuz', 'güvenilir olmayan, muammalı (kişi, yer)' olarak ifade edilmiştir (Türk Dil Kurumu Sözlükleri). İngilizce de ise tekinsiz, 'uncanny' kelimesinin karşılığıdır. 'Uncanny' kelimesi aşina olunan bir şeyin içinde barındırdığı rahatsız ediciliği ifade etmektedir (Candan, 2019, s. 2). Kısacası tekinsiz kavramı, içinde insanı huzursuz eden bir şey barındıran şu özellikleri içermelidir; korkutucu, esrarengiz, şimdi gizli olan ancak eskiden bilinir olan, güvenilir olmayan, dehşet verici, ürkütücü… Bu sözcüklerin ışığında tekinsiz, kişiyi evinde imiş gibi hissettirmeyen; yakınlık, sıcaklık, içtenlik, rahatlık… duygusu vermeyen bir şeyler olup göründüğü gibi olmayan, kendisi ile doğrudan bağ kurulamayan bir şey olmalıdır (Sunat, 2018).

Freud Almanca olan "heimlich" kelimesinin kökeninde yatan çift anlama dikkat çeker. İfade edilen kelime hem yakın olma, tanıdık olma hem de gizleme, gözden uzak tutma anlamlarına gelmektedir (Orr, 1997, s. 60). İfade edilen bu özellikleri içinde barındırmasıyla çalışmanın konusu olan alter ego, çoklu kişilik bölünmesi kavramları

beraberinde tekinsizliği getirmektedir. Bu nedenle ele alınan filmler üzerinden tekinsiz kavramına da değinilecektir.

Tekinsizin içinde ifade edilen gizleme eylemi bastırılan ve bastırılanın geri dönüşü ile açıklanmaktadır. Schelling bunu gizli kalması gereken ancak ortaya çıkan bir şey olarak ifade etmektedir (Freud, 1919, s. 22). Tekinsiz figür yeni bir şey değildir, uzun zaman öncesinden bilinen ancak bastırıldığı için unutulan ve şimdi yeniden hatırlanan, bu özellikleri ile de huzursuzluk yaratan bir şeydir.

Görsel bir ikizin varlığı da huzursuzluk verici bir durumdur. Görsel ikizin yani kişinin kendi kişiliğinin imgesinin beklenmedik bir şekilde ortaya çıkması ilginç bir deneyim olarak algılanır (Freud, 1919, s. 34). Otto Rank *Doppelganger* adlı çalışmasında görsel ikizin ayna, gölge, koruyucu ruh, ruh doktrini ve ölüm korkusuyla ilişkisinden bahseder (Freud, 1919, s. 16-17). Görsel ikiz bunlar üzerinden karşılık bulur ve cisimleştirilir.

Jentsch, tekinsizlik noktasında balmumu figürlerin, oyuncak bebeklerin ve otomatların canlı mı cansız mı olduğu hususundaki uyandırdıkları şüpheye dikkat çeker (Freud, 1919, s. 10-11). Tabiatları gereği cansız olan bu figürlerin canlı olma, içlerinde bir ruh taşıyor olma ihtimalleri kişide ürkütücü bir huzursuzluk yaratmaktadır. Freud bu durumu E. T. A. Hoffmann'ın *Kum Adam* adlı romanı üzerinden örneklendirir. Romandaki tekinsizlik hissi; yazarın gerçek dünyayı mı yoksa hayali bir dünyayı mı tasvir ettiğine dair en başta yarattığı belirsizlikten kaynaklanmaktadır. Bu belirsizlik Olimpia'nın ruhunun olup olmadığı hakkında yaratılan şüphe ile sağlanmaktadır (Freud, 1919, s. 13-14). Olimpia gerçek bir insan mı yoksa canlı olmaması gereken ama canlı olan bir otomat mı? Başlangıçta cevap bulmayan bu soru yarattığı şüphe duygusu ile beraberinde tekinsizliği getirmektedir. Cevap bulduğunda yani Olimpia'nın bir otomat olduğu gerçeği ortaya çıktığında yine tekinsizlik hissi ortaya çıkmaktadır.

Romandaki bir diğer husus ise, Kum Adam'ın çocukların gözlerini çalıyor olmasıdır. Bu durum oidipus karmaşasına işaret etmekte olup kastrasyon tehdidini anımsatmaktadır. Oidipus annesini elde etmenin cezasını gözlerini kaybederek ödemiştir. Gözün, en hızlı algılayan organ olması ve uyarılmanın görme duyusu ile başlaması nedeniyle ilk cinsel yasak bakmaya yöneliktir (Bursa Psikiyatri).

Freud kopmuş uzuvların tekinsizliğini kastrasyon tehdidine bağlamaktadır. Albrecht Schaeffer'in *Josef Montfort adlı* kitabında kopmuş uzuvlar, kopmuş bir kafa, kendi kendine dans eden ayaklar ile Hauff masalındaki koldan kopmuş bir el son derece esrarengiz bir şeye sahiptir (Freud, 1919, s. 24). Beden ile birlikte hareket etmesi gereken organların bedenden bağımsızlaşması ürkütücü, huzursuz edici, alışılmadık birer özelliğe sahiptir. Bu bağlamda bakıldığında insanın gölgesi de beden ile bir hareket etme mecburiyetindedir. Gölgenin de bedenden bağımsız hareketi tekinsiz bir durum olarak örneklendirilebilir.

Bazıları için ürkütücülüğün tacı ölü gibi gömülme fikrine aittir (Freud, 1919, s. 24). Ölüm, cesetler, ölülerin geri dönüşü, ruhlar ve hayaletler birçok insan için son derece tekinsiz görünmektedir (Freud, 1919, s. 22). Tekinsiz ruhlar, hayaletler insanlara olduğu kadar evlere de musallat olabilirler. *Cinnet* (1980), *Diğerleri* (2001) ve *Ayin* (2018) filmleri buna birer örnektir. Tanıdık, bilindik olan ev aslında tekinsiz olan yerdir (Sabaner, 2021). İfade edilen filmlerde eve musallat olan doğaüstü varlıkların eve gelen kişilere de musallat olduğu görülmektedir. Bu minvalde tekinsiz mekanlar ve tekinsiz mekân içindeki insanlar sinema, edebiyat ve diğer sanat dallarında sıklıkla kullanılan ürkütücü bir temadır.

Ürkütücü olanın tekinsizliğine verilebilecek bir başka örnek ise animizm'dir. Animizm doğada insan ruhuna az çok benzeyen farklı ruhlar da olduğunu öne süren bir görüşe sahiptir. Animistlere göre her nesne bir ruhi varlık veya ruh tarafından yönetilmektedir. Animistler, hem hayatın içindeki hem de psikolojik olayları tek bir sebebe, düşünen bir ruha bağlarlar (Wikipedia 2). Öznenin zihinsel süreçlerini narsistik abartmasıyla, düşüncenin her şeye gücü yeter olması, buna bağlı olarak büyü ve sihir ile insan veya nesneye bazı güçler, anlamlar yüklenmesi söz konusudur (Candan, 2019, s. 45). Nesneye yüklenen tekinsizlik de mekânın tekinsizliği kadar huzursuz edicidir. Ayna, robot, oyuncak bebek…

Bir şeyin sık tekrarlanması durumu da belirli koşullarla birlikte tekinsizlik hissi yaratmaktadır (Freud, 1919, s. 18). Tekrar eden rüyalar, aynı sayı, isim, cümle, kişi vb. şeylerle gün içinde fazla kez karşılaşmak kişiyi huzursuz eden durumlardır ve kişide bunlar özelinde bir mana arayışı başlatır. Bu durumlar bir şeyin, kişinin hayatına müdahale ettiği imajını yaratır.

Tekinsizliğin örneklerinden biri de Freud'un "düşüncenin her şeye gücü yetmesi" adını verdiği ilkeyi içermektedir. Bu ifade ile kişinin zihinsel süreçlerini narsisçe abartması, düşüncelerin her şeye kadir olması kastedilmektedir (Freud, 1919, s. 21). Hayal gücü ve gerçeklik, daha önce fantastik olduğunu düşündüğümüz bir şey önümüzde gerçek göründüğünde, bir sembol, sembolize edilenin tüm gücünü ve anlamını aldığında vb. bulanıklaşır. Büyü uygulamalarının doğasında var olan tekinsizliğin büyük bir kısmı buna dayanmaktadır (Freud, 1919, s. 25).

Animizm, sihir ve büyü, düşüncenin her şeye gücü yetme, ölümle ilişki, kasıtsız tekrarlama ve hadım etme kompleksi ile, korkunç tekinsizi tüketen anların kapsamına hemen hemen sahibiz (Freud, 1919, s. 23). Bu ifadeler içinde barındığı her film, roman ya da sanat eserinde beraberinde ürkütücülüğü, huzursuzluğu, tekinsizi getirecektir.

1.2. Sinema ve Psikanaliz İlişkisi

Sinema ve psikiyatri aynı dönemde varoluş sürecine girmişlerdir. İkisi de benzer konuları ele almış ve sık sık kesişmişlerdir. Temelde insanı anlatmışlar, insanın duygu, düşünce, davranış ve dürtülerini ele almışlardır. Bu süreçte psikiyatristler filmleri, filmler de psikiyatristleri ve psikiyatriyi incelemiştir (Gabbard ve Gabbard, 2001, s. 13).

Bu noktada eserin özelinde sanatçısının irdelenmesi ya da eserin kendisinin irdelenmesi de söz konusudur. İlkinde eser sanatçının nevroz gibi bir rahatsızlıktan kaçış aracı olarak ele alınırken düş ya da fantezisi olarak yorumlanır. Sanatçıyı bu eseri yaratmaya iten dürtü ve arzular ortaya çıkarılmaya çalışılır. İkincisinde ise eserin içeriğinin irdelenmesiyle sanatçıdan ziyade karakterler yorumlanır. Böylece merkeze konan eser ile içinden çıktığı toplum arasındaki ilişki ortaya konulmuş olur (Bakır, 2008, s. 36-37). Eserin irdelenmesiyle içinde taşıdığı saklı yapılara ulaşılırken, beraberinde ise insanı ve toplumu anlamlandırmak mümkün olur.

İzleyicisine var olduğu andan itibaren öykü anlatan sinema bu yapısıyla özne'ye ihtiyaç duymaktadır (Bakır, 2008, s. 10). Freud'un özne'yi yanılsama olarak görüşünü yeniden yorumlayan Lacan'ın kültür ve dil bağlamında geliştirdiği kavramları ve Zizek'in sinema üzerine yaptığı çalışmalarıyla filmlerin altında yatan gerçek manalar gün yüzüne çıkarılmışlardır (Oduncu, 2018, s. 95). Bu sayede eserin yani özne'nin psikanalitik çözümlenmesine olanak bulunarak yeni anlamlar çıkarılması

sağlanmaktadır. Her inceleme esere farklı bir boyut ve anlam yükleyecektir. Böylece eserin gerçek değeri ortaya çıkarılmış olacaktır.

Çağdaş sinema örneklerine bakıldığında Lacan'ın psikanalitik görüşlerini benimseyen çok sayıda örneğe rastlamak mümkündür. Gerçek, arzu, fantezi bakış, güç, ideoloji çerçevesindeki psikanalitik yorumlamalarla öznenin anlaşılırlığı ortaya konulmaya çalışılmaktadır (Özcan, 2019, s. 20).

Freud'un rüyaları çözümlediği gibi Zizek de Lacan'ın kavramları özelinde filmler üzerinde okumalar yapmıştır. Zizek'in bu incelemelerinde kullandığı 'anamorfoz' başka bir deyişle 'yamuk bakmak' kavramı doğrudan algılanamayan nesnelerin özel bakış açısıyla algılanabilir hale gelmesini sağlamaktır (Sekmen, 2022, s. 555). Filmler de onlara farklı bakış açılarıyla bakılmadığı sürece gerçek manalarını açığa çıkarmayacaktır. Buna karşın her bakış açısı filme yeni bir boyut kazandıracaktır.

Sinema ve psikanaliz arasındaki ilişki genellikle konu olarak karakterlerin hastalıklı halleri ya da bir psikiyatristin etrafında şekillenen bir hikâye örüntüsü içinde ele alınmaktadır. Ayrıca sinemanın araçları olan senaryo, aydınlatma, ses, dekor ve kameranın psikanalitik kullanımı noktasında da psikanalizden faydalanılmıştır. Bu doğrultuda birçok yönetmenin kendi dilini oluşturmada psikanalize başvurduğu ifade edilebilir (Erol, 2017, s. 114).

Psikanaliz temeline sahip ilk film olma özelliğini taşıyan *Secrets of a Soul* (1926) psikanalist Hans Sachs danışmanlığında yapılmıştır (Gabbard ve Gabbard, 2001, s. 14). Film bıçak, ustura gibi kesici aletlere dokunamayan ve eşinin kendisini kuzeniyle aldattığı fikrine kapılıp karısını öldürme güdüsü içinde olan bir adamın hikâyesini anlatmaktadır. Ana karakter çözümü bir psikiyatra gitmekte bulur ve devamında sorunun kaynağı olan çocukluk döneminde yaşadığı olayla yüzleşerek tedavi olur. Bir psikiyatr ve hasta ekseninde ele alınan hikâye psikanalitik imgelerle şekillendirilmiştir. Ana karakterin kesici aletlere dokunamaması Freud'un iğdiş edilme korkusuna işaret etmektedir. Karakterin bu korkusu iktidarsız erkekliğinden kaynaklanmakta olup bundan duyduğu öfkeyi karısına yönlendirerek psikanalitik bir kavram olan yansıtma yapmaktadır. Filmde kullanılan rüya sahneleri ise karakterin bilinçdışına attığı korkularının birer yansıması olarak ele alınmış ve anlamları psikiyatr tarafından çözümlenmiştir (Karakütük, 2010, s. 13). Sessiz film döneminden itibaren sinema insan

ruhunu yansıtabilmek için psikanalize başvurmaktadır. Sinema ve psikanaliz bu kadar köklü bir ilişki geçmişine sahiptir.

Psikanaliz özellikle Sembolistler, Dışavurumcular ve Gerçeküstücüler tarafından başvurulan bir irdeleme aracı olmuştur. Alman sinemasında psikanalizin etkisi fazlasıyla görülmektedir. Özellikle savaş sonrasında halkın yaşadığı sıkıntılar dışavurumcu Alman sinemasını ortaya çıkarmıştır. Ben'in derinlikleri, Alman halkının ruhsal sorunlarının yansıması olarak sinemada ele alınmıştır (Biryıldız, 1992, s. 236). Delilik, akıl hastalığı, bilim adamları ve vampirler üzerinden dertlerini anlatmaya çalışmışlardır.

Andre Breton'un manifestosunu 1924 yılında yazdığı gerçeküstücülük akımı ise Freud'un bilinç ve bilinç dışı kavramlarını birleştirmeyi amaçlamaktadır. Bunu yaparken de gerçeğin insandaki yansımalarını ortaya koyarlar. Louis Aragon ve Benjamen Peret de çalışmalarında "gerçeküstü dünyanın düşsel, cinsel, sapkın imgelerini geliştirmeye" yönelmişlerdir (Wikipedia 3). Böylece eserler bilinçdışının bir yansıması olarak ele alınabilmekte olup insanın asıl gerçeği, zihninin derinliklerine gizledikleri açığa çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Günümüz yönetmenlerinin çoğu eserlerinde psikanalitik eleştirinin sunduklarından ilham alırken bununla birlikte artık izleyici de psikanalitik eleştirinin popüler kısmına dair bilgilere sahiptir. Özellikle Hollywood'un filmlerinde ele aldığı Freud'a ait kavramlar psikanalitik eleştiriyi etkin kılmıştır (Özden, 2004, s. 181). Hollywood'un popüler olan, çok sayıda izleyiciye ulaşma imkânı bulan filmleriyle izleyici artık bu kavramlara aşina olmaktadır. Bu sayede yönetmenlerin filmlerinde ortaya koydukları gizli metinler artık gizli kalmamakta izleyici tarafından da bilinir ve anlaşılır olmakta, böylece filmin içeriği gerçek anlamını bulmaktadır.

Hemen hemen her filminde psikanalitik içeriklere yer veren Hitchcochk'un filmleri birçok psikanalitik kavramın bilinirliğini sağlamıştır. Örneğin *Vertigo* filminde ana karakterin çatının kenarında asılı kaldığı sahne bebeğin annesinin göğsünden tutarken geride kalan dünyaya dehşetle bakışına dair psikanalitik bir okuma sunmaktadır (Trower'dan Aktaran Özden, 2004, s. 186). Yine Hitchcochk'un *Spellbound* filmi ile Ingmar Bergman'ın *Wild Strawberries* ve Georg Wilhelm Pabst'ın *Secrets of a Soul* adlı filmi birer rüya olarak ele alınmaktadır (Sabbadini, 2015, s. 17).

Rüyaların bilinçdışımızdakilere dair birer yansıma olduğunu varsaydığımızda sinema da aynı şekilde bilinçdışının bir yansıması olarak irdelenmeye ve gizlenen anlamlarının açığa çıkarılmasına olanak sağlamaktadır. Christoph Nolan'ın *Inception* filminde ise rüyadan başkasının rüyasına geçme, rüyaya müdahale etme, bilinçdışına atılan olaylara erişerek iyileşme gibi durumlar ele alınırken Freud'un yoğunlaşma, yer değiştirme ve dönüştürme gibi kavramlarına da yer verilmiştir (Ormanlı, 2011, s. 60). Steven Spielberg'in *Jaws* filminde ise belediye başkanı kasabasında insanlara saldıran bir köpekbalığı olduğu gerçeğini yok sayarak inkâr mekanizmasını kullanmaktadır. Belediye başkanının bu inkârı film içinde gerilim ve merakı artırmaya yardımcı olmaktadır (İndick, 61).

Roman Polanski de hemen hemen her filminde psikanalitik kavramlara değinmektedir. Apartman üçlemesi olarak ifade edilen *Repulsion*, *Rosemary's Baby* ve *The Tenant* filmleri karakter ve mizansen açısından psikanalitik birer okuma sunmaktadır (Oduncu, 2018, s. 95). *The Tenant* filminde id, öteki, bastırılanın geri dönüşü, tekinsiz, hadım edilme korkusu, röntgencilik, *Rosemary's Baby* filminde küçük öteki, Büyük öteki ve Repulsion filminde bastırılanın geri dönüşü, ensest ilişki, küçük öteki, Büyük öteki kavramlarına yer verilmiştir. İfade edilen bu kavramlar filmler üzerinde psikanalitik açıdan bir inceleme yapabilmekte, böylece hem karakterleri daha derinlikli izleme olanağını hem de karakter izleyici özdeşliğini sağlamaktadır.

Sinemada savunma mekanizmalarına da defalarca değinilmiştir. Örneğin *Takva* fiminde Muharrem'in yaşadığı olaylar karşısında takındığı kararsızlık, sakınma, yalanlama ve inkâr, düşkünlük, kişileştirme, yansıtma, tepki geliştirme, engelleme, bastırma, mantıksallaştırma ve gerileme mekanizmalarına değinilmiştir (Sabuncu, 2010, s. 67-91). *American Beauty* filminde ise yansıtma mekanizmasına değinilmiştir. Filmde Frank'in oğluna yönelik sergilediği sinirli tavrının altında saklı arzuları bulunmaktadır. Hissettiği eşcinsel isekleri kendisine yakıştıramaz ve bunu oğluna yansıtarak öfkesini açığa çıkarır.

Freud'un psiko-seksüel evrelerine de sinemada çoğu kez değinilmiştir. Sigara içme, içki içme, yemek yeme eylemleri oral dönem ile ilişkilendirilmektedir. Bunun yanı sıra sinemada ele alınan vampir ve kurt adam karakterleri de ısırma eylemleriyle oral dönem ile ilişkilendirilir. Fallik dönemi ifade eden silah ve kahraman arasında

paralel bir ilişki vardır. Aynı zamanda bıçak fallik nesneyi temsil etmektedir (İndick, 2011, s. 35-48). Bıçak, makas erkeğe kastrasyon sürecini hatırlatmakta olup erkeğin iğdiş edilmesini işaret etmektedir.

İğdiş edilme korkusu erkek çocuğun annesiyle birlikte olma arzusuna karşın babası tarafından cezalandırılmasını içermektedir (Terbaş, 2013, s. 85). Sinemada bu durum doğrudan anne ile birlikte olmaktan ziyade eş ve sevgili üzerinden de ele alınabilmektedir. *The Graduate* ve *Harold and Maude* filmlerinde ana karaterler kendilerinden yaşça büyük kadınlarla ilişki yaşamaktadırlar (İndick, 2011, s. 7). Karakterlerin kendilerinden yaşça büyük bir kadına duydukları aşk çocuğun annesiyle ilişki yaşama arzusunu işaret etmekte olup başka erkek karakterlerle çatışma içine girmeleri ise baba unsuruyla rekabet etme durumunu yani Oedipus karmaşasını ifade etmektedir.

Kız çocuğunun yaşadığı elektra kompleksinde ise çocuk babaya duyduğu aşk noktasında ensest yasasıyla karşılaşır ve bu aşktan sağlıklı bir şekilde vazgeçmesi, kendi hemcinsi olan anne ile özdeşleşmesi gerekir. *Crush* ve *Poison Ivy* filmlerinde cinsel anlamda olgunluğa erişen kızların kendilerinden daha büyük yaşta erkekleri baştan çıkarma eylemleriyle ilişilendirilmektedir (İndick, 2011, s. 50).

Skopofilik bir davranış olarak sinema ekranındaki karakterleri röntgenleyen izleyici gibi Hitchcochk'un *Rear Window* ve *Psycho* filmlerindeki ana karakterler de röntgenleyici eylemleriyle skopofilik davranış sergilemektedirler.

Black Swan filminde ise Nina bastırdığı duygularını yarattığı alter egosu üzerinden açığa çıkararak psikanalitik bir okumaya imkân sunmuştur. Bu duygular ise tamamen id'e hizmet etmektedir (Künüçen ve Köksal, 2021, s. 433). Nina yarattığı alter kişilik üzerinden arzuladığı siyah kuğu rolüne erişir.

Pek çok ruhsal hastalık da sinemada yerini almıştır. Bunlardan en sık ele alınanı şizofreni hastalığıdır. Hastalığın en bilindik örneklerinden Terry Gilliam'ın *12 Monkeys*, Ron Howard'ın *A Beautiful Mind*, Martin Scorsese'in *Shutter Island*, Richard Kelly'nin *Donnie Darko* filmlerinde şizofrenik, hayal ile gerçeği ayırt edemeyen karakterlerin kafa karıştıran hayatları sinemaya aktarılmışlardır. Bu filmlerle izleyici şizofrenik karakterlerin karmaşık zihin yapısına tanıklık etmiş olmaktadır.

Hastalıklar, semptomlar, kavramlar ve temelde psikiyatristler ve hastalar sinemada defalarca ele alınmıştır. Psikanaliz ve kavramları geçmişte ve şu anda popülerliğini hala korumaktadır. Öyle ki insanlar artık alıştıkları bu kavram ve hastalıklara aşina oldukları için yeni bir şeyler arayışında ya da olanın daha ilgi çekici şekilde sunulmasını talep etmektedirler. Bu bakımdan psikanaliz ve sinema arasındaki ilişki gelecektede uzun yıllar yeniden ve farklılıklarıyla defalarca ilişkilendirilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM
İHANET TRAVMASI İLE ÇOKLU KİŞİLİK BOZUKLUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİ

2.1. Travma

Travma, kişinin karşılaştığı durumdan ruhsal ve bedensel açıdan etkilenmesini ifade etmektedir. Kökeni Eski Yunanca'ya dayanan travma, deri bütünlüğünü bozan yaralanmaları ifade ederken sözlük anlamı da doku ya da organın yapısını bozan yara olarak ifade edilmiştir (Bayram, Duman ve Demirtaş, 2018, s. 166). 18. Yüzyıl ve öncesinde de travmanın ruhsal etkisi yok sayılmış, travma sonrasında ruhsal sorun yaşayan kişilerin mental bir rahatsızlığı olduğu düşünülmüştür (Kokurcan ve Özsan, 2012, s. 20). Görüldüğü gibi uzun yıllar travmanın sadece fiziksel boyutu üzerinde durulmuş, psikolojik yönü göz ardı edilmiştir. Bu yüzden ruhsal hastalıkların kaynağı ve tedavisi hakkında bulgularda geç kalınmıştır.

Travma ile ruh sağlığı arasındaki ilişki ilk olarak Prusya savaşı sonrasında, savaştan dönen askerlerin azalan tepkileri, cephedeki olayları tekrar yaşadıklarına dair sanrıları ve savaş öncesi keyif veren deneyimlerden tat alamama durumları gibi semptomlar göstermeleri ile bağdaştırılmıştır (Kokurcan ve Özsan, 2012, s. 20). Charles Myers'in ortaya attığı "bomba şoku" teorisiyle savaş sonrasında askerlerin gösterdiği semptomların psikolojik travmaya bağlı olduğu ortaya konulmuştur (Herman, 2016, s. 25). Bu sayede travmanın sadece fiziksel değil psikolojik yönüne de eğilim sağlanmıştır. Charcot'nun "Büyük Nevroz" dediği ve histeri ile ilişkilendirdiği yaklaşımı da hareket felci, duyu kaybı, konvülsiyon ve unutma gibi semptomlarıyla travmanın psikolojik etkilerini bir kez daha ortaya koymuştur (Herman, 2016, s. 14).

Charcot'tan sonra Janet ile Freud ve Breuer histeri üzerine yoğunlaşarak travmanın psikiyatrik sonuçları üzerinde durmuşlardır. Freud ve Breuer, histerinin geçmişte yaşanan kötü deneyimlerin etkileriyle ortaya çıktığını ve bu travmatik anıların

dil ile ifade edilmesiyle etkilerinin azaldığını ifade etmişlerdir. Etkinin azalması durumu ise bunun tedavi yöntemi olarak kullanımını ortaya çıkarmıştır (Kokurcan ve Özsan, 2012, s. 21). Bu yöntemin Freud tarafından geliştirilmesiyle de psikanaliz ortaya çıkmıştır.

İlk defa DSM-III'te ele alınan travma kavramı, normal bir insanın yaşayabileceği, yaşandığında ise sıkıntı yaratan olaylar şeklinde ifade edilmiştir. DSM-III-R'de travmanın kaynağı olarak ise işkence, tecavüz, savaş, deprem, bombalama, kaza gibi olaylar gösterilmiştir (Kokurcan ve Özsan, 2012, s. 22). Bu felaketlerin sonrasında ortaya çıkan psikolojik ve fiziksel semptomlar travma olarak ele alınmıştır.

DSM-IV'te ise kişinin gerçek bir ölüm veya ölüm tehdidi, ağır yaralanma ya da kendisinin veya başkalarının fiziksel bütünlüğüne dair tehdit oluşturan bir olayla karşılaşmış, buna tanık olmuş olması travma kriteri olarak ifade edilmiştir. Kişinin bu deneyimler sonrasında aşırı korku, çaresizlik veya dehşet yaşaması beklenmektedir (Özen, 2017, s. 114). Kişinin travmatik durumlar karşısında hissettiği bu duygular, onun yaşadığı bu deneyimden derinden etkilenmesine neden olmakta ve devamında bu travmadan kaynaklı fiziksel ve ruhsal sorunları ortaya çıkarmaktadır.

DSM V'te travmatik olayı doğrudan yaşama, başkasının yaşadığına şahit olma, olayın yakın bir aile üyesinin ya da yakın arkadaşın yaşadığını öğrenme, aile üyesinin ya da arkadaşın fiilen veya ölümle tehdit edilmesi durumlarında yaşanılan olay şiddet ya da kaza sonucu ortaya çıkmış olmalıdır. Travmatik olayın tiksindirici yönlerine tekrar ya da aşırı derecede maruz kalma da travma olarak ele alınır (APA'dan Aktaran Özen, 2017, s. 115).

2.2. İhanet Travması

İhanet, örtülü veya açık güvenin ihlalidir. İlişki ne kadar yakın ve gerekliyse, ihanet derecesi de o kadar büyük olur. İnsanlar için travmatik olan şeylerin çoğu bir dereceye kadar ihanet içerir (Freyd, 1996, s. 5). Travmatik bir deneyim olarak ele alınan ihanet travması, insanın güvendiği, önemsediği kişi ya da kurum tarafından zarara uğraması, güveninin zedelenmesi şeklinde ifade edilmektedir (J. Freyd, P. De Prince, H. Gleaves, 2007, s. 297).

Güvendiği kişi ya da kurum tarafından ihanete uğramak kişide kaldıramayacağı bir tahribata neden olur ve bu durum kişide travma etkisi yaratır. İhanet travması olayın unutulması ve sonradan hatırlanması ile alakalı bir durumdur (Freyd, 1999, s. 24-25). Kişi ihanet olarak adlandırdığı anı üzerinde amnezi geliştirebilir ve bu anıya dair çağrışım yapan bir durumla karşılaştığında ise anının parçalarını hatırlayabilir. Bu noktada ihanet körlüğü kavramından bahsedilebilir. İhanet travmasında ihanetin, bilinçli farkındalığına veya hafızasına sahip olunmayan bir "ihanet körlüğü" gerekmektedir (Freyd, 1996, s. 5). İhanet anısına dair unutkanlık ihanet travmasının bir gerekliliğidir. Örneğin anne-babasına güvenmeyen bir çocuk, onlara daha fazla yabancılaşma riskiyle karşı karşıya kalır ve böylece daha fazla istismara ve daha az sevgi ve ilgiye maruz kalır. Bu gibi durumlarda ihanete karşı kör olmak daha avantajlı olabilir (Freyd, 1996, s. 10). Çocuk yaşadığı ilgisizlik ve istismara karşı körlük geliştirir. Bu durum onun daha fazla yıpranmasını engellerken, bakımlarına mecbur olduğu ailesiyle bir arada yaşamasına imkân sunacaktır.

Gündelik hayatın içinde çevremizdeki insanlarla olan ilişkilerimizi korumak için karşılaşılan ihanetleri bilmemek, hatırlamamak gerekir. Bağlarımızı tehdit etmemek için kendimize beyaz ya da daha karanlık yalanlar söyleriz. Bununda ötesinde partnerimizin bir ilişkisi olduğunu, işverenimizin istismarını, bize yönelik taciz veya ayrımcılığın farkında olmamayı seçeriz (Freyd, 1996, s. 192-193). Bütün bunlar temelinde gündelik hayatın akışına devam edebilmek için ihanete karşı kör olmayı içermektedir. Zira bazı zamanlar ihanet anısını bilmek hayatta kalmak için bir tehdittir.

Tutsak ile adam kaçıran, dövülen kadın ve döven eş ve istismara uğrayan çocuk ile istismara uğrayan ebeveyn arasındaki "travmatik bağ" beraberinde ihanet körlüğünü getirir. Bu vakaların her birinde, istismara uğrayan kişi, istismarcıya bağımlıdır. Bu yüzden ihanete karşı kör olmak hayatta kalmak için gerekli görülebilir (Painter ve Dutton dan aktaran Freyd, 1996, s. 192; Freyd, 1996, s. 192).

İhanet travması Sarıkaya Şen (2018) tarafından, Ford Madox Ford'un *The Good Soldier* adlı romanı üzerinden ele alınmıştır. Romandaki John Dowell karakteri eşinin kendisini aldatması ve ardından intihar girişimi sergilemesi üzerine bu olaylardan travma boyutunda derinden etkilenmiştir. Bu çalışmada ele alınan filmlerdeki ana

karakterler de yaşadıkları ihaneti kendilerini derinden etkileyen birer travmatik deneyim olarak algılamışlar ve bu deneyim ile başa çıkmak için zihinleri bölünmeye yönelmiştir.

Sinemada da içinde bulunduğu durumu kaldıramayan ve bölünme yaşayan çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip karakterlere yer veren filmler mevcuttur. *Fight Club* filminde sistemin kendisini aldattığını fark eden ev sahibi karakter çareyi bölünmede bulur. Aldatılma bir travmaya dönüşür ve alter kimlik yaratır (Freyd'den aktaran Öztürk, 2009a, s. 78). Sistemin kölesi olmaktan bunalan ev sahibi karakter buna karşı duyduğu öfkeyi yarattığı alter kişilik olan Tyler üzerinden açığa çıkarır ve sistemden intikam almaya yönelir (Öztürk, 2009a, s. 81). Bu çalışmada ele alınan filmlerdeki karakterler de eşleri tarafından aldatıldıklarını öğrendikleri anda durumu kabullenemezler ve zihinleri bunun üstesinden gelmek için bölünmeye başvurur. Filmlerin devamında ise yaratılan alter karakterler kendilerine ihanet eden eşlerine ve kendilerini aldattıkları erkeklere karşı saldırgan birtakım eylemlerde bulunurlar. Bu alter karakterleri kötücül alterler şeklinde ifade edebiliriz. Eşlerine karşı duydukları öfkeyi ve intikam duygusunu yarattıkları alter kimlikler üzerinde açığa çıkarırlar. Çünkü kendi kişilikleri bunları yapacak güce sahip değildir.

Fight Club filminde '*Ancak felaketten sonra dirilebilirsin. Ancak her şeyini yitirdikten sonra, dilediğini yapmakta özgür olursun'* sözü alter kişilik olan Tyler tarafından ifade edilmektedir. Bu ifade de kişinin yaşayacağı travmatik deneyim sonrası alter kişilik yaratma durumunu ve bu kişiliğin her istediğini yapma noktasında vicdan ya da toplumsal yasaklardan bağımsız olma özelliğini ifade etmektedir. Bir nevi travmatik deneyim kişiye her şeyi yapabileceği bir özgürlük sunmakta, bunu da alter kişilik üzerinden yapmaktadır.

Me Myself Irene filminde de ihanet travmasına değinilmiştir. Filmin ana karakteri olan Charlie söz sahibi olmayan, kimsenin işine karışmayan, pasif bir karakterdir. Eşinin kendisini başka bir adam için terk etmesi ve bunun devamında çevresindekiler tarafından saygı görmemesi alter kişilik yaratmasına neden olur. Yarattığı alter kişilik ise kendisinin tam tersi bir karakterdir. İstediği her şeyi yapan, bunu yaparken de eyleminin doğruluğuna dair hiçbir düşünme eylemi içinde bulunmayan bir karakterdir. Bu film kapsam ve sınırlılıklar bağlamında ihanet travması

ve çoklu kişilik bozukluğu özelliklerini taşımasına rağmen korku, gizem ve gerilim türlerinden en az ikisini içinde barındırmadığı için inceleme kapsamına alınmamıştır.

2.3. Çoklu Kişilik Bozukluğu

Disosiyasyon'un kelime anlamı "ayrılma, bölünme, kopma, çözülme" şeklinde ifade edilmektedir. Psikolojik bakımdan ise bilinçdışı bir savunma mekanizması olarak ele alınır ve kişinin zihnindeki anı, duygu ve düşüncelerin bölünmesi şeklinde açıklanabilir (Şar, 2014). Zihnin yaşadığı travmaya karşı ürettiği dirençlerden biri travma anısını unutmak yani bölmektir. Ancak kişi acı dolu anılarını bölse de zihninin en derinlerine gönderse de o anıların hayaletleri psikolojik bir semptom olarak kişinin karşısına tekrar ve tekrar çıkmaktadır (Özen, 2018, s. 151). Özellikle zihnin yaşanılan olaylar karşısında sürekli bölünmeye başvurması, bu disosiyatif yaşantıların ağırlığı ve sıklığı zamanla kişiyi disosiyatif bir bozukluğa götürmektedir (Şar, 2000, s. 8).

Çoklu kişilik bozukluğu olarak bilinen Disosiyatif kimlik bozukluğu "bilinç, hafıza kimlik, duygu, algılama, beden temsili, motor kontrol ve davranış" üzerinde meydana gelen bozukluklar veya süreksizlik hali şeklinde ifade edilmektedir (American Psychiatric Association, 2013, s. 291). Çoklu kişilik bozukluğu ruhsal bir bozukluk hali olup ileri derecede disosiyatif bir rahatsızlıktır. Kişi sık sık içinde kendisinden başka biri ya da birilerinin olduğu hissine kapılır. Bunun nedeni kişinin ruhsal bütünlüğünü sağlayamamasıdır. Kişi kendi anı, duygu ve düşüncelerine karşı yabancılaşmakta, onları başkasınınmış gibi algılamaktadır (Şar, 2000, s. 7-8) Bu algısında da haksız değildir. Yaşanan travma karşısında bölünen zihin yeni alter kişilik ya da kişilikler yaratmıştır.

Bireyin kontrolünü zaman zaman ele geçiren alter kişilikler yani bölünmüş bilinç çoklu kişilik bozukluğunun temel göstergesidir (Putnam, 2012, s. 37; Spira, 2008, s. 105). Kişi yaşadığı travmadan sıyrılmak ve böylece kendi ruhsal sağlığını iyileştirmek için kopyalar yaratmakta ve tekrarlanan travmalar ile bu kopyalar alter kişiliklere dönüşmektedir (Öztürk, 2009b, s. 45). Aynı bedeni kendi kontrolleri ekseninde kullanabilen alter kişiliklerin her birinin kendi zihin yapısı vardır. Bununla birlikte alter kişiliklerin kendilerine has yaşam öyküleri vardır. Her bir kişiliğin farklı bir ismi, yaşı, sesi, aksanı, cinsiyeti, yeteneği, davranış ve sağlık durumu olabilmektedir (Spira, 2008, s. 18).

Eşbilinç (coconsciouis) bakımından alter kişilik, ev sahibi kişilik ile aynı anda var olabilir ya da onun eylemlerinden, duygu ve düşüncelerinden haberdar olabilir. Aynı zamanda ayrı bilinçlilik bakımından hiç farkında da olmayabilir (Ludwig ve diğerlerinden aktaran Putnam, 2012, s. 61). Kişiliklerin birbirlerinin eylemlerinden haberleri olmaması durumu olabileceği gibi bir kişiliğin diğerinin ya da diğerlerinin eylemlerini bilmesi de muhtemeldir. Bir bilinçten diğerine geçildiğinde hiçbir şey hatırlanmayabilmekte ve bilincin geri geldiği dönemde ise farklı bir kişi gibi davranan, konuşan ve öyle olduğunu ifade eden yeni bir bilinç gözlemlenebilmektedir. Yeni kişiliğin diğer kişilikten farklı bir irade, zekâ ve karakter özellikleri görülmektedir (R. Osgood Mason'dan Aktaran Putnam, 2012, s. 59; Charles W. Stone'dan Aktaran (Putnam, 2012, s. 60).

Çoklu kişilik bozukluğu hastalarında şu semptomlar gözlenebilmektedir; amnezi, depersonalizasyon, derealizasyon, kimlik konfüzyonu ve kimlik alterasyonu (Şar ve Öztürk, 2007, s. 78-79). Dissosiyatif amnezi, normal bir bireyin unutkanlıklarından ziyade kişinin yaşam öyküsüne dair boşlukları içermektedir. Dissosiyatif bozukluğu olan bireylerin çoğu başlangıçta amnezilerinden habersizdir (American Psychiatric Association, 2013, s. 291). Kişinin amnezi olduğu bu dönem genellikle ağır bir travmanın yaşandığı dönemi işaret etmektedir (Derin ve Öztürk, 2018, s. 32-33). Depersonalizasyon, kalıcı veya tekrarlayan duyarsızlaşmayı ifade etmekte olup kişinin zihninden ve bedeninden kopmasını ifade etmektedir. Derealizasyon ise gerçek dışılık olarak ifade edilmekte olup kişinin çevresinden kopma deneyimlerini ifade etmektedir (American Psychiatric Association, 2013, s. 291). Depersonalizasyon ile derealizasyon travma sonrasında kişinin bedeninin kontrolünü kaybetmesiyle zihninin devreye girerek kendisini bedeninden ayırması sonucu oluşan algı değişiklikleridir (Öztürk, 2017, s. 4). İşitsel sanrılar (sesler) ise kişinin kendi içinde başkası ya da başkalarının olduğuna dair duyduğu seslerin ifadesidir. Bu seslerin sahiplerinin adları, yaşları kişi tarafından bilinebilmekte olup kişi sesleri kafasının içinde duyduğunu ifade etmektedir Aktaran Akcan ve Öztürk, 2018, s. 24).

Travma anısının öncesi ve sonrasına dair amnezi yaşanabileceği gibi "bilgi, algı, duygu ve davranışlar" üzerinde de amnezi görülebilir. Amnezi yaşanan anıdan birinin hatırlanması diğerlerinin de hatırlanmasına vesile olabilir (Öztürk, 2017, s. 3). Hastaların yaşadığı bu amnezi durumları kişinin kendi yaşam öyküsüne ve kimliğine

dair yabancılaşmasına neden olurken kişi kendisini tekrar bir kimliklendirme durumu içinde bulur. Çoklu kişilik bozukluğu hastaları yaşadıkları travma karşısında bir savunma mekanizması olarak bölünmeye ve bu doğrultuda kendisini tekrar kimliklendirme eylemi içine girer (Öztürk, 2018, s. 32).

Çoklu kişilik bozukluğu hastalarında görülebilen diğer dissosiyatif semptomlar arasında ise füj olayları, kişiliksizleşme, uyurgezerlik, baş dönmesi, gerçeklik yitimi, zaman duygusunun yitimi yer almaktadır (Coons, Bliss, Putnam ve diğerlerinden aktaran Putnam, 2012, s. 86). Bu semptomlar hastalığın teşhisinde önemli birer etkendir. Şiddetli baş ağrıları da hastalığın belirtileri arasında yer almakta olup kişilik değişimlerinde kendini göstermektedir. Hasta amnezi yaşaması nedeniyle bu değişim ve peşinden gelen baş ağrıları arasındaki ilişkiyi kuramamaktadır (Kluft'tan Aktaran Akcan ve Öztürk, 2018, s. 21; Putnam'dan Aktaran Akcan ve Öztürk, 2018, s. 21).

Kişinin çocukluk döneminde dissosiyatif bir tavra başvurmasının nedenleri arasında; kişinin kendisini koruma ve hayatta tutma noktasında yaşadığı travma karşısında bilinçsizce sergilediği bir kaçış yoludur. Bu sayede acı diğer kimlikler arasında paylaşılmakta ve kişi acıyı tek başına üstlenmek zorunda kalmamaktadır (Spira, 2008, s. 26-27). Aynı zamanda gerçeğin baskısından kurtulma, travma yüklü anı ve duyguları bilincin dışına atma, kendilik duygusundan uzaklaşarak yükü başkasına atma ve acı yitimi (analjezi) yer almaktadır (Putnam, 2012, s. 77). Bu sayede çocuk yaşadığı travmadan kendini soyutlayarak acıdan sıyrılmayı hedeflemektedir. Nitekim bunu yarattığı alter kimlikler üzerinden sağlamakta, travmayı yaşayanın kendisi değil alter kimliklerden biri olarak varsaymakta, çoğu zaman bunun farkında dahi olmamaktadır. Bu durumun nedeni de çoklu kişilik bozukluğu hastalarının travmaya dair amnezi yaşamalarından kaynaklanmaktadır. Bu hastalar özellikle çocukluklarına dair hatırlamadıkları zaman dilimlerine sahiptirler (Özen, 2018, s. 143). Ancak yaşanılan travmaya dair anılar tamamen yok olmazlar. Suçluluk ve utanca neden olan başka anılarla "derin bellek" içinde saklanırlar. Kişi travma anılarını hatırlamasa da o travmanın etkileri korkular, "kabuslar ve çeşitli psikosomatik belirtiler" şeklinde kişinin hayatı boyunca görülebilir (Öztürk, 2018, s. 36; Özen, 2018, s. 142). Derin bellekte saklanan travma anılarına ulaşıldığında travmanın kaynağına inmek mümkün olacaktır.

Ulusal Ruhsal Sağlık Enstitüsü (The National Instute of Mental Health) (URSE) tarafından yapılan araştırmada DKB hastalarının %97'sinin çocukluğunda yaşadığı bir travmanın hastalığa etken olduğu tespit edilmiştir (Putnam, 2012, s. 68). Bu travmalar arasında cinsel istismar sıklıkla hastalığa neden olarak gösterilmekte olup ensest ilişki cinsel istismar arasında en yaygın olanı olarak ifade edilmiştir (Putnam ve diğerlerinden aktaran Putnam, 2012, s. 69). Böyle bir durum esnasında çocuk, kaçış yolu olarak "bunları yaşayan ben değilim", "bu olanlar bana değil, başkasına yapılıyor" şeklindeki düşünme biçimiyle bilinçsizce zihnini böler ve yaşanılan travmayı başkasına ithaf eder. Travmanın şiddeti, tekrarlanması ve aile tarafından yaratılıyor olması da her olumsuz olay karşısında başvurulan savunma mekanizması olarak çocuğa yerleşmektedir (Şar, 2000, s. 8).

Kadın çoklu kişilik bozukluğu hastaları şiddeti kendilerine yöneltirken erkek çoklu kişilik bozukluğu hastaları ise şiddeti başka insanlara yöneltmektedir. Öyle ki yapılan araştırmalarda cinsel suç nedeniyle yargılanmış kişilerin kayda değer bir oranda çoklu kişilik bozukluğu hastası olduğu tespit edilmiştir (Bliss ve Larson'dan Aktaran Putnam, 2012, s. 81-82). Görülüyor ki çoklu kişilik bozukluğu hastaları yaşadıkları travmayı ya da benzerini başkalarına da yaşatma eğilimine girerek kendilerini zor bir durum içine sokmaktadırlar. Bununla birlikte çoklu kişilik bozukluğu hastalarının göstermiş olduğu bazı yıpratıcı tutumlar da mevcuttur. Hastalarda değişen bir ruh hali, özsaygı ve haz yitimi gibi durumlar ile intihar, kendine zarar verme düşünceleri gibi karamsar bir bakış görülebilmektedir (Coons, Bliss, Putnam ve diğerlerinden aktaran (Putnam, 2012, s. 85).

Çoklu kişilik bozukluğu hastalarının yanlış tanı ile tedavi altına alındığı görülmektedir. Bu hastalara epilepsi, antisosyal ve sınırda kişilik bozukluğu ya da şizofreni teşhisleri konulabilmekte olup hastalar bu yönde yanlış tedavi altına alınmaktadırlar (Öztürk'ten Aktaran Akcan ve Öztürk, 2018, s. 22).

Doğru tedavide ise travmaların paylaşılmasıyla yaşanacak yeni deneyimlerin kazanımı kişide yeni bir kendilik algısı sağlar (Spira, 2008, s. 101). Sonuç olarak alterlerin tek baskın bir ego kişiliği üzerinde bütünleştirilmesi ile tedavi sağlanır (Spira, 2008, s. 41). Yani ev sahibi üzerinden alter kişiliklerin birleşmesi sağlanır. Böylece bellek ve kimlikte devamlılık sağlanır. Birleşmenin devamında ise kişinin tekli olarak

hayata uyum sağlamasına yardımcı olunur (Öztürk, 2018, s. 37; Loewenstein'den Aktaran Akcan ve Öztürk, 2018, s. 22).

Freud özelinde çoklu kişilik bozukluğuna baktığımızda tekinsiz kavramı ile karşılaşmaktayız. Freud melankoliyi açıklarken eleştiri mekanizması geliştiren benliğin, bastırma eylemiyle ikiye bölünerek çiftini yarattığına değinir. İfade edilen bu çift olma durumu bastırılmış olanı beraberinde getirdiği için tekinsiz hissi yaratır (G. Köşker, 2012, s. 17). Birbirine benzerliği nedeniyle özdeş sayılan kişiler veya kişinin kendisini bir başkasıyla özdeşleştirmesi, bunun beraberinde getirdiği kim olduğuna dair kuşku ve diğer benliğin kişiliğe hâkim olması görsel çift ile açıklanabilir. Bu durum benliğin çiftleşmesi, bölünmesi ve iç geçişimi ile ilişkilidir (Candan, 2019, s. 46). Bu minvalde ele alındığında çoklu kişilik bozukluğu da içinde barındırdığı çift olma durumu ile başlı başına bir tekinsizlik ifadesidir.

2.4. Alter Kişilik Özellikleri

Her bir alter kişiliğin sistem içinde anlam ve görevleri bulunmaktadır. Bunların tespit edilmesi tedavinin sonuçlanmasını hızlandırmaktadır. Bütün çoklu kişilik bozukluğu hastalarında "düşman, çocuk, yardımcı, karşı cinsten, intihara sürükleyen" alterlere rastlamak mümkündür (Öztürk, 2009b, s. 41; Şar, 2000, s. 9). Bunların dışında "özel yeteneğe sahip, madde bağımlısı, otistik, obsesif, taklitçi, özgün, homoseksüel, analjezik" alterler de görülebilmektedir (Şar'dan Aktaran Öztürk, 2009b, s. 41).

Düşman alterler başlangıçta ev sahibi kişiyi koruma ve hayatını idame ettirmeye yardımcı olma eğilimindedirler. Ancak ev sahibi kişinin "istismarcı kişi ya da sistemden" soyutlanamaması alter kişiliği düşman altere dönüşmeye iter (Öztürk, 2009a, s. 80). Düşman alterlerin agresif özellikleri hastayı korumaya yönelik eylemler olabilirken kişinin ya da alterlerin sırlarını açığa çıkarmasına da engel olurlar (Şar, 2000, s. 9). Kötü kişilikler diğer kişilikleri yönetme eğiliminde olabilirler. Bununla birlikte diğer kişilikler için korkulan, boyun eğilen kişiliklerdir. (Öztürk, 2009a, s. 78).

Çocuk alterler genellikle geçmiş yaşantıda takılı kalmışlardır. Bazıları hala geçmişte yaşadıkları kötü anıların devam ettiği fikrine sahip olurken korku içinde olabilirler (Şar, 2000, s. 9). Terapistler tarafından önemsenmeyen çocuk alterler düşman alterlerden daha tehlikeli olabilirler. Bu dönüşümün yaşanması beraberinde alterler arasındaki düzeni bozacağından alterler arası bir savaşın ortaya çıkmasına neden

olacaktır. Böyle bir durumda alterler arası denge pozitif yöne çekilmelidir (Öztürk, 2009b, s. 41-42).

İntihar eğilimindeki alterlerin intihar girişimleri genellikle kendi hayatlarını sonlandırmaya yönelik değildir. Bunlar bedene ve diğer alterlere karşı kötü eylemlerde bulunan alterleri öldürme girişimleridir. Travmaların devamlılığı da bu alterlerin intihar eylemlerini tetiklemektedir (Öztürk, 2009b, s. 41-42).

İstismarcı alterler yaşadıkları travmayı yönlendirme eğilimi içindedirler. Çocukken istismara uğrayan bir kişinin alterlerinden biri başkalarına karşı da istismar eylemlerinde bulunabilir. Bunun nedeni yakını tarafından istismara uğrayan çocuğun ona bağlanmayı seçmesidir. Çocuk istismarcıyı özümseyerek onun benzeri bir alter oluşturur. (Şar, 2000, s. 9).

Çoklu kişilik bozukluğu hastalarında madde bağımlılığı ve şiddet eğilimlerine sık rastlanılmaktadır. Bu eylemler genellikle alter kişilikler tarafından gerçekleştirilmektedir. Seri cinayet işleyen katiller arasında da çoklu kişilik bozukluğu hastalarına sıklıkla rastlanmaktadır (Glen ve Diğ. Aktaran Özen, 2018, s. 143).

Fahişe alterlerin eylemlerine karşı genellikle evsahibi kişiliğin amnezik olduğu görülür. Fahişe alterlerin duygu ve heyecan yüklü hali evsahibi kişiliğin hissiz doğasına yönelik bir telafi içerir (Öztürk, 2009b, s. 42).

Homoseksüel ve biseksüel alterlerin bu tavrı istismara uğrayan kişinin karşı cinse dair korkusuyla kendi cinsine yönelmesiyle ilgilidir. Bu alterlerin eylemlerine yönelik de evsahibi kişilik genellikle amneziktir. Bu alterlerin fazlasıyla neşeli, eğlenceli hali evsahibi kişiliğin depresif doğasına yönelik bir telafi içerir (Öztürk, 2009b, s. 42).

Yardımcı alterler ev sahibi kişilik ile çocuk alterleri koruma eğilimindedirler. Bu doğrultuda dıştan gelecek tehlikeler dışında kişilik sisteminin içinde diğer alterlerden gelecek kötü eylemlere karşı da koruyucudurlar. Konuşkan ve sosyal bir yapıya sahiptirler. Hastalığın tedavisinde yardımcı birçok etkene sahiptirler (Öztürk, 2009b, s. 42).

2.5. Dissosiyasyon ve Suç İlişkisi

Travmatik olaylar kişide hem bedensel hem de ruhsal tahribata neden olmaktadır. Bu tahribat kişiden kişiye farklılık gösterse de her bireyin travma ânında verecekleri dört çeşit tepki vardır. Bu tepkiler; savaşma, kaçma, donakalma ve boyun eğme şeklinde sıralanabilir. Donakalma ve boyun eğme dissosiyatif tepkilerdir. Kişi hayatına devam edebilmek için travmatik olayı dissosiye eder. Bu durum bazı kişileri dissosiyatif yaşantılara kadar götürebilmektedir (Öztürk'den Akt. Karaman, 2020, s. 105).

Dissosiyasyon, travma mağdurunun travmatik olay anında dissosiye olması durumu ile var olabilirken suç sahibinin de olay anına dair dissosiye olması durumu ile ortaya çıkabilir. Dissosiyatif amnezinin öldürme suçu işleyen faillerde %25 veya %67 oranlarında görüldüğü çeşitli araştırmalarda ifade edilmektedir (Öztürk'den Akt. Aydın, 2021, s. 47).

Çoklu kişilik bozukluğu hastalarında da fiziksel saldırıları içeren eylemler görülebilmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre erkeklerin yaklaşık %90'ı, kadınların %74'ü şiddetli bir alterin varlığını bildirir. Erkeklerin %35, kadınların %32'si öldürücü bir alter varlığını bildirdi. Erkeklerde kadınlara oranla alkollü araç kullanma, cinayet işleme ve suç teşkil eden davranışlarda bulunma gibi sorunların daha yaygın olduğu bildirilmektedir (Loewenstein ve Putnam, 1990, s. 138-139).

Alanyazına bakıldığında cezaevindeki şiddet suçlusu olarak yargılanan erkeklerin yaklaşık %30'unun dissosiyatif bozukluk tanısı alabilecek düzeyde dissosiyatif yaşantılara sahip olduğu görülmektedir (Derin, 2021, s. 83). Ayrıca patolojik dissosiyasyonun ele alındığı araştırmalarda da hükümlülerin kayda değer bir kısmının dissosiyatif belirtilere sahip olduğu tespit edilmiştir (Derin, 2021, s. 84-85). Görüldüğü gibi dissosiyasyon ve alter kişiliklerin eylemleri kişiyi ağır sonuçlara götürecek sorunlar yaratmakta, kişinin hayatını sekteye uğratmaktadır.

Sinemada da alter kişilikler ev sahibi kişiliği zor duruma sokacak kötü eylemler içinde temsil edilmektedir. *Fight Club* filminde alter kişilik etrafında topladığı insanlarla saldırgan eylem planları yaparak kredi kartı şirketlerinin binalarını havaya uçurur. *Mr Brooks* filminde ana karakter içinde barındırdığı öldürme arzularını alter kişiliği ile birlikte açığa çıkarır. *Split* filminde çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip

ana karakter kişiliklerinden birine kurban vermek adına üç kızı kaçırır. İfade edilen filmlerdeki bu karakterler amaca ulaşma noktasında herhangi bir engeli tanımamaktadırlar. Cinayete varan saldırgan eylemler sergilemektedirler.

Mahkeme sürecine intihal eden durumlarda, sanığın gerçekten çoklu bir kişiliğe sahip olup olmadığı, sahipse hastalığın davranışını cinayet işleyecek düzeyde etkileyip etkilemediği, ev sahibi kişiliğin eylemi ile başka bir kişiliğin eylemi arasında nasıl ayrım yapılacağı, çoklu kişilik bozukluğunun aklanabilirlik için klinik bir temel sağlayıp sağlayamayacağı gibi soruları beraberinde getirmektedir (Perr, 1991, s. 204). Bu sorulara cevap aranmasının altında yatan neden kişilerin çoklu kişilik bozukluğunu işledikleri suçun getireceği mahkumiyetten kaçış olarak kullanabilecek olma ihtimalleridir. Bu durum sinemada *Primal Fear* (1996) filminde ele alınmıştır. Ana karakter olan Aaron cinayetle suçlanır ancak cinayet anında bilincinin yerinde olmadığını iddia eder. Avukatı Vail ile girdiği hukuk mücadelesinde cinayeti işleyenin alter kişiliği olan Roy olduğunu ve kendisinin suçsuz olduğunu kanıtlamaya çalışır. Olumlu sonuçlanan mahkeme sürecinin ardından ise Vail, Aaron'ın hasta olmadığını başından beri yalan söylediğini fark eder. Hem Vail hem de izleyici Aaron'ın planlı bir şekilde hasta numarası yaptığı gerçeğiyle ters köşe olur. Çoklu kişilik bozukluğu, şizofreni gibi hastalıklar bazı kişilerce akıl hastalığının getirdiği ehliyetsizlik ve mağduriyet üzerinden manipüle edilmeye çalışılmaktadır. Bunun gibi kötüye kullanımlar yüzünden gerçek hastalar hastalıkları özelinde şüphe duyulur hale gelmekte ve mağduriyet yaşamaktadırlar.

2.6. Sinemada Çoklu Kişilik Bozukluğu

Çoklu kişilik bozukluğundan önce sinemada alter kişilik temalarının nasıl ele alındığını incelemekte fayda görülmektedir. Bu temalara ikiye bölünme-ikiz-eş benlik-gölge-öteki-doppelganger gibi kavramlar örnek verilebilir. Kendisine benzeyen ancak kendisi olmayanı ya da aynı bedende farklı kişilikleri ifade eden bu kavramlar üzerinden sinemada korku, gerilim ve gizem duygusu yaratılmaya çalışılmıştır. Bunun temel nedeni bu kavramların Freud'un tekinsiz kavramını içlerinde barındırıyor olmasıdır. Tekinsiz her durumun kişide huzursuzluk hissi yaratmasıyla ifade edilen türlerin bu ihtiyacını kendiliğinden sunmaktadır.

İnsanları hem heyecanlandıran hem de tekinsizlik duygusu yaratan ikiz teması mitoloji, edebiyat ve sinemada defalarca ele alınmıştır (Terbaş, 2016, s. 151). İlk olarak mitolojide ikiz temasına değinilecektir. Freud modern dinlere kadar uzanan mitolojik düşüncelerin çoğunu dış dünyaya yansıyan psikoloji olarak ifade eder (Freud, 1996, s. 288). Bu bağlamda yaratılan mitlerin çoğunun psikolojik birer dışavurum olduğu söylenilebilir. Freud'un mitoloji ile psikanaliz arasında kurduğu ilişki dışavurumun ötesinde kendi kavramlarına yol gösterici bir işleve de sahiptir. Örneğin Freud'un "Oedipus kompleksi" kavramı adını mitolojik bir karakterden almıştır. Yine psikanalitik bir kavram olan "Narsisizm" de mitolojik bir temele sahiptir.

İkiz teması, üzerinden her türlü ikilik çatışmasının işlenmesine olanak sağlamaktadır. Bunlardan en temeli iyi ve kötünün çatışmasıdır. Örneğin mitolojideki Spenta Mainyu adındaki iyiliksever ruh ve Angra Mainyu adındaki yıkıcı ruh iyi ve kötünün temsilleri olarak ele alınan ikiz karakterlerdir. İkiz ruhların babası olan Ahura Mazda olacakları önceden bilmesine rağmen Angra Mainyu'nun kötü eylemlerine engel olmamış onun kötülüğü kendi özgür iradesiyle seçmesine izin vermiştir (Eliade, 2003, s. 382). Bu noktada insan ve Tanrı arasındaki ilişkide de insanın eylemlerinin kendi özgür iradesinin birer sonucu olduğu ve her kötü eyleminin gerçekleştirilen seçimlerin nihayetinde isteyerek hayata geçirildiği ifade edilebilir. Psikanalitik açıdan bakarsak iyi ve kötünün seçimi egonun bilinçli bir eylemidir.

Mitolojide ele alınan bazı ikiz temaları şöyle sıralanabilir: Proitos ve Akrisios adlı ikizlerin kavgası anne karnında başlamıştır. Devamındaki taht kavgası ise Akrisios'un zaferiyle sonuçlanır (Erhat, 1996, s. 24). Bir diğer ikiz miti ise Roma'nın kuruluş mitlerinden biri olan bir kurt tarafından büyütülen Romulus ve Remus ikizleridir. Mite göre Romulus kardeşini öldürür ve kendi adıyla bir şehir kurar (Daniels, 2014, s. 170). Görülüyor ki kardeş ve ikiz karakterler üzerinden iyi kötü çatışması ele alınmıştır. Tüm bu edebi yapıtların altında, kişisel bilinç düzlemine oturtulmuş, genellikle biri diğerinden güçsüz olan efsanevi ikizlerle ilgili uzun bir Hint-Avrupa ve İncil geleneği yatmaktadır: Zethas Amphion' a hükmeder, Romulus Remus 'u, Kabil Habil 'i öldürür. Her seferinde biri feda olurken diğeri büyük bir kahraman olur. Tüm bu mitler; romanlarda ve öykülerde de belirtildiği gibi şu gerçeği ortaya koyarlar: Zıtlıkların çözülmesi hayatta kalmak için zorunludur (Bonnefoy, 2000, s.

221). İyi ile kötünün arasındaki temel mücadele finalde birinin zaferiyle sonuçlanmak zorundadır.

İkizlerin dünyası bazı yazarları da kendisine çekmiştir. Ernest Hemingway, *Silahlara Veda* adlı romanında ikizleşme/ikizini oluşturma temasını ele almıştır (Fleisher'dan aktaran Terbaş, 2016, s. 151).

Çift (double) teması edebiyatta E. T. A. Hoffmann, Hans Heinz Ewers, Adelbert von Chamisso, Andersen, Dostoyevsky, Jean Paul, Oscar Wilde'ın eserlerinde defalarca uyarlanmıştır (Rank, 1971, s. 18). Hoffmann ilk romanı olan The *Devil's Elixirs* (1815)' da bilinçaltında yatan tehlikeli arzuları, kötü ikiz temasıyla tekinsiz bir söylem olarak ele almıştır (Cumhuriyet, 2020). Medardus içinde şehvetli arzuları açığa çıkaran bir iksir içer. Sonrasında sevgilisini görmek için keşiş kılığına bürünen bir kontla tanışır ve onu öldürerek yerine geçer. Kont Medardus'un doppelganger'idir. Onun kimliğiyle bilinçaltında uyanan kötücül eylemlerini açığa çıkarır. Prenses Brambilla'da kendisini masal dünyasının içinde bulan bir karakterin hayali ikizini yarattığı ve beraberinde kimliklerin iç içe geçtiği bir anlatı yapısı vardır (Nezih). Hoffmann'ın *The Heart of Stone, The Choice of a Bride, The Sandman* romanlarında da ikinci benlik teması ele alınmıştır. Hoffmann'ın birçok eserinde ikiz teması, faklı türevleriyle ele alınmıştır.

Oscar Wilde'ın *Dorian Gray'in Portresi* adlı romanı genç ve yakışıklı Dorian'ın kendisinin değil portresinin yaşlandığı bir süreci anlatırken Dorian'ın işlediği her günah portresinde bir kusur olarak belirmektedir. Adeta içinin kötülüğü portresine yansımaktadır. Roman ikiz temasını ele alan birçok roman ve öykü gibi sinemaya da uyarlanmıştır.

Sinemada ikiz olgusunun örnekleri şöyle sıralanabilir; Robert Siodmak'ın *Karanlık Ayna* filminde kötü ikiz teması ele alınmıştır. İkizlerden birinin işlediği cinayet sonucu kendisinden ayırt edilemeyen diğer ikiz de şüpheli konumundadır. Film hangi ikizin gerçek katil olduğunu bulmak üzere bir psikiyatristin yardımıyla yürütülen soruşturma sürecini anlatır (Gabbard ve Gabbard, 2001, s. 119-120).

İkizler arasındaki farklılıkta biri diğerinden daha iyi vasıflara sahip olarak ele alınmaktadır. Zıt iki karakter olarak ele alınırlar. Bu durum David Cronenberg'in *Ölü İkizler* filminde de kendisini gösterir. Elliot çekici, özgüveni yerinde, iyi bir konuşmacı

iken Beverly onun aksine bir tutum sergilemekte ve Elliot'un gerisinde kalmaktadır. Karakter olarak ise Elliot kibirli, kendini beğenmiş biriyken Beverly utangaç bir kişiliğe sahiptir (Terbaş, 2016, s. 156). *Ölü İkizler* filminde birbirleriyle bir olduklarını düşünen ikiz kardeşlerden birinin bir kadına âşık olmasıyla artık bir olmaktan vazgeçme sürecinin sancılı yanı ele alınmaktadır. Bu süreçte kardeşlerden Beverly sembolik olarak kardeşini öldürüp ondan ayrılamayınca onu gerçekten öldürür. Devamında ise kardeşinin ölümüyle kim olduğunu bulamaz ve kimliğini yitirir (Terbaş, 2016, s. 159). Kendimizi öteki'nin varlığında bulduğumuz gibi Beverly de kardeşinin varlığında var olduğu, kim olduğu bilgisine erişebilmektedir.

Jean Paul Richter *Siebenkas* adlı romanında "doppelganger" temasını ele almıştır. Doppelganger romanda *"birbirlerine baktıklarında kendilerini gören insanlar"* olarak tarif edilmiş olup romandaki iki karakter *"iki ayrı bedende tek bir ruh"* şeklinde tanımlanmışlardır (Bonnefoy, 2000, s. 220). Edgar Allan Poe da *William Wilson* adlı öyküsünde doppelganger temasını ele almıştır. Yazar Arthur Hobson Quinn'e göre öyküdeki ikinci William, William'ın vicdanını temsil etmektedir (Quinn'den Aktaran Wikipedia 1) Bunun nedeni ikinci William'ın, William'ın sergilediği kötü eylemleri sonrasında ortaya çıkarak ona doğruyu gösterme çabasında bulunmaktadır. İkinci William bir nevi onun vicdani sesi olarak sürekli ona söylenmektedir. Dostoyevski, *Öteki* adlı romanında Golyadkin'in hem iş hem de özel hayatında doppelganger'ı ile girdiği çatışmayı anlatır. İçine kapanık bir memur olan Golyadkin bir gece kendisine tıpatıp benzeyen bir adamla tanışır. Bu adam, Golyadkin'in aksine sosyal, enerjik ve etkileyici bir kişiliğe sahiptir. Zaman geçtikçe Golyadkin'in doppelganger'ı sahip olduğu her şeyi elinden alır. Golyadkin'ın işini, arkadaşlarını hatta âşık olduğu kadını çalar. Sonunda ise Golyadkin delirir ve akıl hastanesine kapatılır (Sabaner, 2021).

Doppelganger motifi, O. Rank''in *Doppelganger* adlı bir çalışmasında görsel ikizin ayna ve gölge görüntüsüyle, koruyucu ruhla, ruh doktrini ve ölüm korkusu ekseninde incelenmektedir. Bu şekilde bir çoğaltma olgusu ise yok olmaya, hadım edilme korkusuna karşı bir savunma olarak karşılık bulmaktadır (Freud, 1919, s. 16).

Sinemada ele alınan doppelganger motifleri ise şöyle örneklendirilebilir. 2014 yapımı *Enemy* filminde profesör olan Adam izlediği bir filmde kendisine ikizi kadar benzeyen Anthony adında bir aktörü görür ve kim olduğunu bulmaya çalışır. Görüntü

ve seslerinin aynı olmasına karşın karakterleri birbirlerinin zıttıdır. Tanışmalarından bir süre sonra birbirlerinin hayatlarını yaşamaya başlarlar. Film boyunca "*bu iki insan aslında aynı kişi mi, gerçekten birbirlerinin ikizleri mi, biri diğerinin hayali mi?"* gibi sorular kafa karıştırmaktadır. Bu karışıklık ise ikiz temasını tekinsiz yapan asıl noktadır (Sabaner, 2021).

2019 yapımı *Us* filmi de bir doppelganger örneğidir. Bu filmde ise insanların yeraltında yaşayan kopyaları mevcuttur. Küçük bir kız bir gün yer altındaki aynaların arasında kendi benzeriyle karşılaşır. Filmin devamında ise yıllar geçmiştir kız büyüyüp evlenmiştir ve ailesiyle bu karşılaşmanın olduğu şehre gelmiştir. Bir gece ise evlerinin önünde kendilerine benzeyen bir aile belirir. Karakterler doppelganger'ları ile fiziksel bir mücadele içine girerler. Bu mücadelede ise her insan kendi doppelganger'ı ile savaşır. Bir nevi kendi içindeki karanlık tarafıyla mücadele etmektedir. Filmin sonunda ise kızın doppelganger'ı ile yer değiştirdiği yeraltında olması gerekenin yerüstüne çıktığı anlaşılır.

Stellan Rye'nin *Prag'lı Öğrenci* filminde sevdiği kadına erişebilmek ve devamında sınıf atlayabilmek için aynadaki görüntüsünü şeytana satan bir öğrencinin hikayesi anlatılmaktadır. Bu satışın sonunda aynadaki görüntünün ikinci bir kişilik olarak ortaya çıkmasıyla hem öğrencinin istekleri gerçekleşmemekte hem de ikinci kişiliğinin kendi bedenine hakimiyetiyle kötücül eylemler sergilemeye başlamaktadır. (Abisel, 2003, s. 157-158). Öğrencinin kötücül eylemler sergileyen ikinci kişiliği id dürtüler ekseninde hareket eden alter ego olarak ifade edilebilir.

Jung'un "*Gölge*" arketipi "*Öteki Yanımızı*", "*Karanlık Yanımızı*" ifade etmekte olup bireyin bir parçasıdır. Jung'a göre iki gölge söz konusudur. İlki olan "*kişisel gölge*" de yaşamımızın başında yaşayamadığımız veya az yaşadığımız kişisel ruhsal özelliklerimizi ifade etmektedir. İkincisi olan "ortak gölge" ise öteki figürlerle beraber bilinçdışına ait olup "*yaşlı bilge*" nin olumsuz ifadesine, ÖZBEN'in karanlık tarafına işaret etmektedir (Jung, 2006, s. 69-71). Jung kişisel gölge'nin "*Kişisel Karanlık*"ı simgelediğini, ruhun bastırılmış yanını içerdiğini ifade ederken toplumsal gölge'nin ise içimizdeki evrensel, insani karanlık tarafını, aşağılık eğilimini içerdiğini ifade etmiştir (Jung, 2006, s. 71). Görülüyor ki gölge'nin iki yönü de zihnimizin derinliklerinde sakladığımız karanlık, kötü bir yanı ifade etmektedir.

Jung'un psikolojisi erkek-kadın, aydınlık-karanlık gibi karşıtlıklardan faydalanmaktadır. Jung için gölge persona'nın karşıtı olup bilinçdışının yansıması olan bastırılan öteki yani alter ego'yu ifade etmektedir. İnsanın her an var olan ancak çoğunlukla farkına varmadığı karanlık tarafıdır (İndick, 2011, s. 135-136). Gölge sinema üzerinde ifade edilecek olursa sinemada kahraman persona'yı, kötü karakter ise gölge'yi işaret etmektedir. Örneğin *13. Cuma* filminde Jason, *Kuzuların Sessizliği* filminde ise Hannibal gölge olarak ele alınan insanın karanlık tarafının birer ifadesidir. Maskenin arkasında duran deli karakterler izleyici için delilik ve şiddet eğiliminin sinemadaki yansımalarıdır (İndick, 2011, s. 136). *Spider Man* filminde ise Örümcek Adam'ın düşmanı olan Norman Osborn kötü karakter olarak gölge'nin temsilidir. İlk kimliğiyle nazik ve iyi bir baba iken alter ego'su olan Green Goblin karakteriyle karanlık bir taraf olarak şiddete meyilli bir tavır içindedir (İndick, 2011, s. 137-138).

Hepimiz persona'larımız ile gölgelerimiz arasındaki uzlaşmalarızdır. Gerçekçi kahraman kendi iki temel doğası arasında denge oluşturma arayışındaki bir insandır (İndick, 2011, s. 139). Sürekli bir çizgide gitmek yerine gerçek bir insan gibi iyi ile kötü, doğru ile yanlış arasında zaman zaman yanlış seçimler yapmaktadır. Finalde yapacağı büyük seçim ile de ya kahraman olarak zafere gidecek ya da kötü olarak hüsrana uğrayacaktır.

Sinemadaki bir karakter üzerinden persona ve gölge iki farklı kişilik olarak bölünmüş ise, karakter psikotik bir bölünme yaşamıştır. Bu bölünme durumu ise izleyicide korku duygusu yaratmaktadır. *Psycho* filminde Norman Bates persona, alter kişiliği olan annesi ise gölge'nin temsilidir (İndick, 2011, s. 138). Zihninde bölünme yaşayan karakter alter kişiliği olan annesini yaratmıştır.

Çalışmanın ana konusu olan çoklu kişilik bozukluğu uzun yıllar cin çarpması, cinnet geçirme ya da içine şeytan girmesi şeklinde anlamlandırılmaya çalışılmıştır (Putnam, 2012, s. 39). Bu nedenle de ruhsal bir rahatsızlık olarak ele alınmamış olup çözüm yolu olarak şeytan çıkarma gibi akıl dışı yöntemlerle tedavi edilmeye çalışılmıştır. İfade edilen bu kavramlar sinemada korku ve gerilim filmleri üzerinden defalarca ele alınmıştır. Özellikle geniş bir sinema ağına sahip olan Holywood birçok konu ve temayı sinemanın dili içinde uyarladığı gibi çoklu kişilik bozukluğunu da birçok başarılı filmde ele almıştır (Öztürk, 2019, s. 1251).

Çoklu kişilik bozukluğu konusu yarattığı şaşırtıcılık nedeniyle genellikle gerilim filmleri içinde ele alınmaktadır. İnsan zihninin karmaşıklığı ve hayret uyandırmasıyla, izleyici de yarattığı şok etkisi, kafa karışıklığı ve gerilim hissini kendi bünyesinde barındırması bakımından gerilim sinemasında sağlam bir yer bulmuştur. Olay örgüsü, ışık, ses, kurgu, kamera hareketleri gibi unsurlar çoklu kişilik bozukluğu yaşayan karakterleri kendi bünyesine yedirdiğinde gerilim sinemasının amaçlarına doğrudan hizmet etmektedir. Sinemanın araçlarının izleyicide uyandırmak istediği duygu bakımından insanın ruhsal dünyası gerilim türü başta olmak üzere sinemanın birçok uzvunda önemli bir yere sahiptir.

Gerilim filmlerinde olay örgüsü seyirciyi kuşkuda bırakacak durumlar üzerinden yürütülür, olayın nasıl sonuçlanacağı noktasında bir gerilim yaratılmaktadır. Katilin kim olduğu, nasıl ortaya çıkacağı, filmin nasıl bir sonuca bağlanacağı gibi sorular gerilimi yaratacak şekilde olay örgüsünde yerini alır (Abisel, 1995, s. 155-156). İzleyici üzerinde yaratılan bilinçli tahminlerin tutup tutmayacağı ya da ters köşe bir durum ile karşılaşılıp karşılaşılmayacağı yönetmenin izleyici üzerinde yaratmak istediği gerilimin şekline göre değişmektedir.

Alfred Hitchcock gerilim üzerindeki düşüncelerini masanın altına konulan bomba üzerinden verir. Karakterlerin haberinin olmadığı bomba izleyicinin bilgisine sunulur ve dakikalar içinde patlayacağı anlaşılan bomba süre ilerledikçe izleyici üzerinde kaygılı bir bekleyiş yaratır (Özer, 2006, s. 20). Bu kaygılı bekleyişin yarattığı gerilim ışık, ses, kamera hareketleri ve görüntüler ile desteklenerek izleyici de gerilim duygusu yaratır.

Bu bağlamda en başarılı örneklerinden biri psikanalitik birçok okuma temelinde incelenmiş olan Alfred Hitchock'un *Psycho* filmidir. Film çoklu kişilik bozukluğunu anne oğul ilişkisi üzerinden ele alan en meşhur çift kişilikli karakter öyküsüdür. Oedipus kompleksi içinde ele alınan Norman Bates'in annesine olan saplantılı sevgisi onu, annesini ve onun sevgilisini öldürme sürecine götürmüştür. Bu durumu kaldıramayan Bates'in zihni bir savunma mekanizması olarak bölünmeye yönelmiştir. Kendi bedeninde hem Bates olarak hem de annesi olarak yaşamaya başlamıştır. Bu durum filmin öykü yapısı içinde motele gelen bir kadını ikinci kişiliği olan anne kişiliğinin öldürmesi üzerine yaşanan gelişmeler şeklinde ele alınmıştır. Annesini başka

bir adamla paylaşmak istemeyen Bates'in alter kişiliği olan annesi de oğlunu başka bir kadınla paylaşmak istemeyen anne kişiliğine dönüştürür. Bu sayede cinayetleri işleyen Bates'in kendisi değil annesi olacaktır. Bates annesini öldürmenin ağırlığını kaldıramayarak suçu alter kişiliğe yönlendirmiştir (Karakütük, 2010, s. 15).

Brian De Palma'nın korku, gerilim türünde yaptığı birçok filminde de alter kişilik temasına değinilmiştir. Örneğin *Sisters* (1972) filminde işlenen bir cinayetin çözüm süreci ele alınırken finalde cinayeti siyam ikizi olan iki kardeşten birinin işlediği ortaya çıkmaktadır. *Dressed to Kill* (1980) filminde ise alter karakter olan Bobbie, Elliot'u tahrik eden her kadını öldürme eğilimi içindedir (Gabbard ve Gabbard, 2001, s. 192). Kadın olan Bobbie cinayetlerini bu bağlamda işlemektedir. Bedenin kontrolünü ele geçirdiği her an bu isteği doğrultusunda id dürtüler sergileyen bir biçimde düşünmeden cinayet işleme eğilimi içine girmektedir. *Raising Cain* (1992) adlı filmi çoklu kişilik bozukluğu hastası bir adamın eşi ile sorunları çerçevesinde ilerleyip finalde, çocuğunu çoklu kişilik bozukluğu hastası yapmak için oğluna işkence eden bir baba figürü ile karşılaştırır (Gabbard ve Gabbard, 2001, s. 238).

Eve olarak bilinen bir kadının yaşadığı çoklu kişilik bozukluğu döneminde büyük ilgi görmüş kitaplaştırılmasının ardından aynı adla *The Three Faces of Eve* olarak sinemaya da uyarlanmıştır (Putnam, 2012, s. 46). *F*ilm değiştirilerek, *Sybil* adıyla televizyon için tekrar çekilmiştir (Gabbard ve Gabbard, 2001, s. 182).

Yaşanmış başka bir hikâyeye dayanan *Frankie and Alice* filmi ise siyahi olan Frankie'in biri çocuk, diğeri ırkçı bir beyaz olan iki farklı kişiliği ile olan çatışmasını ele almaktadır (Solmuş, 2012, s. 160). Bu filmde de diğer filmlerde olduğu gibi asıl kişilik günlük yaşantısında diğer kişiliklerin yapmış olduğu eylemlerden habersiz olup bu eylemlerin sonuçlarıyla baş başa kalmaktadır.

İlk zamanlarda çoklu kişilik bozukluğu şizofreni ile karıştırılmış ve birçok çoklu kişilik bozukluğu hastası şizofren olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalarla kişilerin hastalık ölçütleri doğrultusunda doğru teşhisi yapılabilecektir (Putnam, 2012, s. 49-52). Bu doğrultuda sinemada da ele alınan hasta karakterlerin hangi hastalıktan muzdarip olduğu, hangi hastalık ekseninde değerlendirilmesi gerektiği başka bir çalışma konusudur.

Sinema ile başkalarının hayatını izleme imkânı bulan izleyici çoklu kişilik bozukluğu ile mücadele eden bir karakterin karmaşık ve sorunlu olmasına rağmen sıradanlıktan uzak ve ilgi uyandırıcı hayatına şahit olmasıyla "*kendi hayatının vasatlığını*" fark etmektir (Öztürk, 2009a, s. 76). Örneğin *Split* filminde çoklu kişilik bozukluğu olan karakterin doktoru kendi meslektaşları ile yapmış olduğu konuşmalarda bu hastaların gelişmiş bir ırk olduğunu ifade ederken onlara karşı duyduğu hayranlığı dile getirmektedir. Benzer bir durum *Beyza'nın Kadınları* filminde de ele alınmış olup zaman zaman sinemada çoklu kişilik bozukluğu hastalarını yüceltme eğilimine de gidilmiştir.

Fight Club filminde alter karakter olan Tyler Durden ev sahibi karakterin aksi bir karakteri yansıtmaktadır. Sisteme boyun eğen ev sahibi karakterin aksine Tyler saldırgan, boyun eğmeyen bir karakterdir (Öztürk, 2009a, s. 78). Bunların yanında istediği her şeyi yıkıcı sonuçlarına rağmen hayata geçirmekten çekinmeyen bir karakter olarak Tyler id dürtüleri anında doyuma ulaştırdığı şeklinde de ifade edilebilir. Cinsel ve saldırgan dürtülerini gerçekleştirmekten geri durmamaktadır. Alter karakter bir nevi ev sahibi kişi için "*kendisinin olmak istediği kişidir*" (Öztürk, 2009a, s. 78). Çoklu kişilik bozukluğu hastalarında kötücül alter kişilikler diğer kişilikleri yönetme eğiliminde olabilirler. Bununla birlikte diğer kişilikler için korkulan, boyun eğilen kişiliklerdir (Öztürk, 2009a, s. 78). Bu filmde de anlatıcı Tyler peşinde sürüklenerek büyük eylemlerin gerçekleşmesine engel olamaz.

Çoklu kişilik bozukluğunda yaratılan ilk alterler ev sahibi kişiyi koruma ve hayatını idame ettirmeye yardımcı olma eğilimindedirler. Ancak ev sahibi kişinin "istismarcı kişi ya da sistemden" soyutlanamaması alter kişiliği düşman alter kişiliğe dönüşmeye iter. *Fight Club* filminde Tyler'ın dönüşümü şeklinde örneklendirilebilir (Öztürk, 2009a, s. 80).

Çoklu kişilik bozukluğu hastalarında madde bağımlılığı ve şiddet eğilimlerine sık rastlanılmaktadır. Bu eylemler genellikle alter kişilikler tarafından gerçekleştirilmektedir. Seri cinayet işleyen katiller arasında da çoklu kişilik bozukluğu hastalarına sıklıkla rastlanmaktadır (Glen ve Diğ. Aktaran Özen, 2018, s. 143). Alter kişilikler kendilerine yıkılan öfkeyi başkaları üzerinden açığa çıkarma eğilimindedirler. Örneğin *Boston Canavarı* filmi gerçek bir hikâyeden esinlenmiş olup çoklu kişilik

bozukluğu yaşayan De Salvo adında bir seri katilin cinayetleri işleme sürecini anlatmaktadır. Filmde seri cinayetlerin toplum üzerinde derin bir korku yarattığı ve onları nasıl paranoyak hale getirdiği de gösterilmektedir (Solmuş, 2012, s. 159). Bu bağlamda tedavi edilmeyen çoklu kişilik bozukluğu hastalarının yalnızca kendilerine değil çevrelerine de verebilecekleri zararlar gösterilmiş olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SİNEMADA İDEAL EGO VE ALTER EGO İLİŞKİSİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada *Secret Window* ve *Hide and Seek* filmlerindeki çoklu kişilik bozukluğu hastalığından muzdarip ana karakterlerin yarattıkları alter kimlikler üzerinden id, ideal ego ve alter ego arasındaki ilişkinin psikanalitik eleştiri yöntemi kullanılarak ortaya konulması amaçlanmaktadır. Ayrıca ele alınan filmler üzerinden ihanetin kişi üzerinde travma etkisi yaratıp yaratmadığı ortaya konularak ihanet travmasının sinemada nasıl ele alındığı ifade edilmektedir.

Yapılan literatür taramasında ihanet travması üzerine az sayıda çalışma yapıldığı görülmüş olup bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmada id, ideal ego ve alter ego arasındaki ilişki ile çoklu kişilik bozukluğu hastası olan bireylerin ruhsal ve zihinsel hali anlaşılır kılınmaya çalışılacaktır. Bunlar göz önüne alındığında çalışmanın öğrenciler ve akademisyenler başta olmak üzere sinema sektöründen kişiler için faydalı bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Bu doğrultuda çalışmanın ilk bölümünde psikanalitik kavramlara değinilmiştir. İkinci bölümünde ihanet travması ve çoklu kişilik bozukluğu arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümünde ise ele alınan filmlerin id, ideal ego ve alter ego kavramları ekseninde psikanalitik bir gözle incelenmesi amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Sınırı ve Sınırlılıkları

Çalışmanın sınırları çoklu kişilik bozukluğu hastalığından muzdarip karakterleri ihanet travması bağlamında inceleme imkânı sunan ve korku, gerilim, gizem türlerinden en az ikisini içinde barındıran filmler ekseninde belirlenmiştir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada id, ideal ego ve alter ego kavramları çerçevesinde psikanalitik eleştiri yöntemi kullanılacaktır. Psikanalitik eleştiri; bir filmin, yönetmenini, karakterlerini, ya da seyirciyi psikolojik yönleriyle ele alan ve bunu yaparken bilinçdışının bir yansıması olarak görülen rüyalar benzerliğinde inceleyen bir yaklaşımdır (Akbulut, 2010, s. 58). Psikanalitik eleştiri kapsamında film izleme deneyimi ve rüya görme süreci bağdaştırılır ve rüyaların altında gizlenen anlamın açığa çıkarılması gibi filmlerin de yorumlanabileceği üzerinde durulur (Büker ve Topçu, 2010, s. 207). Bu duruma verilebilecek en bilindik örneğe Bergman sinemasında rastlanılabilir. Bergman'ın filmlerinde rüyaların etkisi fazlasıyla görülmekte, hatta bazı filmleri rüya olarak değerlendirilmektedir (Terbaş, 2013, s. 1-2).

Psikanaliz Sigmund Freud, Jacques Lacan, Carl Jung, Melanie Klein, Ernest Jones, Joan Riviere gibi isimlerin düşünceleri üzerine kuruludur (Butler, 2011, s. 73). Bununla birlikte Laura Mulvey'in *Görsel Haz ve Anlatı Sineması* adlı makalesi sinemaya yeni bir soluk getirerek sinemayı eril bir bakış ile ilişkilendirmiştir. Çalışmada ele alınan *Secret Window* ve *Hide and Seek* filmleri de bilinçdışı bir durum olarak ele alınarak Freud ve Lacan'ın görüşleri doğrultusunda psikanalitik eleştiri yöntemiyle incelenecektir.

3.4. Araştırmanın Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Tekniği

Çalışma nitel bir araştırma olup; kitap, makale, tez, periyodik yayınlar vb. yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır.

3.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışma temelinde çoklu kişilik bozukluğu hastalığından muzdarip karakterlere yer veren filmleri incelemektedir. Bu seçimin nedeni çoklu kişilik bozukluğu hastalarının yarattığı alter kimliklerin id, ideal ego ve alter ego üzerinden incelenme imkânı sunacağı düşüncesidir. Bu bağlamda çalışmanın evrenini dissosiyasyon temasına yer veren çoklu kişilik bozukluğu hastalığından muzdarip karakterleri ele alan filmler oluşturmaktadır.

Örneklem seçiminde ise amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem, zengin bilgi içeren konuların derinlemesine incelenmesine imkân sağlar Patton'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 118). Bu örneklem seçimiyle çoklu

kişilik bozukluğu hastalığını tema olarak ele alan filmler arasından hem ihanet travmasını hem de korku, gerilim, gizem türlerinden en az ikisini içinde barındıran filmler tespit edilmiştir. Şartları sağlayan filmler arasında *Fight Club* filmi üzerine birçok kez inceleme yapıldığı ve tekrara düşülmemesi amacıyla listeden çıkarılmıştır. Bu doğrultuda uygulanan amaçlı örneklem yönteminin sonucunda Sec*ret Window* ve *Hide and Seek* filmleri örneklem olarak belirlenmiştir.

3.6. Araştırmanın Bulguları

3.6.1. Secret Window (2004)

Film, ana karakteri olan Mort Rainey'nin (Johnny Depp) bir motel odasında eşi ve sevgilisini birlikte görmesi ile başlamakta ve altı ay sonrasındaki süreci anlatmaktadır. Yazar olan Rainey yazma konusunda beceriksiz olduğu sancılı bir süreç geçirmektedir. Bunun yanında eşiyle boşanma sürecinde olan Rainey'nin hayatı John Shooter (John Turturro) adlı bir adamın kendisini hikayesini çalmakla suçlamasıyla içinden çıkılamaz bir hale girer. Rainey için olaydan sıyrılmasının tek yolu hikâyenin sonunu Shooter'ın istediği sonla değiştirmesidir. Rainey'nin bu isteği yerine getirmediği her an Shooter'ın şiddet dolu eylemlerinin dozu artmaktadır. Korku, gerilim türünde olan film Stephen King'in *Gizli Pencere* adlı kısa hikayesinden sinemaya uyarlanmıştır.

3.6.1.1. İhanet Travması ve Çoklu Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişki

Secret Window filmi temelde, yazar olan Rainey'nin eşinin ihanetinden derinden etkilenmesiyle alter kişilik yaratmasını ve bu kişilikle çatışma içine girmesini anlatmaktadır. Rainey ihanete istediği tepkiyi verememiştir ve bundan büyük pişmanlık duymaktadır. Bu durum onun asıl kişiliği ve ideal ego'su arasında bir uçuruma neden olmuştur. Rainey de çözümü alter kişilik yaratmakta bulur ve yarattığı alter kişilik üzerinden ihanete veremediği tepkiyi verebilecek bir ideal ego şekillendirmesi yapar. Bu nokta ilerleyen bölümlerde ideal ego bağlamında daha ayrıntılı ele alınacaktır.

Resim 3.1: İhanet anısına verdiği tepki

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Filmin açılış sahnesi Rainey'nin, eşinin kendisini başka bir adamla aldattığına şahit olduğu bir anıyı içermektedir. Rainey yan yana sıralanmış odaları olan bir motelin önünde arabasının içinde düşünceli şekilde beklemektedir. İç sesi yani alter kişiliğinin geri dönmesi konusundaki ikazlarını dinlemez ve hızla motele doğru arabasını sürer. Boş olan resepsiyondan oda anahtarı alır ve odaların önünden ilerleyerek karşıdaki odanın önünde arabasını durdurur. Büyük bir hışımla arabadan iner ve odanın kapısını anahtarla açarak içeri girer. Kameranın da odanın içine girmesiyle Rainey ile birlikte izleyici de eşinin ihanetine tanık olmuş olur. Rainey artık şüphelendiği ancak emin olmak için geldiği ihanete uğradığı gerçeğiyle karşı karşıyadır.

Devamında ise Rainey yatakta yatan eşi ve sevgilisine doğru ilerler ve üzerlerine eğilerek çığlık atar. Bunun yerine ondan sinirlendiği için bağırması, hesap sorması ya da eş ve sevgilisine saldırması gibi eylemlerde bulunması beklenebilecekken Rainey sadece çığlık atıp resim 3.1. de belirtildiği gibi başını eliyle kapatarak kapıya doğru yönelmektedir. Bir nevi bu ihanet anından kaçmak istemektedir. Bu bağlamda Rainey'nin travmatik bir deneyim olarak algıladığı 'aldatılma' fikrinden kaçmak ve bu durumu yok saymak istediği çıkarımı yapılabilir. Bunun altında yatan asıl neden ise ihanet travmasına verilen tepkilerden biri olan donakalma tepkisini göstermiş olmasıdır. Rainey elinde silah olmasına rağmen onları vuramaz, sadece çığlık atar. Bir nevi donakalmış, ihanet anına çığlık atarak tepki vermiştir.

Rainey hayatının devamında da ihanete kayda değer bir tepki verememiştir. Eşi boşanmak için çabalamaktadır ancak Rainey boşanmak istemediği için boşanma kağıdını imzalamayı türlü bahanelerle ertelemektedir. Bu durumu ihanet edene bağımlı olmakla açıklanabilir. İhanet travmasında ihanet edenden kopmak istememe durumu görülebilmektedir. Rainey de eşinin kendisini aldatmasına rağmen onu bırakmak istememekte ihanete uğrayan normal bir bireyin vereceği tepkileri verememektedir. Bir türlü çözüme ulaştıramadığı bu ihanet geçeği onu rüyalarında da rahat bırakmamaktadır.

Resim 3.2: Rüyasındaki şapkalı adam

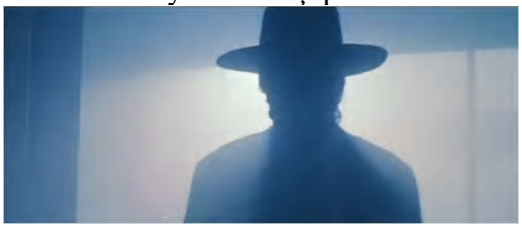

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.3: Shooter karakteri

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Film süresince rüya ve flashback sahneleriyle izleyiciye sunulan bu ihanet anı filmin devamında hem Rainey'nin hem de izleyicinin ihanet gerçeğiyle yüzleşmesini sağlamaktadır. Freud, rüyaların malzemesini günlük hayatta yaşadığımız şeylerin oluşturduğunu, yaşanılan anıların rüyalarda yeniden üretildiğini veya hatırlandığını ifade eder (Freud, 1996, s. 65). Rainey'nin de rüyaları gerçek hayatta yaşadıklarına dayanmaktadır. Rüyalarında gördüğü açılıp kapanan kapı ihanetin gerçekleştiği motel odasını işaret ederken yüzü görünmeyen şapkalı adam hem izleyiciye hem de Rainey'ye Shooter tehlikesini hatırlatmaktadır. Görülüyor ki bunlar Rainey'nin zihninin derinliklerine attığı anılara ait görüntülerin yeniden üretimidir. Rainey bilinç düzeyine çıkmaya çalışan motel ve ihanet gerçeğiyle, kapısına dayanan kendisini hikayesini çalmakla suçlayan fötr şapkalı bir adamın tedirgin edici belirsizliğiyle boğuşmaktadır.

Rainey'nin travmatik karakterini sadece ihanet travması üzerinden ele almak onun ruhsal durumunu ve kötücül eylemlerini anlamak bağlamında yetersiz bir tutum olacaktır. Rainey'nin, eşinin ihanetinden derinden etkilenmesi travmanın ötesine geçerek zihninin bölünmesine neden olmuştur. İnsan zihni travmadan korunmak için savunma mekanizmalarını harekete geçirecek bir yapıya sahiptir. Bu savunma mekanizmalarından biri olan bölünme kişinin acı veren anılarını yarattığı başka kimliklere yükleyerek kişiyi bu anıdan ve onun etkilerinden koruma yoluna gitmektedir. Rainey'nin zihni de ihanet travmasının etkilerinden korunmak için alter kimlikler yaratmış ve ihanet anılarını, yaşadığı dehşeti zihninden silmiştir. Anı tamamıyla silinmese de bazı ayrıntıların silinmesi ana karakter olan Rainey üzerinde travmanın etkisini aza indirmiştir. Örneğin Rainey motele gittiği sırada elinde silah olduğunu hatırlamamaktadır. Rainey elinde silahla eşi ve sevgilisini öldürmek için motele gitmiştir ancak silahı ateşlemek yerine sadece çığlık atmıştır. Bu durum Rainey'nin

arzusu ile çelişmektedir ve Rainey bu durumdan memnun değildir. Eşini öldürememiş olma pişmanlığını içten içe yaşamaktadır.

Rainey'nin zihni ihanet anısını alter karaktere yüklemiş olsa da olayın bazı kesitleri bilinçdışının birer yansıması olarak rüya ve flashback sahneleriyle gün yüzüne çıkmaya çalışmaktadır. Bu durum bastırılanın geri dönüşü kavramı ile açıklanabilir. İnsan zihninin derinliklerine atılan olaylar bir fırsat bulduğunda gün yüzüne çıkma ve kendisini tekrar hatırlatma eğilimindedirler. Rainey'nin zihninin derinliklerine atarak bastırdığı ihanet anısı rüyalarıyla geri gelmeye çalışmaktadır. Rainey aslında bu anı ile tamamen hesaplaşmamıştır ve bu yüzden ihanet gerçeği rüyalar aracılığıyla yeniden ortaya çıkmaya çalışmaktadır.

Rainey'nin aksine anının tamamı alter karakter olan Shooter'ın zihninde bulunmaktadır. Rainey'nin alter kişilikleriyle yüzleştiği sahnede Shooter elinde silah olmasına rağmen eşini öldüremediğini Rainey'ye söyler. Oysa Rainey hatırladığı ihanet anısında silah taşıdığını hatırlamamaktadır. Bu durum kişiliklerin farklı zihin yapısına sahip olduğu ve bu yüzden bazılarının sahip olduğu anılara diğerlerinin sahip olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Shooter ve Rainey'nin farklı zihin yapılarına sahip olduklarının bir diğer göstergesi de Shooter'ın gerçekleştirdiği cinayet gibi eylemlerden Rainey'nin haberinin olmamasıdır. Rainey Shooter'ın bedenin hakimiyetini ele geçirdiği sırada yaptıklarından habersizdir. Bir nevi uykudadır. Shooter ise Rainey'nin her eyleminden haberdar olup onun planlarının engellenmesine neden olacak her eylemini sonuçsuz bırakmak için çabalamaktadır. Bu çabaları ise birçok cinayeti içeren kötü eylemleri beraberinde getirecektir.

3.6.1.2. Alter Kişiliğin Eylemleri

Alter kişiliklerin bazıları iyi niyetli, ev sahibi karakteri başka travmalardan koruma eğilimindedirler. Rainey'nin iç sesinin sahibi olan alter kişilik iyi niyetli alter olarak ifade edilebilir. Rainey'nin eşini ve sevgilisini motel odasında görmeden hemen önce motelin önündeki bekleyişiyle karşılaşırız. Bu tedirgin bekleyişte Rainey iç sesi ile boğuşmaktadır. Rainey ve izleyici bu sesleri iç ses gibi algılasa da finalde seslerin sahibinin alter kişilik olduğu bilgisine erişilecektir. Bu iyi alter Rainey'yi ihanet

travmasına karşı uyarmıştır ancak Rainey onu dinlemeyerek travmatik olayla karşı karşıya kalmıştır.

Rainey'yi yönlendirmeye çalışan sesin alter kişilik olmadığı sadece iç ses olduğu varsayımında da Rainey'nin ruhsal sorunları olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. İç sesler sağlıklı bir bireyde monolog şeklinde yaşanırken Rainey'nin zihninde diyaloglar şeklinde verilmiştir. Bu da sağlıklı bir ruh halinde olmadığına işaret etmektedir.

Rainey iyi alter kişiliğini dinlemeyip ihanet anıyla karşılaştığında ise ikinci alter kişiliği olan Shooter'ı yaratmıştır. Bunun temel nedeni travma ile başa çıkmak olurken asıl nedeni ihanete tanıklık ettiği sırada yapmak istediği eş ve sevgilisini öldürme eylemini gerçekleştirememiş olmasıdır. Bu başarısızlığını telafi edecek bir kişilik olarak ise Shooter kişiliğini yaratır ancak bunu yarattığından habersizdir.

İyi alter kişiliğinin aksine Shooter ise kötü eylemlerde bulunarak düşman alter konumunda yer almaktadır. Çoklu kişilik bozukluğu hastalarında düşman alterler korkulan ve boyun eğilen bir otoriteye sahip olarak yönetimi ele geçirmek isterler. Ele alınan filmin sonunda da bu durum öne çıkarılmış olup ikisi arasındaki çatışmada hayatta kalan kişilik alter kişilik olmuştur. Gerçek hayatta çoklu kişilik bozukluğu hastalarında yaygın olarak görülen düşman kişilik sinemada da ele alınan çoklu kişilik bozukluğuna sahip karakterlerin alter kişilikleri arasında sıklıkla işlenmektedir. *Secret Window* filminde de iyi alter kişilikten ziyade düşman alter üzerinde durulmaktadır. Bu durum sinemada hem çatışma ve gerilim yaratmak hem de hikâyeyi ilerletmek için kullanılmaktadır. İyi ile kötü arasındaki evrensel çatışma ev sahibi kişilik ve düşman alter kişilik temelinde bir beden üzerinden iki farklı kişilik şeklinde yaratılmaktadır.

Yaratılan bu çatışmada özellikle alter kişiliğin saldırgan eylemleri üzerinde durulmaktadır. Alter kişilik ev sahibi kişilik tarafından kendisine yüklenen amaca ulaşma doğrultusunda id dürtüler sergileyen bir insanın yapacağı şekilde eylemler gerçekleştirmektedir. Önüne çıkan her engelle baş etme noktasında sorunu çözmek yerine onu ortadan kaldırma, öldürme eylemini seçerek akıl dışı birer çözüm sunmaktadır. Bu durum id'in isteklerine bir an önce sahip olarak doyuma ulaşmak istemesi şeklinde ifade edilebilir. İd de mantık olmadığı gibi kötücül alter kişiliklerde de mantık görülmemektedir. İsteklerine ulaşma noktasında her türlü saldırgan eylemi gerçekleştirecek bir yapı sergilemektedirler. Amaçları sadece isteklerine ulaşmaktır. Bu

bağlamda sinemada ele alınan alter kişilikler genellikle saldırgan eylemleriyle öne çıkarak id'in birer temsili olarak ifade edilmektedirler.

Secret Window filminde düşman alter olarak ifade edilebilecek olan Shooter'ın eylemleri de fazlasıyla saldırganlık içermektedir. Shooter, Rainey'nin köpeğini ona gözdağı vermek için öldürmüştür. Gözdağı vermek için bir canlıyı öldürmek düşünülmüş, bilinçli bir eylem olduğu göz önüne alındığında tamamen id dürtüler hakimiyetinde yapılan bir eylemdir. Sağlıklı bir ego yapısına sahip bireyin sergileyeceği bir eylem değildir. Aynı zamanda köpeğin ölümü Freud'un kavramlarından biri olan ölüm dürtüsüne işaret etmektedir. Tekinsiz bir durum olan evcil hayvanın, köpeğin ölümü birçok ölümü de peşinden getirecektir.

Resim 3.4: Grinlef'in ölümü.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.5: Tom'un ölümü.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Bunlardan ilki Rainey'nin bir tanıdığı olan Tom'un ölümüdür. Tom Shooter'ın amacına ulaşmada yoluna çıkan engel olduğu için Shooter tarafından öldürülmüştür. Grinlef de Shooter için bir engeldir ve onun tarafından öldürülmüştür. Resim 3.4. ve resim 3.5. de Tom ve Grinlef'in öldürüldükleri sahne verilmiştir. Her iki karakter de Rainey'ye Shooter'ın gerçekte olmadığı, Shooter'ın yaptığını düşündüğü şeyleri aslında kendisinin yaptığı gerçeğini açığa çıkaracak bilgiler verecekleri için Shooter tarafında öldürülmüşlerdir. Shooter sağlıklı bir ego yapısındaki bireyin yapacağı şekilde eylemlerinin sonuçlarıyla yüzleşmek yerine id dürtüler sergileyen bir bireyin yapacağı şekilde şiddete başvurmakta, eylemlerinin sonuçlarından kaçmaktadır.

Shooter kendisini Rainey'nin yanında görmediğini söyleyecek bir tanığı da korkutmuştur. Rainey'nin evi de Shooter tarafından kundaklanmıştır. O evde Rainey'nin Shooter'a vereceği dergi vardır. Dergiye ulaşılması Shooter'ın Rainey'nin hikayesini çalma noktasında yalan söylediğini ortaya çıkaracak bir durumdur. Son olarak Shooter Rainey'nin eşi Amy'yi ve sevgilisini de öldürmüştür. Görüldüğü gibi Shooter kendisini amaca götürecek yolda önüne çıkan her engeli şiddet içeren eylemlerle bertaraf etme eğilimindedir. Sergilediği bu eylemler, onun karşılaştığı sorunlar karşısında akılcı çözümler bulmak yerine şiddet içeren id dürtüler ekseninde hareket ettiğini ortaya koymaktadır. Böylece alter kişilik ile id arasındaki ilişki ortaya konulmuş olmaktadır.

Resim 3.6: Nakış işleyen şerif karakteri.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Filmde alter kişilik id'in temsili olarak ele alınabilirken şerif süper ego olarak değerlendirilebilir. Böyle bakıldığında filmde süper ego olarak nitelendirilebilen şerifin görevinin gereğini yapmadığı görülmektedir. Resim 3.6. da görüldüğü gibi şerif karakteri elindeki kasnakta nakış işlemektedir. Üstelik bunu kendi iş yerinde yapmakta ve başkalarından da gizleme ihtiyacı duymamaktadır. Rainey şerife yaşadığı olayları

anlatırken şerif keyifle nakış işlemekte anlatılanları üstünkörü dinlemektedir. Şerif karakterinin bu eylemiyle son derece ciddiyet gereken işini yeterince ciddiye almadığı düşünülebilir ve bu nedenle de işinin gereği olan karar verme yetisinin de doğruluğunun sorgulanabilir olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Rainey, Shooter'ın köpeğini öldürmesinin ardından şikâyette bulunmak için şerife gider ancak şerif elinde tehdit notu olmasına rağmen bunu ciddiye almaz. Köpeğin ölümünün yasalarca suç bile sayılmadığını söyler. Bu durum psikanalitik bakımdan ele alındığında süper ego'nun yeterince gelişmediğini ortaya koymaktadır. Bir köpeği, evcil hayvanı öldürmek yasalar gereği suç sayılmayan bir toplumda bile kişinin kendisince vicdani bir yasak olarak görülmelidir. Sağlıklı bir kişi bunu etik olmayan bir davranış olarak yorumlayacak ve o doğrultuda bir tepki verecektir. Ancak şerifin buna verdiği umursamaz tepki insani bir tavır içermemektedir.

Filmde geçen bir sahnede Rainey'nin menajeri köpeğin ölümü ile ilgili şöyle tepki vermiştir: "*Yasayı ihlal etmiş ama Tashmore Gölü için önemli bir yasa gibi görünmüyor*" der. Menajer köpek ölümünün yasal olmadığını ancak şerif için yeterince önemli bir suç olmadığını açıkça ifade etmektedir. Bu doğrultuda şerifin kişilik yapısı ele alındığında doğru ile yanlışı ayırt etmede hatalarının olduğu söylenebilir. Şerif ile özdeşleştirilebilen süper ego doğru ile yanlışı ayırt etme noktasında toplum tarafından belirlenen etik kuralları temsil etmektedir. Şerifin içinde bulunduğu taşra toplumu için köpeğin öldürülmesi üzerinde durulmayacak, suç sayılmayacak bir eylem olarak değerlendirilmektedir. Filmin süper ego temsili olan şerif için ise bu bağlamda sağlıklı bir gelişim gösterememiş denilebilir.

Şerif süper egosuna sahip bir kişinin ego yapısı id'in baskınlığında eylemlerini gerçekleştirmeye mahkûm olacaktır. Çünkü onun için yanlış sayılabilecek eylemler yeterince yanlış sayılmamaktadır. Bir insan sisteminde süper ego tam olarak gelişmediğinde ego, id ile süper ego arasında sağlıklı bir denge kuramaz ve devamında kişinin id'in baskınlığıyla onun isteğine yönelik eylemleri gerçekleştirdiği görülebilir. Film bu açıdan ele alındığında Rainey'nin kendisi ego temsili olarak ifade edilebilir. Rainey köpeğinin ölümünü etik olmayan tedirgin edici bir davranış olarak değerlendirmektedir. Banyosuna giren bir fareyi öldürmek yerine onu havluyla yakalayıp dışarı bırakır. İçini kemiren pişmanlığa rağmen kendisini aldatan eşini

öldürme eylemi sergilemez. Bunlar düşünüldüğünde Rainey karşılaştığı durumlara normal düzeyde ego'ya sahip bir kişinin yapacağı tepkiler vermiştir. Rainey şerife yani gelişmemiş olan süper ego'ya rağmen id'e karşı mücadele etmektedir. Shooter ile olan mücadelesini tek başına göstermektedir.

Rainey'nin kendisine ihanet eden eşi Amy'yi öldürme isteğini, gerçekleştirmesi gereken bir amaç olarak görmesi kadını cezalandırma durumu ile ilişkilendirilebilir. Ataerkil sistem ve erkekteki fallus eksikliği korkusunun bir yaratımı olarak kadının cinsel yönelimi cezalandırılmayı gerektiren bir durum olarak sinemada yerini almaktadır. Birçok korku filminde olduğu gibi bu filmde de kadını, cinselliği, yasak ilişkiyi cezalandırma motifi ele alınmıştır. Bu motifte genç kızın bekaretini kaybetmesi, kadının cinselliği keşfi ya da evli kadının zina yapması cezalandırılması gereken bir durum olarak ele alınmaktadır. Bu durum kadınların hakları ve cinsellikleri üzerinde söz sahibi olma çabaları, erkeklerle eşit şartlarda çalışma arzuları üzerine gerçekleştirdikleri mücadelenin sinemada karşılık bulmuş hali ile ilişkilidir (Topçu'dan Aktaran Amiri, 2007, s. 69). Kadının gücünü eline alacak olması erkek egemen toplumda korkuya neden olmuş ve buna bir tepki olarak kadının cinsel eylemlerinin cezalandırılması gerektiği imajı yaratılmıştır. Bu durum sinemada kadına suç işleterek ya da suça vesile edilerek sonunda erkek tarafından cezalandırılması şeklinde ele alınmıştır.

Ele alınan filmde de Amy zina suçunu işlemiş ve boşanmak üzere olduğu eşi tarafından cezalandırılması sağlanmıştır. Filmdeki bir sahne bu düşünceyi doğrular niteliktedir. Rainey Shooter'ın hikayesini okumaktadır ve hikâye şu cümlelerle başlamaktadır; "'aşk sahip olduğunuz her şeyse ve kadının biri o değerli aşkınızı çalacak olursa o kötü bir kadındır' dedi ve kadını öldürmeye karar verdi'… 'evle ahırı birleştiren köşeye gömecekti onu. Kocasından bile çok sevdiği o bahçeye'". Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi erkeğin aşkını çalan yani özünde ona ihanet eden, ona kötülük yapan kadın kötü olarak nitelenmekte ve öldürülmesi gerekmektedir. Erkek o kadar sahiplenicidir ki kadın bahçesini dahi eşinden çok sevmemelidir. Öyle olursa öldürülüp o bahçeye gömülerek cezalandırılabilir. Kadın temelde kötü olarak yazılmıştır. Kötülerin cezalandırılması gerektiği için kadının da cezalandırılması gerekmektedir. Bu cezayı da onun kocası yani bir erkek verecektir.

Aldatma eylemi kadının aksine ataerkil toplum içinde erkek tarafından gerçekleştirildiğinde normal karşılanan bir durum olarak görülmektedir. Filmde menajeri Rainey'nin eşinden ayrılmak üzere olduğunu duyduğunda eşini aldattığı için bu sürece girdiklerini düşünür. Menajerin görüşüyle ilişki de aldatma eylemini gerçekleştirmesinin ilk akla gelen kişisi erkektir. Biri aldattıysa bu erkek olmalıdır. Ancak filmde aldatılan taraf Rainey'dir. Rainey bunu gururuna yediremez ve kendisinin aldatıldığını menajerine açıklayamaz. Bir erkek olarak bu durum onun için küçük düşürücüdür ve yarattığı alter kişilik olan Shooter bu durumu onun için telafi edecek intikamını alacaktır.

3.6.1.3. İdeal Ego ve Alter Ego İlişkisi

Bu bölümde Rainey'nin intikam almak için Shooter'ı yarattığı üzerinde durulacaktır. Ancak ilk olarak Rainey'nin karakterine değinmekte fayda görülmektedir. Rainey bir süredir yazma sancısı çeken bir yazardır. Gününün çoğunu kanepesinde uyuyarak geçiren insanlarla ilişkilerinde zayıf olan bir kişiliktir. Kendi hal ve hareketlerinden de memnun değildir. Söylediği sözler ve sergilediği eylemler sonrasında kendi kendine hayıflanmaktadır. Örneğin bir sahnede boşanmak üzeri olduğu eşi Amy ile telefonda konuşur ve sonrasında eşine söylediği sözlerden memnun olmadığı için kendisine 'aptal' diyerek hayıflanır. Rainey olduğu kişiden ve onun söylem ve eylemlerinden memnun değildir. Bu durum benlik saygısındaki zayıflık olarak ifade edilebilir. Genellikle olumsuz bilişsel süreç yaşamış kişiler düşük benlik saygısına sahipken, olumlu bilişsel süreç yaşamış kişiler yüksek benlik saygısına sahiptirler (Hay'dan Akt. Ataoğlu ve diğerleri, 2019, s. 187). Benlik saygısı düşük olan kişilerde ise ruhsal hastalıklara çok sık rastlanmaktadır (Ross'dan Akt. Ataoğlu ve diğerleri, 2019, s. 189). Rainey'nin de düşük benlik saygısına sahip olduğu düşünülecek olursa bu durum onun kendisinden daha yüksek benlik saygısına sahip bir alter kişilik yaratmasına neden olduğu şeklinde ifade edilebilir. Bu durum film içinde üzerinde durulan bir konudur. Rainey'nin sahip olduğu benlik yapısı ile ilgili rahatsızlıkları filmin ilerleyen sahnelerinde de birçok kez yinelenmiştir. Böylece Rainey'nin, kendi benliğiyle ilgili problemleri olan bir karakter olduğu vurgusu yapılmıştır.

Film de temelde bu mevcut benliğe duyulan öfke ve düşlenen benliğe ulaşma noktasındaki değişim bağlamında ele alınmıştır. Aldatılan birey kendini bundan koruyamadığı için öfke geliştirir ve bu öfke başta kendisi olmak üzere birçok kişiye

zarar vermektedir (Öztürk, 2009a, s. 79). Rainey'nin öfkesi ihanetten öte olamadığı, erişemediği ideal ego'su üzerine kuruludur. Ona ulaşmak için alter ego yaratmıştır. Bir fareyi dahi öldüremeyen Rainey'nin aksine alter kişiliği olan Shooter cinayetlere varan şiddet içerikli eylemeleriyle o ideale ulaşacak karaktere sahiptir.

Sinemada karakterin değişimi filmin finalinde karakterin bizzat kendisi tarafından sağlanmaktadır. Ancak ele alınan filmlerde bu değişim alter kişilikler üzerinden sağlanmaya çalışılmış ve bu durum ana karakter için tehdit içeren tekinsiz birer durum olarak kendisini göstermiştir. Bu tekinsiz durumlar Rainey'nin yıllar önce yazmış olduğu bir hikâye üzerinde şekillenmekte olup filmin konusunu oluşturmaktadır. Alter kişilik olan Shooter'ın geliş nedeni Rainey'nin "*Secret Window*" aldı hikayesinin sonunu değiştirtmek istemesidir. Shooter'a göre Rainey; kendisinin "*Hasat Mevsimi*" adlı hikayesini çalmış ve hikâyenin sonunu değiştirerek yayımlatmıştır. İki karakter arasındaki bu sorun temelde Rainey'nin mevcut kişiliği ve düşlediği kişilik arasındaki tezatlığı ifade etmektedir.

Bu noktada anlaşılır olmak için öncelikle Rainey'nin gerçek yaşamı ve hikayedeki olay arasındaki paralelliğe değinmek gerekmektedir. Rainey gerçek yaşamında eşinin kendisini aldattığını görmüş ve bu duruma bağırmak dışında bir tepki verememiştir. Alter kişilik olan Shooter'ın hikayesindeki son ise ihanet eden kadının öldürülüp küçük pencereden görülen arka bahçeye gömülmesini içermektedir. Rainey kendi hayatında yaşadığı sondan memnun değildir ve kendi yaşamında gerçekleştiremediği bu eylemi yarattığı alter kişilik üzerinden hayata geçirmek istemektedir. Bunu da Shooter'ın hikayesindeki sonu gerçek kılarak başaracaktır. Ancak Rainey'nin bunu başaracak gücü yoktur. O yüzden bunu alter kişiliği olan Shooter yapacaktır. Shooter'ın Rainey'den hikâyenin sonunu değiştirmesini beklediği her an, aslında Shooter'ı hikayedeki sonu gerçekleştirmeye biraz daha yaklaştırmaktadır.

Resim 3.7: Shooter'ın Rainey ile kavga sahnesi

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Bu bağlamda Shooter, Rainey'nin amacını gerçekleştirecek bir kişilik olarak yaratılmış olup onun ideal ego'sunun temsilidir. Rainey yukarıda da ifade edildiği gibi gününün çoğunu kanepesinde uyuyarak geçiren, insanlarla ilişkilerinde zayıf olan bir kişiliktir. Ayrıca ayrılmak üzere olduğu eşi tarafından hala nasıl olduğu merak edilen, endişe duyulan güçsüz bir karakterdir. Yazı yazma gibi masa başı, erkek gücü gerektirmeyen bir işi olan ve onda da yazma sancıları çeken bir adamdır. Rainey eşini öldürme amacını gerçekleştirecek bir yapıya asla sahip değildir. Buna karşın yarattığı alter kişilik olan Shooter ise çiftçilik gibi erkek gücü gerektiren bir işe sahip, hırslı, hakkını savunan güçlü bir karakterdir. Öyle ki film içinde girdikleri fiziksel bir kavgada da yenilen Rainey olmuştur. Resim 3.7. de ortaya konulduğu gibi Shooter'ın fiziksel üstünlüğü bu sahne ile ifade edilmiştir. Shooter Rainey'yi kavgada yenecek, onu havaya kaldıracak kadar sağlam bir fiziksel güce sahiptir.

İkisi arasındaki farklardan biri de Shooter'ın Rainey'nin aksine kendi hikayesinde karısını öldüren bir son yazmasıdır. Rainey'den de 'mahvettiği son' diye ifade ettiği sonu düzeltmesini ister. İçten içe Rainey kendi sonundan memnun değildir ve yukarıda ifade edildiği gibi bu sonu gerçekleştirecek fiziksel güce sahip değildir. Rainey banyosuna giren fareyi havluyla yakalayıp bahçesine bırakacak kadar şefkatli bir adamdır. Eşini öldürme gibi saldırgan bir eylemi gerçekleştirecek ruh yapısına da sahip değildir.

İhanet anısına ait flashback sahnelerinde Rainey'nin bağırarak kapıya yöneldiği görülmektedir. Aslında arzuladığı, yapması gerektiği eylem karısını öldürmek idi. Ancak Rainey yanında silah olmasına rağmen bunu gerçekleştiremeyen bir karakterdir.

Shooter ise Rainey'nin aksine hesap sormaktan çekinmeyen, hakkını arayan bunları yaparken de şiddetten kaçınmayan, gözü kara, erkeksi bir karakterdir. Bir başka deyişle Shooter Rainey'nin olmak istediği her şeye sahip olan ideal bir kişiliktir. Bu bağlamda izleyicinin de ideal ego tasviridir. İdeal erkek karakteridir.

Rainey'nin alter kişilikleriyle yüzleştiği sahnede de ideal ego vurgusu yapılmaktadır. Örneğin; "Sen yarattığın için gerçeğim", "her şeyi senin yerine ben yaptım", "senin yapacak cesaretin yoktu ve benim yapacağımı biliyordun", "gerçek geliş nedenim nedir? Hikâyeyi değiştirmek" diyalogları Rainey'nin hayal ettiği sonu gerçekleştirmek için bir ideal ego kişiliği olarak Shooter'ı yarattığını ortaya koymaktadır. Rainey mevcut kişiliğiyle yapamayacağı eylemleri ideal ego'sunun tasviri olan Shooter sayesinde gerçekleştirmiştir. Shooter'ın hikayesinde olduğu gibi karısı ayrıca sevgilisi öldürülmüş ve küçük pencereden görünen arka bahçeye gömülmüşlerdir. Üstelik üzerlerine mısır ekilmiştir. Filmin finalinde her şey hikâyede olduğu gibi bir sona erişmiştir.

Rainey'nin ideal ego'su olan Shooter hayal edilen sonu gerçekleştirir ancak bu son ve alter kişiliklerle yüzleşme Rainey'ye ağır gelmiştir. Rainey Shooter'ın ifade ettiği gibi bir korkak gibi intihar eder. Rainey fazlasıyla cesur olan Shooter'ın aksine korkaktır. Ulaşmak istediği hayalin gerçekliği de onu korkutmuştur ve zihninin derinliklerine saklanmayı tercih etmiştir. Artık bedenin sahibi Shooter'dır. Başka bir deyişle kimlikler Shooter kişiliğinde toplanarak beden bütünlüğü sağlanmıştır.

3.6.2. Hide And Seek (2005)

Film, evli ve bir çocuk babası olan David Callaway'in (Robert De Niro) evlerindeki küvette karısının kanlar içindeki cesedini bulmasından sonraki süreci anlatmaktadır. David, karısının ölümünden etkilenen kızı Emily için farklı bir şehre taşınır ve sonrasında Emily'nin hayali bir arkadaş edindiği ortaya çıkar. Psikolog olan David travmatik deneyim yaşayan kızının hayali arkadaş edinmesini normal karşılarken olaylar korkutucu bir şekilde gelişmeye başlar. David zamanla hayali arkadaşın gerçek olduğu şüphesine kapılır ve onun kim olduğunu öğrenmeye çalışır.

3.6.2.1. İhanet Travması ve Çoklu Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişki

Filmin başlangıcında "yeni yılın ilk günü" yazısı görülmektedir. Bu bize filmin (finalde mana bulan) ihanetin ertesi gününden sonraki süreci içereceğini göstermektedir.

Öyle ki David rüyalarında bir partide olduğunu görmekte ve sonrasında uyanmaktadır. Bu nedenle yazının o rüyalarda görülen partiyi işaret ettiği ve partiden sonraki süreci anlatacağı düşünülebilir.

Resim 3.8: David'in eşinin ihanetiyle karşılaşma anı.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Filmin devamında David eşi ve kızıyla parkta vakit geçirmektedir. Bir gün önceki partide ise David eşinin kendisini başka bir adamla aldattığını görmüştür. Resim 3.8. de David'in eşinin ihanetine tanıklık ettiği ve o sırada verdiği tepki verilmiştir. David ihanet anını izlemiş ve buna tepkisiz kalmıştır. Sahnenin devamında ise başını öne eğmekle yetinmiştir. David'in ihanete karşı böylesine sessiz kalışı ihanet körlüğü kavramı ile açıklanabilir. Bir kişinin partnerinin başka bir kişiyle ilişkisi olduğuna dair kanıtlara veya istismarına kör olması ilişkinin bitmesini önleyebilir. Ya da bu körlük çocuklarının ve kendisinin hayatta kalma ihtiyaçlarına hizmet ediyor olabilir. Kaçmak ve değişmek mümkün olsa bile kişi bu seçenekleri hiç göremeyebilir (Freyd, 1996, s. 194). Ele alınan filmlerde ki karakterler de yaşadıkları ihanet karşısında kaçmak, değişmek hatta tepki göstermek yerine ihanete karşı kör olmayı seçmişlerdir. Böylece hayatta kalmışlardır.

Ayrıca rüya sahnelerinin bir yapbozu tamamlarcasına parça parça veriliyor oluşu da David'in ihanet anısına karşı amnezik olduğu düşüncesini desteklemektedir. Kişinin amnezik olduğu dönem genellikle ağır bir travmanın yaşandığı dönemi işaret etmektedir (Derin ve Öztürk, 2018, s. 32-33). David için de eşinin ihaneti onun baş edemediği travmatik bir durumdur.

Rüya ile ilişkilendirilebilecek bir başka husus da yaşanmışlıklarla ilgilidir. Maury ise "*gördüğümüz, söylediğimiz, arzu ettiğimiz ya da yaptığımız şeylerin düşünü görürüz"* der (Maury'den Aktaran Freud, 1996, s. 62). Bu minvalde ele aldığımızda David'in rüyalarında gördüğü eşinin ihaneti, parti, balonlar, merdiven gibi şeyler

geçmişinde yaşadığı olayların birer hatırlanmasıdır. Ancak David gördüğü rüyalar ile geçmişi arasında bir bağlantı kuramaz. Freud bu durumu rüyalar ile geçmiş deneyimler arasındaki ilişkinin ayrımına her zaman erişemeyebiliriz diye açıklar. Rüyayı hatırlarız ancak onu geçmişte ne zaman, nasıl yaşadığımız hakkında bir bilgi hatırlayamayabiliriz der (Freud, 1996, s. 65). David de parti ve ihanet ile ilgili rüyalar görmekte ancak bunları tamamen ya da kısmen yaşadıklarıyla ilişkilendirememektedir. Bu durum David'in ihanet anısına dair amnezik olması ile de ilişkilendirilebilmektedir. Travma anısını unutmak kişinin hayatta kalması için gerekli bir durumdur. Aksi halde kişi o anın anılarıyla nasıl baş edeceğini bilemeyebilir.

Film parkta çocuklarıyla vakit geçiren mutlu bir aile görüntüsüyle başlarken devamında ise mutlu bir çocuk, ilaç kullanan, psikolojik sorunları olduğu anlaşılan bir eş ve eşiyle arası bozuk olan bir psikolog ile karşılaştırır. Dışarıdan mutlu bir aile gibi görünen bu çiftin finalde açığa çıkan sorunları vardır. Bu ilk sahne aslında karakterlerin aile içindeki konumlarının bir özeti gibidir. Anne ve kızı parkta kahkahalarla eğlenirken baba olan David elinde sandviçlerle onlara yaklaşır ve buruk bir gülümsemeyle onları izler. David filmin genelinde olduğu gibi bu sahnede de anne ve kızın iletişimi dışında kalmakta, bu mutluluğa dahil olamamaktadır. Belki de o da dahil olamadığının farkında olduğu için sadece uzaktan izlemekle yetinmektedir. Çünkü David aile içinde yeterince değer görmemektedir. Karısı kendisini başka bir adamla aldatmakta, kızı için annesi daha eğlenceli görülmekte ve onunla daha çok vakit geçirmektedir. David sosyal yaşamında saygı görse de aile içinde değersizleştirilmektedir. Bu durum ilerleyen bölümlerde ideal ego ve alter ego ilişkisi içinde ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

Film ana karakter olan David'in eşini küvette ölü olarak bulmasıyla devam eder. Hemen öncesinde uyumakta olan David yüzünde kırmızı ojeli bir kadın eli hisseder ve rüyasında sarı balonların yere düştüğü bir kutlama anını saniyelik olarak görür. Saat 2.06 olduğunda ise rüyadan uyanır. Bu süreç filmin ilerleyen sahnelerinde birer flashback ve rüya sahnesi olarak aynı sıralamayla ancak kutlama sahnesinin parçalarının artmasıyla karşımıza çıkmaya devam edecektir. Bu tarz yinelemeler Freud tarafından tekinsizlik kavramı ile ilişkilendirilerek şöyle örneklendirilir. Bir sayıyla gün içinde birkaç kez karşılaşılması bazı kişiler tarafından tekinsiz bir durum olarak görülebilir. Hatta batıl inançlara meyleden bir kişi, sayının inatçı bir şekilde gün içinde yinelenmesine dair gizli bir anlam arayışına başlayabilir (Freud, 1919, s. 19). Ele alınan

filmde ise David'in uyuması, yüzünde gezinen kadın eli, parti sahnesi, saatin 2.06 oluşu ve bunların sonunda David'in banyoya gidişi izleyicide az sonra kötü bir şeylerin olacağı imajını yaratmaktadır. Hem gerilim hem de merak unsuru uyandıran bu döngü tekinsiz bir durum olarak ele alınabilir.

Resim 3.9: "You let her die"

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.10: "Now look what you've done"

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.11: "Can you see now".

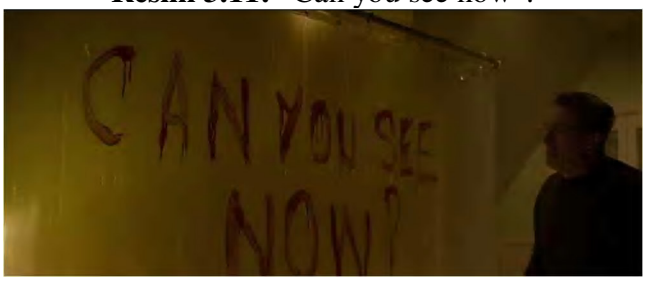

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.12: Saat 2.06

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Bu döngünün ilk kez gerçekleşmesinden sonra David aralık kapısından yanan ışığı görünen banyoya gider ve karısının kanlar içindeki cesedini görür. Döngünün ikinci kez gerçekleşmesinde küvetin kenarlarında yanan mumlar, banyo duvarına kırmızı pastel kalemle resim 3.9. de verildiği gibi **"**Ölmesine sen izin verdin" yazılmıştır. Üçüncü kez gerçekleşmesinde küvetin kenarlarında yanan mumlar, banyo duvarına yine kırmızı pastel kalemle resim 3.10. de verildiği gibi "Şimdi ne yaptığına bak" yazılmıştır. Kirli su dolu küvetin içinde ise kedi ölüsü vardır. Dördüncü ve son kez gerçekleşmesinde ise küvetin kenarlarında yanan mumlar ve bir bıçak, banyo küvetinde Elizabeth'in cesedi vardır. Banyo perdesinde kırmızı kanla resim 3.11. de verildiği gibi "Şimdi görebiliyor musun?" yazılıdır. Charlie küvet etrafında gerçekleştirdiği bu eylemleriyle David'e eşinin ölümünü hatırlatmak istemektedir. Yanan mumlar, eşinin bileklerini kestiği bıçak, kanlı küvet David'i eşinin ölümüyle yüzleştirmek için Charlie tarafından tasarlanmıştır.

Resim 3.13: Eşinin cesedi.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.14: Elizabeth'in cesedi.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Olayların banyoda su dolu küvet etrafında gerçekleşmesi David'in bastırmaya çalıştığı arzularını ifade etmektedir. Su metaforu sinemada cinsel arzunun temsili olarak kullanılmaktadır. Metin Erksan'ın *Kuyu* filminde geçen birçok sahnede çağlayarak akan su Osman'ın Fatma'ya duyduğu şiddetli arzunun göstereni olarak ele alınmaktadır. Finalde Osman'ın su içme arzusuyla indiği kuyuda ölmesi doymayan arzusunun ifadesi

olup ona ulaştığında ise yok olur (Turan, 2013, s. 180-182). David'in de eşine karşı duyduğu arzu alter kişiliği tarafından saldırgan eylemlerini su dolu banyo küvetinde açığa çıkarılmaktadır. Hoşlandığı Elizabeth'in cesedinin de banyo küvetinde oluşu David'in ona karşı da duyduğu cinsel arzuyu ifade etmektedir**.** Resim 3.13. ve resim 3.14. de verildiği gibi her iki kadın da David'in onlara karşı duyduğu cinsel arzunun sonucunda Charlie tarafından öldürülmüşlerdir. Su dolu küvet bu arzunun metaforik temsilidir.

Filmde travma yaşayan bir diğer kişi de David'in kızı Emily'dir. Annesinin küvette kanlar içinde yatan bedenini izlemek çocuk yaştaki Emily'de travma etkisi yaratmıştır. Bu duruma, gözlerini kırpmadan donuk bir yüz ifadesiyle annesini izleyen Emily'nin gözlerine yaklaşan kamera açısıyla tanık oluruz. Sonraki sahnede de bu düşünceyi doğrulayacak şekilde Emily'nin çocuk hastanesinde olduğu görülür. Bakışları bir noktaya sabitlenmiş şekilde donuktur. Hala annesinin ölümünün etkisindedir. Bu durum Emily için film boyunca devam eder. Başka bir eve taşındıklarında David Emily'nin sevdiği köfte, saklambaç oynamak, yüzünü eşinin yaptığı şekilde tuhaf bir şekle sokmak gibi onu mutlu edecek eylemlerde bulunsa da Emily hiçbirinden eskisi gibi keyif almamaktadır. Bu durum da travmanın onun üzerinde yarattığı etkilerden biridir. Travma yaşayan bireyler kendiliğin temel yapılarının hasar görmesi nedeniyle acı çekerler. Travmadan önce sahip oldukları kimlik, geri dönülemez şekilde tahrip edilmiştir (Herman, J. 2016, s. 70). Emily de eskiden keyif aldığı şeylere karşı öncesinde verdiği tepkileri verememektedir. Travma geçirmiş bir çocuk olarak kimliği artık değişmiştir.

Emily'nin tepkilerindeki değişim onu eğlendirmeye çalışan eylemleri annesinin değil de babasının gerçekleştiriyor olmasıyla da ilişkilendirilebilir. Çünkü Emily babasından ziyade annesiyle daha çok eğlenmektedir. Annesinin, eğlenceli bulduğu kişinin ölümüyle kendisi için annesi kadar değerli olmayan babasıyla kalması onu mutsuzluğa sürüklemiştir. Eskiden verdiği tepkileri artık verememektedir.

Filmde değinilen bir başka travma sonrası ortaya çıkan durum da hayali arkadaş edinme eğilimidir. Bu durum Emily için hayali boyutta olmasa da (hayali arkadaşın ilerleyen süreçte David'in alter kişiliği olduğu ortaya çıkacak) travma sonrası sahiplenilen hayali arkadaş çocukların başvurduğu travma ile baş etme süreçlerinden

biridir. Film içinde de bu duruma: *'Travma acıya neden olur. Nihayetinde akıl bu acıyı dışa vurmanın yolunu bulur'* diyerek acı dolu bir deneyim yaşayan Emily'nin hayali arkadaş edinme fikrine psikanalitik bir bakış getirilmiştir. Emily annesinin kanlar içindeki cesedini görme şanssızlığıyla karşılaşır ve bu durum çocuk yaştaki onu derinden etkiler. Bu travmatik yaşanmışlıkla Emily'nin zihninin hayali bir arkadaş yaratması muktedir görülmektedir. Ancak onun zihni hayali bir arkadaş yaratmak yerine babasının eğlenceli ikinci kişiliğine inanmayı seçmiştir. Öyle ki Charlie'nin babayı kızdırma oyunu adı altında gerçekleştirdiği kötücül eylemlerine dahil olup bundan keyif almıştır.

Ayrıca filmde çocuklarının ölümüyle sarsılan bir çifte de yer verilmiştir. Çiftin yaşadıkları bu travma sonrasında nasıl bir ruh hali içinde oldukları gösterilmeye çalışılmıştır. Çocuklarının ölümünden derinden etkilenmiş olan çift için Emily bir nevi onlara kızlarını anımsatmaktadır. Bu durum ise David için tekinsiz bir durum olarak görülmekte ve çift üzerinde kızının hayali arkadaşı Charlie olup olmadıkları şüphesi yaratmaktadır. Çift film içinde derinlemesine ele alınmamakla birlikte sadece gerilim ve tekinsizlik yaratmak, izleyici üzerinde şüphe uyandırmak için hikâye içinde üstünkörü yer almıştır.

Filmde değinilen bir nokta da David'in çocukluğunda da travmatik deneyimler yaşamış olmasıdır. David Emily'nin ruhsal sorunlarına dair endişesini 'onun hep benim geçirdiğimden daha iyi bir çocukluk geçirmesini istedim' der. Çoklu kişilik bozukluğunun tek bir travmatik deneyime dayandırılmayıp çocukluk çağında yaşanılan travmalara da (ayrıntılı olmasa da) değinilmiş olması karakteri daha derinlikli bir hale getirmektedir. Bu bağlamda David'in ihanete verdiği bu büyük tepki izleyici üzerinde daha akla yatkın görülmektedir.

Resim 3.15: Emily'nin çizdiği resim.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Bu noktada değinilebilecek başka bir konu da travmanın nesiller arası aktarımıdır. Filmde *Secret Window* filminden farklı olarak iki karakter çoklu kişilik bozukluğundan etkilenmektedir. Etkilenen iki kişinin baba kız olması düşünüldüğünde filmde travmanın nesiller arası aktarımına değinildiği söylenilebilir. Travma bireysel olarak içselleştirilen bir deneyim olmasına karşın yapılan çalışmalarda nesilden nesile aktarılabileceğinin doğruluğu ağırlık kazanmaktadır. Bu durum Freud tarafından tekinsiz bir durum olarak ele alınmaktadır. Aynı özelliklerin, karakterlerin, kaderlerin, suç eylemlerinin, isimlerin birkaç nesil boyunca tekrarı tekinsiz birer durumdur (Freud, 1919, s. 16). Bir şeyin sürekli olarak tekrarı kişinin rutin hayatında tesadüfi olmaktan uzak olup tekinsizlik hissi yaratmaktadır. Ruhsal hastalıkların nesiller arası aktarımı da tekinsiz bir tekrarı içermektedir. *Hide and Seek* filminin final sahnesinde yer alan Emily'nin çizdiği resimdeki küçük kızın iki kafasının oluşu ürpertici derecede bir tekinsizlik hissi yaratmaktadır. Bu resim bize travmanın nesiller arası aktarımının bir göstergesi olup babası gibi Emily'nin de artık ikinci bir kişiliğe sahip olduğunu ifade etmektedir.

Saklambaç oyununun kendi yapısında da gerilim ve bununla beraber tekinsizlik hissi bulunmaktadır. Sobelenme noktasındaki gerilim ebe ve saklanan kişi arasında bir tekinsizlik hissi yaratır. Filmde kullanılan saklambaç sahneleri ve bu sahnelerde tekrarlanan '*Emily adında küçük bir kızın burada olduğuna yemin edebilirim'* cümlesi de yinelenme özelliği temelinde izleyici üzerinde tekinsizlik hissi yaratmaktadır.

3.6.2.2. Alter Kişiliğin Eylemleri

Kendini gösteren çözülmemiş yas, kaygı, düşmanlık, utanç, suçluluk ve öfke dissosiyatif başa çıkma yollarındandır. Bazı durumlarda suçluluk ve utanç duyguları öfke olarak karşıya yansıtılır. Eğer yansıtılacak kişi mevcut değil ise bu duygular bastırılır ve daha sonra ayrıştırılır. Fazla gelişmiş dissosiyatif yeteneklere sahip kişiler, daha güçlü fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık sergileme eğilimindedirler (Nehir Aydın, 2021, s. 48). Dissosiyatif becerinin gelişmişliği, bölünmenin fazlalığı kişiyi daha saldırgan bir yapıya dönüştürmektedir. *Hide and Seek* filminde de David'in eşinin ihanetinden duyduğu utanç ve suçluluk alter kişiliği üzerinden sergilediği öfke olarak açığa çıkmakta, cinayetlere varan saldırgan eylemler olarak kendini göstermektedir.

Ele alınan filmde dissosiyatif yaşam süren David'in alter kişiliği üzerinden sergilediği öfkeye tanık olmaktayız. Dissosiyatif bölünme yaşayan kişilerde öfke başkalarına ya da beden sahibine yönelik olabilmektedir. Ele alınan filmde ise alter kişilik olan Charlie'nin her eyleminin başkalarına yönelik olsa dahi David'in çevresindeki kişileri kapsadığı ve temelde David'e yönelik bir saldırı niteliğinde olduğu ifade edilebilir. Charlie'nin, David'in eşini öldürmesi David'in arzusu temelinde gerçekleştirilmiştir. David'in kedisini öldürmesi David'e karşı bir gözdağı, tehdit içermektedir. David'in hoşlandığı Elizabeth'i öldürmesi ise David'e eşinin ölümünü hatırlatmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Görülüyor ki Charlie'nin bütün eylemleri David'in sahip olduğu bedenin hakimiyetini ele geçirme amacıyla David'e yönelik gerçekleştirilen eylemlerdir. Bu eylemleriyle Charlie finalde istediği sonuca ulaşmaktadır. David'i zihninin derinlerine attığı eşinin ihaneti gerçeğiyle yüzleştirerek devamında bedenin hakimiyetini ele geçirmektedir.

Charlie kötücül eylemlerine David'in kızı Emily'yi de dahil eder. Emily ve alter kişilik olan Charlie 'babayı kızdırma' oyunu adı altında bu kötücül eylemlerini gerçekleştirmektedirler. Bu durum Charlie'nin David'i eşinin ihaneti gerçeğiyle yüzleştirerek bedenin kontrolünü tamamen ele geçirmesi amacını taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda Charlie, David'in bedeninin hakimiyetini ele geçirdiği her anda Emily'yi kendi tarafına çekmek için onunla oyunlar oynamakta, onu David'e ve etrafındaki kişilere karşı doldurmaktadır.

Alter kişiliğin kötücül eylemlerine değinilecek olursa; ilk olarak Charlie'nin Emily'yi babasına ve çevresindekilere karşı doldurması, kötücül eylemlerine onu da dahil etmesi gösterilebilir. Çocuk yaşta olan Emily'yi kötü davranışlarda bulunmaya teşvik etmesi sağlıklı ego yapısına sahip bir kişinin yapacağı bir tutum değildir. Emily'nin içine sürüklendiği olaylar onun ruhsal bütünlüğünü ve ahlakını kötü yönde etkileyecek eylemler içermektedir. Ancak Charlie'nin bu durumu fark edecek bir kişilik ve bununla birlikte ahlak yapısı yoktur. Bu yüzden küçük bir çocuğu kötücül eylemlere sürüklemenin vicdani sorumluluğunu hissetmemektedir.

Bunun dışında işlediği cinayetler tamamen id dürtüler hakimiyetinde gerçekleştirilmekte olup Charlie üzerinde herhangi bir suçluluk, pişmanlık duygusu yaratmamaktadır. Charlie'nin tek amacı David'in bedenini ele geçirmektir ve bu yönde

önüne çıkan herkesi öldürebilecek bir kişiliğe sahiptir. Film içinde yaptığı eylemlerde de bu açıkça görülebilmektedir. Şerifi öldürmesi Elizabeth'in cinayetini ortaya çıkarması noktasında tehdit edici bir unsur olarak görüldüğü için Charlie tarafından gerçekleştirilmiştir. David'in arkadaşını da planları doğrultusunda bir tehdit unsuru olarak görmekte ve bunu film içinde Emily'ye de dile getirmektedir. Onu da darp ederek ölmesi için bodruma kapatmıştır. İşlenen diğer bir cinayet de David ile arkadaşlık kurmaya çalışan kadının ölümüdür. Onun da camdan düşerek ölümüne neden olmuş ve hiç pişmanlık ya d suçluluk duymadan David'in görmesi için cesedini küvete koymuştur.

Kadının cezalandırılması bu filmde de bir gereklilik olarak verilmiştir. Ev sahibi kişiliğin yapamadığı bu cezalandırma ise erkek olan alter kişilik tarafından gerçekleştirilmiştir. Charlie hem David'i aldatan eşini hem de David'e ilgi duyan Elizabeth'i öldürmüştür. İki kadın da erkeklerle kurdukları ilişkiler nedeniyle cezalandırılmışlardır. Bu noktada her iki filmde de eril gücün ve ataerkil toplumun altı çizilmiştir.

60'lı yıllara ait korku filmlerinde kadın canavar veya canavarı dünyaya getiren olarak ele alınmıştır (Topçu'dan Aktaran Topçu, 2007, s. 69). 70'li yıllara gelindiğinde ise korku filmlerinde kadın ve bağımsız kadın cinselliği şeytan, canavar ve kötülükle özdeşleştirilerek ataerkil sistemin kadın hareketlerinden duyduğu derin korkuyu anlatmaktadır (Amiri, 2007, s. 92). Günümüz sinemasında da kadın ve cinselliği şekil değiştirerek aynı motifi ele almakta olup kadını cezalandırmaktadır. Hala erkekler ve ataerkil sistem kadının cinselliğinden korku duymaktadır.

Charlie'nin eylemleri savunmasız hayvanlar üzerinde de kendisini göstermektedir. David'in kedisini sırf gözdağı vermek için öldürmüştür. Kedinin öldürülüp küvete atılması aklı başında bir bireyin yapabileceği bir eylem değildir. *Secret Window* filminde olduğu gibi bu filmde de alter kişilik hayvan öldürerek ev sahibi kişiliğe mesaj verme eğilimindedir. Görülüyor ki alter kişilik kendi çıkarlarına ters düşen herkesi tamamen id dürtüler ekseninde anlık kararlar ile öldürme eğilimindedir. Bu bağlamda alter kişiliğin sağlıklı bir ego yapısından uzak olduğu, süper egonun vicdan ve ahlak noktasında yetersiz kaldığı ifade edilebilir.

Charlie banyonun küveti etrafına yaptığı yazı, kedi ölüsü gibi eylemleriyle yavaş yavaş hem David'i hem de izleyiciyi eşinin ihaneti gerçeğine doğru götürmektedir. Çünkü eşinin ölümünü arzulayan ve bu yüzden alter kişilik yaratan David'dir. Charlie'nin bu eylemleri hem izleyici hem de David için gece saat 2,06 olduğunda bilinir hale gelmektedir. David ihanet anı ile ilgili rüyalar görür, uyanır ve saat 2.06'dır. Ardından banyoya gider ve Charlie'nin yaptığı ürkütücü bir durum ile karşılaşır. Bu döngü her yaşandığında banyoda yeni bir durum ile karşılaşılacağı fikri izleyicide banyoda ne göreceğine yönelik merak unsuru yaratmaktadır.

Resim 3.16: Mağaradan çıkan alter kişilik.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Alter kişilik ile ilk tanışma Emily için ormandaki mağarada olmuştur. Mağara bir nevi insan bilincinin derinlerinde saklanan bilinçdışının bir metaforudur. Freud'un insan bilincini buzdağına benzettiği topoğrafik yaklaşımda buzdağının görünmeyen kısmı id olarak ifade edilmiştir. Mağara da derin, karanlık olması nedeniyle bastırılmış arzuların saklandığı id dürtülere işaret ediyor denebilir. Bu bağlamda id ile mağaradan çıkan David (alter kişiliği) ve Emily'nin eylemleri id dürtüler ile ilişkilendirilebilir. Emily kırmızı bir kelebeği takip ettiğinde mağaradan çıkan babasının bedeninde ki David'in mağaradan çıktığını görür. Emily id dürtüler hakimiyetindeki David ile böyle tanışır ve böylece kendisi de bu saldırgan dürtülerin hakimiyeti içine girmiş olur. İkisi de yaşadıkları travmanın sonucu olarak saldırgan dürtülerini açığa çıkarmış ve böylece travmayla baş etme yoluna gitmişlerdir.

Emily'nin eylemleri alter kişilik olan Charlie ile tanışmasından sonra saldırgan bir hal almıştır. İlk olarak bu duruma oyuncak bebeğinin yüzünü kesmesiyle film içinde değinilmiştir. David'in çöpte bulduğu bebeğin yüzü burnundan yatay bir şekilde ikiye ayrılmıştır. Görüntüsü tıpkı Emily'nin ruh hali gibi iki ayrı yüz şeklinde durmaktadır. Olaylar devamında David gibi Emily de çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip bir karakter haline dönüşmektedir. Bu duruma filmin sonunda değinilmiştir. Bir diğer

sahnede de Emily kendisiyle tanışmak için eve gelen Elizabeth'in yeğenini korkutmak amacıyla oyuncak bebeğinin yüzüne kalemle zarar vermiştir. Öyle ki kız evden bağırarak kaçar. Bu durum Emily'nin sağlıklı bir ruh hali içinde olmadığını açıkça göstermektedir. Ancak id dürtüler hakimiyetindeki bir birey öfkesini dizginlemek yerine cansız bir nesneye yönlendirebilir.

Oyuncak bebekler Freud'a göre tekinsizlik içermektedir. Filmde oyuncak bebeğin varlığından ziyade ikiye bölünen yüzü hem saldırganlık temsili olmasından hem de görüntüsünün yarattığı bölünmüşlük temelinde fazlasıyla tekinsiz bir atmosfer ortaya çıkarmaktadır. Filmin devamında mağaranın içindeki suda yüzen çok sayıda bebeğin yarattığı durum da Freud'un ölüm dürtüsü kavramını işaret etmekte olup tekinsizlik içermektedir. Bu dürtü beraberinde ölümü getirmektedir. O sahnenin devamında ise Charlie'nin yani onunla birlikte David'in ölümüne şahit oluruz. Bu ölüm hem iyi hem de kötünün ölümünü temsil etmekte olup iki yüze sahiptir. İzleyici bir yandan Charlie'nin ölümüne, böylece mağlup oluşuna sevinirken diğer yandan bedenin asıl sahibi olan David'in de onunla birlikte ölümüne üzülmektedir.

Emily'nin id dürtüler sergilediği bir diğer sahne de Emily'nin, canlı bir böceği oltanın kancasına taktığı sahnedir. Emily'nin öfkesi artık cansız varlıklardan canlı varlıklara yönelmiştir. David'in durumdan rahatsızlığına karşın Emily böceği öldürmekten keyif almaktadır. Canlı ya da cansız varlıklar üzerine uygulanan şiddet akıl dışı birer eylem kabul edilerek ego'nun sağlıklı olduğu bir benlik yapısında tercih edilmez. Sağlıklı bir ego yapısı id'in saldırgan isteklerini başka bir yöne yönlendirerek id'in gerilimini boşaltmayı amaçlar. Bu bağlamda travma yaşayan David (alter kişiliği üzerinden) ve Emily'nin öfkelerini saldırgan eylemler şeklinde dışa vurdukları ifade edilebilir. Bu da onları id ile ilişkilendirme olanağı sunmaktadır.

3.6.2.3. Filmin İdeal Ego ve Alter Ego Bağlamında İncelenmesi

David iyi bir meslek ve görünüşe rağmen kızı ve eşi üzerinde baskınlığı, değeri olmayan bir adamdır. Sosyal yaşantısında saygın biri olmasına karşın ailesi tarafından değer görmemekte dışlanmaktadır. Filmin ilk sahnesinden itibaren Emily'nin annesiyle arasında bir bağ geliştirdiği görülmektedir. Öyle ki bu ilk sahnelerde David ve Emily'nin yan yana sahneleri bulunmamaktadır. Annesi ve Emily'nin eğlenceli ilişkileri gösterilmektedir. David ise bu ilişki de dışarıdan izleyen konumundadır.

Eşinin ölümü sonrasında ise bu durum kendisini fazlasıyla belli eder. David eşinin yaptığı şeyleri yaparak Emily'yi mutlu etmek istese de başarılı olamaz. Emily mutsuz, içine kapanık ruh halinde ısrarcıdır. Ancak bu durum hayali arkadaşı Charlie'nin gelişiyle değişir. Emily Charlie ile oyunlar oynamakta ve onunla eğlenmektedir. Aralarında geçen bir konuşmada Emily, Charlie'nin annesi gibi eğlenceli olduğunu söyler. Charlie David'in aksine eğlenceli, kızına yetebilen bir karakterdir. Bu bağlamda Charlie kendisinin olmak istediği, denediği ancak olamadığı kişidir.

David eşi için de yetersiz biridir. Bunu Emily'nin Charlie hakkında söylediği bir sözle anlayabiliriz. Charlie, Emily'ye annesini tatmin ettiğini söylemiştir. Bu durum David için eşi tarafından aldatılmasının nedeni olarak ifade edilebilir. David eşini cinsel anlamda tatmin edemediği için eşi kendisini başka bir adamla aldatmıştır. Şimdi ise kızının hayali arkadaşı olan Charlie'nin eşini tatmin edebildiğini duymaktadır. Charlie David'in aksine kızına ve eşine yetebilen bir karakter olarak ideal ego temsilidir. İzleyici için de hem baba hem de eş olarak ideal bir erkek tasviridir.

David'in yetersizliği fiziksel anlamda da film içinde ele alınmıştır. David Emily'nin odasının penceresini açamaz. Pencere sıkışmıştır. Buna karşın Charlie o pencereyi açacak fiziksel güce sahiptir. Bir sahnede David pencerenin açık olduğunu ve bunu kendisinin yapmadığını görür. Fiziksel güç iki filmde de alter kişiliklerin temel özelliğidir. Erkeklik ile ilişkilendirilebilen fiziksel güç ev sahibi karakter ve izleyici için ideal, üstün bir özelliktir. David'in sahip olamadığı her şey yani ideal ego'su alter kişilik üzerinden yeniden şekillendirilmiş ve eksikliği onun üzerinden tamamlanmaya çalışılmıştır. Başka bir deyişle David kendisinin kazanamadığı saygıyı alter kişilikte görür. Ancak David de diğer filmde olduğu gibi finalde yaşadığı yüzleşmeyi kaldıramaz ve bedenin hakimiyetini alter kişilik olan Charlie'ye bırakır.

3.6.3. Filmlerin Psikanalitik Bağlamda Karşılaştırmalı Analizi

Bu bölümde ele alınan filmlerdeki benzerlikler ve farklılıklara değinilecektir. Ele alınan her iki filmde de ana karakterin, eşinin ihanetini travmatik bir deneyim olarak algılaması ve bununla baş etmek için yarattığı alter kişiliğiyle çatışma içine girmesi anlatılmaktadır. Karakterler eşlerinin ihanetlerine tanık olmuş ve bundan derinden

etkilenmişlerdir. Bu bağlamda her iki film de ihanet travmasına sahip karakterleri ele almaktadır.

İhanetin bu karakterlerde büyük tahribatlar yaratmasının nedeni yakınları tarafından ihanete uğramaları gerçeğidir. Öyle ki derin bir güven ve aidiyet bağlarını sarsan içeriden bir saldırı, bilinen bir düşmandan gelen saldırıdan daha çok zarar verir (Herman, J. 2016, s. 316). Bu yüzden en yakınlarının, eşlerinin ihaneti her iki filmdeki karakterde de travma etkisi yaratacak boyutta derin bir tahribata neden olmuştur. Bu nedenle bir çözüm yolu olarak acıyı başka bir kişilikle paylaşmaya, bölmeye yönelmişlerdir.

Karakterlerin travmanın etkisini aza indirmek ve hayatlarına devam edebilmeleri için zihinleri bölünmeye yönelmiştir. Bu açıdan bakıldığında her iki film de çoklu kişilik bozukluğu hastalığından muzdarip karakterleri ele almaktadır. İhanet anısının tamamı ya da bazı kısımları ikinci kişiliğe aktarılmış ve ev sahibi kişilik tarafından bu anılara karşı amnezi geliştirilmiştir.

Hide and Seek filminde David eşinin ihanetine bilinçsiz bir tanıklıkla şahit olur. Yılbaşı partisinde kalabalığın arasında göremediği eşini aramak için parti binasında gezinirken tesadüfen bu ihanete tanık olur. Ancak *Secret Window* filminde Rainey'nin tanıklığı bilinçli bir şahitlik içermektedir. Rainey filmin ilk sahnesinde ihanet anı ile karşılaşıp karşılaşmama noktasında kararsızlık içinde motelin önünde beklemektedir. Ne göreceği hakkında bilgi sahibidir. Ve bir anda karar verip odaya girer. Eşi ve sevgilisini aynı yatakta görür ancak yine de bu gerçekliği görmeye dayanamaz. İki film bu noktada farklılaşmaktadır.

Travma yaşayan bireyler kendilerine karşı duydukları saygı, aşağılama, suçluluk ve çaresizlik üzerinden tehdit edilirler (Herman, J. 2016, s. 70). Ele alınan filmlerde ki karakterler de karşılaştıkları bu tehdit karşısında ideal ego'ları ile mevcut benlikleri üzerinden çatışmaya girerler ve sonunda kendi benliklerine karşı duydukları memnuniyetsizlik nedeniyle ideal ego temsili birer alter kişilik yaratma eğilimi içine girerler. *Hide and Seek* filminde David eşi ve kızı tarafından yeterince saygı görmemekte, böylece aile içinde değersizleştirilmektedir. Bunun üzerine eşinin ihaneti ve onun soğuk, mesafeli tavırlarıyla karşılaşması onu iyice yıpratmıştır. *Secret Window* filminde ise Rainey ihanet sonrasında yazma sancıları çekmekte ve sürekli uyur bir

haldedir. David kadar içine kapanık olmasa da David gibi Rainey de yalnız bırakılmıştır. İkisi de kendi dünyalarında yalnız kalmışlar ve kendilerince ihanet ile başa çıkmaya çalışmaktadırlar.

Freud ego bölünmesini tekinsiz bir durum olarak ifade etmektedir; benzer görünümleri nedeniyle özdeş olarak algılanması uygun olan kişilerden biri diğerinin bilgisine, duygularına ve deneyimlerine sahip olur, kişi kendi egosu hakkında yanılır veya yabancı egoyu kendisininkinin yerine koyar, yani egonun ikiye katlanması, egonun bölünmesi, egonun değiş tokuşu söz konusudur (Freud, 1919, s. 16). Her iki filmin de ana karakterleri çoklu kişilik bozukluğu yaşayan iki kişiliğe sahip karakterlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda Freud'un ifadesiyle her iki film de temelde tekinsiz birer temaya sahip olup çoklu kişilik bozukluğunun, ikinci kişiliğin tekinsizliğini içermektedir. Yine yukarıda ifade edildiği gibi alter kişilikler ev sahibi kişiliklerin bilmediği, hatırlamadığı yaşanmışlıklar hakkında bilgi sahibidir. Bu durum ev sahibi kişiliğin onunla beraber izleyicinin bilgi eksikliğini içermekte ve hem izleyici hem de ev sahibi kişilik özelinde şaşırtıcı, gizem yaratan bir yapı oluşturmaktadır. İkinci kişiliğin tekinsizliği onun saldırgan davranışlarıyla birleşince sinemada korku, gerilim, gizem türlerinin gereklerini içinde barındırmış olmaktadır. Çalışmada ele alınan filmler de çoklu kişilik bozukluğu ve ikinci kişiliğin tekinsizliğiyle korku, gerilim, gizem türlerinin gereklerini içinde barındırmaktadır.

İki film arasındaki belirgin bir fark ise; *Secret Window* filminde ihanet eden eşin ölümü alter kişiliğin asıl amacı olarak filmin sonunda yaşanırken *Hide and Seek* filminde, ihanet eden eşin ölümünden sonraki süreç anlatılmaktadır. *Secret Window* filminde Rainey eşinin ölümünü arzulamakta ve kendisi yapamadığı için bunu gerçekleştirecek bir alter kişilik yaratmıştır. Bu doğrultuda ise alter kişilik olan Shooter Rainey'yi hikayesini çalmakla suçlamakta ve Rainey'den çaldığı hikâyenin sonunu değiştirmesini istemektedir. Bu son ise eşinin ölümünü ve evlerinin arkasındaki bahçeye gömülmesini içermektedir. Bu son bir nevi Rainey'nin arzusunu içermektedir. Shooter'ın tehditleri film boyunca ilerlerken finalde bu amaç gerçekleşir ve bedenin hakimiyetini ele geçiren Shooter tarafından gerçekleştirilmiş olur. Böylece filmin sonunda Rainey'nin arzuladığı eşinin ölümü gerçekleşmiş olur. Hide and Seek filminde ise David'in alter kişiliği olan Charlie tarafından filmin başlarında bu arzu gerçekleştirilmiştir. Ancak David'in bunu gerçekleştirenin Charlie olduğundan haberi

yoktur. Eşinin ölümü bir intihar olarak düşünülmektedir. Finalde ise eşinin nasıl öldürüldüğü gerçeğiyle yüzleşir ve bunu kaldıramayarak bedenin hakimiyetini Charlie'ye bırakır.

Ortak olan bir diğer nokta da işlenen cinayetlerin ve diğer kötücül eylemlerin iki filmde de alter kişilikler tarafından işlenmiş olmasıdır. Her iki filmde de alter kişilikler ev sahibi kişilikleri ihanet acısıyla yüzleştirmek ve bunun sonucu olarak da bedenin hakimiyetini ele geçirmek için cinayetlere varan saldırgan eylemler sergilemektedirler. Bu bağlamda iki film de temelde alter kişilik ve ev sahibi kişiliğin çatışmasını ele almakta, bunu yaparken de id dürtüler çerçevesinde ele almaktadır. Alter kişiliklerin saldırganlığına rağmen ev sahibi kişilikler bu çözüme yönelmemektedirler. *Secret Window* filminde Rainey evine giren bir fareyi dahi öldüremez, havluya sararak dışarı bırakır. *Hide and Seek* filminde ise David tehdit olarak gördüğü, Charlie olduğundan şüphelendiği komşusuna sadece bıçak doğrultarak tepki verir ona zarar verecek herhangi bir hamlede bulunmaz. Her iki filmde de ana karakterlerin belli bir vicdan seviyeleri ve ahlaki düzeyleri bulunmakta eylemlerini onlar doğrultusunda gerçekleştirmektedirler. Buna karşın alter kişilikler önlerine çıkan her engeli şiddet kullanarak çözme eğiliminde olup vicdan ve ahlaki düzeyleri bulunmamaktadır. Bu bağlamda alter kişiliklerin id dürtüler hakimiyetinde oldukları ifade edilebilir.

Ele alınan filmlerdeki her iki ana karakter de ikinci kişiliklerinin gerçekleştirdiği eylemlerden olumsuz şekilde etkilenmekte olup filmlerin ana çatışma unsuru iyi kötü özelinde ana karakter ve ikinci kişiliği üzerinden sağlanmaktadır. İki filmin de finalinde ise bu durum değişir ve ana çatışma unsuru, alter kişilik ve üçüncü kişiler üzerine kayar. Ana karakterler olan Rainey ve David alter kişiliklerine baskın gelmek ya da onlarla bütünleşmek yerine bedenlerinin hakimiyetinden feragat ederler. Bedenin yeni sahibi ise alter kişilik olur. Böylece bedenin yeni sahibi olan alter kişilik özelinde yeni bir ana çatışma unsuru yaratılmış olur. *Secret Window* filminde ana çatışma alter kişilik ile Rainey'nin kendisini aldatan eşi ve sevgilisi üzerine kayarken *Hide and Seek* filminde ise alter kişilik olan Charlie ile David'in kızı ve arkadaşı arasında yaşanır.

Bu noktada farklılaşan filmlerin final kazananı da farklılık göstermektedir. *Secret Window* filminde alter kişilik amacına ulaşarak hem Rainey'nin eşi ve sevgilisini öldürmüş, hikâyesinde olduğu gibi gizli pencereden görünen gizli bahçeye onları

gömmüş hem de kanun nezdinde suçu kanıtlanamayıp ceza da almamıştır. Bu nedenle id dürtüler ekseninde hareket eden alter kişilik eylemlerinin sonuçlarıyla yüzleşmek zorunda kalmamıştır. *Hide and Seek* filminde ise final çatışmasında David'in arkadaşı ile karşı karşıya gelen alter kişilik olan Charlie id dürtülerinin hakimiyetindeki eylemlerinin sonucunu hayatıyla ödemiştir. David'in arkadaşı tarafından mağarada silahla vurularak öldürülür.

Finalde kazananlar farklılaşsa da her iki filmde de ev sahibi karakter çatışma içine girdiği kötü yanlarıyla mücadelesinin sonucunda kaybeden taraf olarak ele alınmıştır. Bu durum çoğu zaman id dürtülerimize karşı kaybettiğimizi böyle bir durumda da nelerle karşılaşabileceğimizi ifade ediyor denebilir.

Her iki filmdeki ana karakterler de gerçeklik algısının yok olduğu hayal ile gerçeğin iç içe geçtiği bir zihin yapısına sahiptirler. *Secret Window* filminde Rainey'nin bir hayal dünyasında yaşadığı ayna sahnesiyle ifade edilmiştir. Evin dışından harekete başlayan kamera evin açık olan penceresinden içeri girer ve odalarda gezip aynanın içinden kanepede uyuyan Rainey'ye yaklaşır. Ayna burada hayal ile gerçeğin yani hayali ve gerçek evrenin ayrımını tasvir etmektedir. Gerçek evrenden harekete başlayan kamera evin içine girip ardından aynadan geçer ve o andan itibaren Rainey'nin hayali evrenine dahil olmuş oluruz. İzleyici aslında o andan itibaren Rainey'nin hayali evrenini izlemektedir. Finalde ise kamera evin içindeki aynadan geçerek dışarıya çıkar. Bu andan itibaren ise Rainey'nin hayali evreninden çıkıp gerçek dünyaya dahil oluruz. Bunun bir göstergesi olarak evin dağınıklığı ile karşılaşırız. Dışarıya çıkan kamera Rainey'nin eşi ile birlikte tekrar evin içine girer. Onun evin içine girmesiyle hem eşi hem de onunla birlikte izleyici evin dağınıklığı, karmaşıklığı, çeşitli yerlerde yazılı olan "Shooter" yazılarına şahit olur. Böylece aslında Rainey'nin hastalıklı zihninin göstergelerine şahit olur.

Hide and Seek filminde ise David zaman zaman kırmızı ojeli bir kadının yüzünde gezindiğini hisseder ve ardından uyanır. Bu durum bastırdığı cinsel arzuların hayal alemindeki bir yansıması olarak ele alınabilir. Ayrıca David çalışma odasındaki kolileri açtığını eşyalarını yerleştirdiğini, kulaklığını çıkarttığını ve ilerleyen sahnelerde defterine Emily hakkında yazılar yazdığını düşünse de bütün bunlar onun zihninde yaşanmış herhangi bir gerçekliği bulunmayan durumlardır. Filmin devamında ise hem

izleyici hem de David bütün eşyalarının aslında hala kolilerde durduğu ve bu eylemlerinin birer hayal ürünü olduğu gerçeğiyle yüzleşir.

Resim 3.17: Rainey aynada

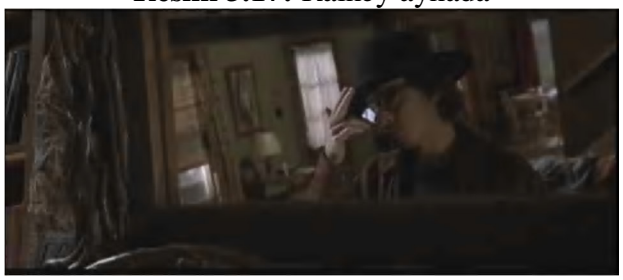

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.18: Charlie aynada

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Sinemada ayna, yüzleşme aracı olarak kullanılmaktadır. *Secret Window* filminde Rainey, resim 3.17. de belirtildiği gibi Shooter'ın şapkasını takıp ayna karşısına geçtiğinde alter kişilikleri ile konuşmaya başlar ve böylece hem Rainey hem de izleyici onların farkına varır. *Hide and Seek* filminde ise resim 3.18. de belirtildiği gibi Charlie aynaya yansıyan görüntüsüyle David'in artık gittiğini söyler. Böylece izleyici Charlie'nin tek kaldığının görüntüsüne ayna ile erişmiş olur. Her iki filmde de ifade edilen bu ayna sahnelerinden sonra ev sahibi kişilikler bedenin hakimiyetinden feragat ederler. Bu andan itibaren ise bedenlerin yeni sahibi olan alter kişilikler Shooter ve Charlie'nin eylemlerine şahitlik etmiş oluruz.

Resim 3.19: Rainey'nin uyku hali.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.20: David'in çalışma hali.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Her iki filmde de alter kişilikler bedenin hakimiyetini ele geçirdiğinde ev sahibi karakterlerin konumları farklıdır. *Hide and Seek* filminde David, bedenin hakimiyetini alter kişiliğinin ele geçirdiği sırada çalışma odasında, kulağında kulaklık not tutuyorken, *Secret Window* filminde ise Rainey kanepesinde uyuyor konumunda gösterilmektedir. Resim 3.19. ve resim 3.20. de bedenin hakimiyetinde olmadıkları zamanlarda yaptıkları eylemler belirtilmiştir. Ancak her iki filmde de kişilik değişimlerinde bedenin hâkimiyetinde olmayan, pasif olan kişiliğin mevcut durumu uyku hali ile açıklanmaktadır. Bu durum gerçek hayattaki çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip kişilerde de uyumak şeklinde ifade edilmektedir.

Hide *and Seek* filminde David'in, kızı Emily'ye hayali arkadaşı Charlie hakkında sorular sorduğu bir sahne vardır. Bu sahnede David Charlie hakkında "O şimdi burada mı?" diye sorar. Emily ise 'uyuduğunu sanıyorum' diye karşılık verir. Görülüyor ki David bedenin aktif sahibi olduğu durumda Charlie uyumaktadır. Alter kişilik olan Charlie'nin bedenin hâkimi olduğu durumlarda ise David'in çalışma odasında kulağında kulaklık defterine Emily hakkında notlar yazdığı görülmektedir. Bu sahnelerin hayal ürünü olduğu filmin sonunda ortaya çıkmakta olup David'in bedenin hâkimi olmadığı anlarda ne yaptığına değinilmemektedir. Ancak uyku halinde olduğu düşünülebilir. Çünkü başka bir sahnede de David'in not tutmak yerine uyandığı görülmektedir.

Secret Window filminde de bedenin hakimiyeti uyku halinde olup olmamak ile ilişkilendirilmektedir. Ev sahibi kişilik olan Rainey sürekli gün içinde kanepesinde uyumaktadır. Uyanık olduğunda ise alter kişiliğinin yapmış olduğu eylemlerle yüzleşmek zorunda kalmaktadır. Bu durum Rainey'nin bedenin hakimiyetinde olmadığı anlarda kanepesinde uyku halinde olduğunu göstermektedir. Buna karşın üst katta uyanan ve kendisine has bir çeşit ağız tiki olan kişiliğin de bazı sahnelerde sadece

uyanışı gösterilmekte ancak devamında ne yaptığı gösterilmemektedir. Bu kişiliğin alter kişilik olabileceği düşünüldüğünde uyanıklık sonrasındaki süreçte hem izleyicinin hem de Rainey'nin bilgisi dışında olan eylemler gerçekleştirdiği düşünülebilir.

Resim 3.21: Rainey ve alter kişiliği aynı sahnede.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Secret Window filminde diğerinden farklı olarak iki kişiliğin de aynı anda aktif olduğu sahneler de mevcuttur. Rainey ve alter kişiliği olan Shooter birbirlerini farklı birer beden formunda görmekte, birbirleriyle konuşmakta ve hatta fiziksel olarak kavga etmektedirler. Bunun yanı sıra bazı sahnelerde iç sesi yani diğer alter kişiliği ile konuştuğu sahneler de vardır. Resim 3.21. de belirtilen resim Rainey ve iç sesinin sahibi alter kişiliğe aittir. İkisi de aynı anda ortaya çıkmışlardır. Ancak bunlara karşın ev sahibi kişiliğin alter kişilikten haberi yoktur. Çoklu kişilik bozukluğu hastaları genellikle alter kişiliklerinden ve onların eylemlerinden habersizdirler (Öztürk, 2009a, s. 82). Rainey Shooter'ı alter kişiliğinden ziyade gerçek bir birey olarak düşünmekte, iç sesini ise kendi içsel düşünmesi olarak var saymaktadır. Bu durum da filmler arasındaki ortak noktalardan biridir. Ev sahibi kişilikler her iki filmde de yüzleşme sahnesine kadar alter kişiliklerinin varlığından habersizdirler.

Son ana kadar Rainey de David de alter kişiliklerinden haberdar değildirler. Bu habersizlik hem ana karakter hem de izleyici için şaşırtıcı ve gerilim yaratan bir hikâye yapısı oluşturmak için kullanılmıştır. İzleyici de ana karakter de alter kişiliklerinin gerçekleştirdiği eylemlerden tedirgin olmaktadırlar. Ev sahibi kişiliklerin bu habersizliğine karşın her iki filmde de alter kişilikler ev sahibi kişilikler hakkında her şeyi bilmektedir. Bu da onlara bir bilgi üstünlüğü sağlamaktadır.

Bu noktadaki bir fark ise *Secret Window* filminde Rainey, Shooter adında fiziksel olarak görebildiği bir alter kişilik ile mücadele ederken, *Hide and Seek* filmindeki David göremediği, kim olabileceğine dair şüphe duyduğu bir alter kişilikle

baş etmeye çalışmaktadır. Her iki alter karakter de bu noktada kendine göre bir gerilim duygusu yaratmaktadır. *Secret Window* filminde Shooter'ın güçlü, erkeksi, saldırgan kişiliği ve şapkalı, takım elbiseli, soğuk mizaçlı görüntüsü hem izleyici hem de Rainey için endişe vericidir. *Hide and Seek* filmindeki Charlie'nin ise finale kadar görülmeyişi kimliğine dair şüphe duygusu yaratarak hem izleyici hem de David için merak uyandırıcı olup hikâye yapısı olarak gizem türüne hizmet etmektedir.

Schelling gizli kalması gereken şeylerin ortaya çıkmasının tekinsizliğinden bahseder (Freud, 1919, s. 8). Çünkü gizli kalması gereken şeyler, sırlar saklı kalması gereken bazı gerçekleri içermektedir. Gerçek ise bazen rahatsız edici olabilir. Her iki filmde de ana karakterler eşlerinin ihanetini bastırarak zihinlerinin en derinlerine göndermişlerdir. Ancak bu ihanet anıları karakterlerin rüyalarıyla bilince çıkmaya çalışmaktadır. Bu da ifade edildiği gibi tekinsiz bir durum olup karakteri ve izleyiciyi ihanet gerçeğiyle yüzleştirecektir. Burada üzerinde durulması gereken iki farklı nokta vardır. İlki bastırılanın yinelenen rüya sahneleriyle ortaya çıkmaya çalışmasının yarattığı tekinsizlik, ikincisi ise bastırılanın geri dönüşü kavramıdır.

Bastırılanın geri dönüşü durumu Freud tarafından tekinsiz ile ilişkilendirilir. Freud'a göre baskıya uğrama ve baskıdan geri dönme durumu tekinsiz her şeyin koşuludur (Freud, 1999, s. 26). Ele alınan filmlerde bastırılan ihanet anısı rüyalar ile açığa çıkmaya, geri dönmeye çalışmaktadır. Bunun yanı sıra alter kişilikler de bastırılan ihanet anısını hatırlanır kılmaya çalışmaktadırlar. Bu bağlamda ikisi de bastırılanın geri dönüşü kavramına hizmet ediyor denebilir. Hem rüyalar hem de alter kişilikler ev sahibi kişilikleri ihanet gerçeği ile yüzleştirmeye çalışmaktadır.

Her iki filmde de rüya sahnelerini parça parça görürüz. Bunun nedeni bazı yaşanmışlıkların dirençlerle karşılaşmasıdır. Freud'un direnç faktörünü keşfetmesiyle bazı yaşanmışlıkların bilinç düzeyine çıkmasının engellendiği ortaya konulmuş oldu. Ele alınan filmlerdeki karakterler de ihanet anılarına dair bir direnç göstermektedirler. İhanet anısı karakterlerin rüyalarında açığa çıkmaya çalışır ancak dirençlerle karşılaşarak baskılanır. Her iki filmde de rüya ve flashback sahnelerinde görünen anlar karakterlerin eşlerinin ihanetlerini içeren yaşanmışlıkları içermektedir. Rainey ihanet anını hatırlasa da elinde silah olduğunu ve onu patlatamadığını hatırlayamaz. David ise rüya anılarını parça parça hatırlar ve filmin sonuna doğru rüyasındaki gördüğü parti

anının yaşadığı yılbaşı kutlaması olduğunu ve o partide eşinin ihanetine tanık olduğunu hatırlar. Bu noktalarda karakterler dirençlerle karşılaşmaktadır. Baskılanan bu ihanet anıları uygun koşulların sağlanmasıyla bilinç düzeyine erişebilmişlerdir. Finalde ise karakterler baskılanan ihanet anısıyla yüzleşirler. Hasta unuttuğu anıların bilinç düzeyine gelmesiyle bir rahatlama hisseder. Karakterler de rüyalarına giren ve bilinç düzeyine çıkmaya çalışan anılarını finalde hatırlar ve bu gerçeği kaldıramayıp sinerler.

Bastırılan ihanet anısı temelde bilinçdışı arzuları içermektedir. Bilinçdışı arzular her iki filmde de rüyalar aracılığıyla açığa çıkmaya çalışmaktadır. Zihnin derinliklerine atılan bütün arzu ve bastırılmış şeyler onları tetikleyen düşüncelerden doğan birer rüyaya neden olur (Freud, 1996, s. 62). Ele alınan filmlerdeki karakterlerin de günlük hayatta bastırdığı bilinçdışına attığı düşünceler rüyalarda açığa çıkmaktadır. Rüyalar filmlerde hem karakterlerin hem de izleyicinin gerçekle yüzleşmesini sağlar. Karakterler bilinçdışına attığı ve yarım bıraktığı işi sürekli rüyalarında görürler ve devamında alter kişiliği üzerinden gerçek hayatta tamamlarlar. *Secret Window* filminde Rainey zihninin derinlerine attığı ihanet anılarını ve bununla birlikte Shooter'a dair tedirginliklerini rüyalarında görür. *Hide and Seek* filminde de David eşinin kendisini aldatmasına dair anılara rüyalarında denk gelir.

Resim 3.22: David'in evi.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.23: Rainey'nin evi.

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

İki filmde de mekân seçimleri benzerdir. Korku, gerilim türlerinin mekân gereklerinden biri olarak kalıplaşmış insanlardan uzak ormanlık bir alanda müstakil bir ev yapısı kullanılmıştır. Gerilim duygusunu yaratmak için ıssız bir mecrada tekinsiz mekanlar seçilmiştir. *Secret Window* filminde göl kenarında, ormanlık bir arazide iki katlı eski bir ev kullanılmıştır. *Hide and Seek* filminde ise nispeten daha yeni ormanın ortasında iki katlı, bodrum katı olan bir ev kullanılmıştır. Film New York şehrinde başlayıp Emily'nin yaşadığı travmayı atlatabilmesi için taşraya taşınmalarıyla devam eder. Taşrada alter kişiliğin eylemlerinin dozu artarken bir yandan da Emily'nin hayali arkadaşı olan Charlie (David'in alter kişiliği) ile olan ilişkisi anlatılmaktadır. Şehirden taşraya geçilen sahnede kameranın tepe çekimiyle deniz üstündeki köprüden, binalarla dolu şehir yollarından kurumuş ağaçlarla kaplı ormanlık alanların ortasından, uçurum kenarlarından geçen taşra yollarına geçişi gösterilir. Bu geçiş gidilen taşradaki mekânın tekinsizliği fikrini artırmaktadır.

Bachelard'a göre ev kişinin ana mekânıdır. İçimizde anılarımızın yanı sıra unuttuklarımız, bilinçsizliğimiz de barınmaktadır. Klasik "lanetli ev" öykülerindeki tekinsiz mekânlar bir nevi insan zihninin gizli bölümlerini açığa çıkarmaktadır (Sarıberberoğlu, 2019, s. 30). Bu bağlamda ele alındığında *Secret Window* filminde Rainey'nin uyuduğu kanepenin bulunduğu oda ve *Hide And Seek* filminde David'in çalışma odası karakterlerin zihinlerinin gizli bölümlerini ifade etmektedir. Her iki karakter de bu odalarda bilinçsizleşmekte ve o esnada bedenin hakimiyetini alter kişiliğe kaptırmaktadırlar. Finalde ise yine bu odalarda zihinlerinin en derinlerine attıkları ihanet gerçeği açığa çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle bastırdıkları ihanet anısıyla bu odalarda yüzleşmektedirler.

Freud'un kişiliği oluşturan id, ego ve süper ego kavramlarını film içindeki karakterlerde arayacak olursak; alter kişilikler kural tanımaz ve saldırgan yapılarıyla yukarıda da bahsedildiği gibi id'in temsili olup her işin çözümünü şiddet kullanarak gerçekleştirmektedirler. Yine id'in bir gereği olarak yaptıkları bu şiddet dolu eylemlerden en ufak bir suçluluk ya da vicdan azabı duymamaktadırlar. İd ile süper ego arasında kalan ego gibi ev sahibi kişilikler de alter kişilikler ve şerif arasında kalmaktadırlar. Bu nedenle ego konumundaki ev sahibi kişilikler id'in temsili olan alter kişilikler ile çatışma içine girmekte ve onların eylemlerinin sonuçlarıyla baş etmek zorunda kaldıkları için Süper ego temsili olan şerif karakterleriyle mücadele etmek

zorunda kalmaktadırlar. Bunlar göz önüne alındığında ev sahibi karakter film içinde ego temsili olarak değerlendirilebilmektedir. Öyle ki ev sahibi kişilikler ele alınan filmlerde sorunlarını saldırgan eylemler yerine daha akılcı eylemlerle çözerek sağlıklı birer ego yapısı görünümünde olup süper ego temsilindeki şerif ile çatışma içine girmemektedirler. Şerif ile karşı karşıya gelmeleri ise hep alter kişiliğin eylemleri yüzünden olmaktadır. Süper ego yukarıda da belirtildiği gibi doğru ve yanlış arasındaki ayrımı yapan ve doğrunun yapılmasını bekleyen kural koyucu olarak film içinde şerif karakteri üzerinden temsil edilmiştir.

Ancak her iki filmde de şerif karakterinin kural koyucu olma noktasında farklılıkları görülmektedir. *Hide and Seek* filminde ele alınan süper ego temsilindeki şerif karakteri fazlasıyla baskın bir karakter olup cezalandırma yoluna gidebilmektedir. Örneğin bir sahnede şerif engelli sürücü alanına arabasını park ettiği için David'e ceza yazmıştır. Üstelik David'in fark etmediğini söyleyerek bir seferliğe mahsus görmezden gelmesini istemesine karşın cezayı iptal etmemiştir. Bu bağlamda bakıldığında filmde ele alınan süper ego'nun kurallara katı bir şekilde bağlı olduğu görülecektir. Ayrıca bu sahneyle David'in baskın olan süper ego nedeniyle ezildiği de fark edilecektir. Emily David'in cezadan kaçamayışı üzerine bu sahnede onunla dalga geçer. David'in şerif ile karılaştığı diğer sahnelerde de şerifin baskınlığına karşın David'in suskunluğu, bir nevi pasifliği David'in ezilmişliğine vurgu yapmaktadır.

Secret Window filminde ise şerif karakteri gelişmemiş bir süper ego temsili olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir sahnede Rainey gözdağı vermek adına köpeğinin öldürülmesi üzerine sorumlusunu bulması için şerife gelir. Ancak şerif köpeği öldürmenin suç dahi sayılmayabileceğini söyler ve bu durumu ciddiye almaz. Yasalar gereği suç sayılması gereken bir durumun suç olarak sayılmaması doğru ve yanlış ayrımının yeterince iyi yapılamamasından kaynaklı olup gelişmemiş bir süper ego yapısını ifade etmektedir. Ayrıca şerifin iş yerinde elinde kasnak nakış işlemesi işine olan ciddiyetsizliğinin de bir göstergesi olup konumuna dair şüphe uyandırmaktadır. Öyle ki yeterince gelişmemiş olan şüper ego konumundaki şerif Shooter'ın işlediği cinayetleri ortaya çıkaramamış onu cezalandıramamıştır. Üstelik finalde Shooter ile karşılaşmalarında onun alaycılığına maruz kalmıştır.

Süper ego noktasındaki bir husus da *Hide and Seek* filminde süper ego temsili olan şerifin alter kişilik olan Charlie tarafından öldürülmüş olmasıdır. Bu durum süper ego'nun ölümüyle hakimiyetin tamamen id'e kaldığı şeklinde ifade edilebilir. Buna karşın *Secret Window* filminde süper ego temsilindeki şerif karakterinin hayatta olmasına rağmen id temsilindeki alter kişilik üzerinde etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu durum süper ego'nun az geliştiği bir bireyde de hakimiyetin id'e geçeceği şeklinde ifade edilebilir.

Ego'nun maruz kaldığı kısıtlamalar ego idealinden kaynaklanmaktadır. Ego da oluşan suçluluk duygusu denk düşmeyen ego ve ego ideali arasındaki eylemlerin dışavurumu olarak ifade edilebilir. Kişinin sahip olduğu ego'su ile ulaşmak istediği ego ideali arasındaki mesafe kişinin ruh halini etkilemektedir. Şöyle ki ego ile ego ideali arasındaki mesafe çok fazla ise kişi intihara sürüklenebilir. Ego ile ego ideali arasındaki uyuşma ise ego da galibiyet duygusu yaratır (Freud, 2021, s. 81-82). Ev sahibi kişiliklerin ego idealleriyle ters düşmesi onları ideal ego temsili alter kişilikler yaratmaya sevk etmiş ve sonunda da alter kişiliklerin ego ideallerini gerçekleştirmeleri alter kişilikleri her iki filmde de galip olarak bedenin hakimiyetinde bırakmıştır.

Resim 3.24: Motel yazısı ve kırmızı

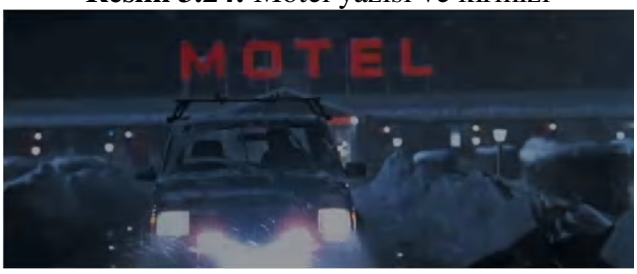

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.25: Kapılar ve kırmızı

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Kırmızı rengi *Secret Window* filminde tekinsiz bir atmosfer yaratmak için kullanılmıştır. Motel odalarının üstündeki devasa kırmızı renkteki motel yazısı, odaların kırmızı kapıları ve kırmızı anahtarlıklar tekinsizlik hissi yaratarak izleyicide az sonra kötü bir şeylerin olacağı fikrini uyandırmaktadır. Sahnenin devamında ise Rainey kırmızı kapıdan içeri girer ve eşinin ihaneti ile karşılaşır. Bu durum onun için fazlasıyla kötü bir olaydır. Sinemada kırmızı; tutku, aşk, korku, intikam gibi birçok olguyu pekiştirmek için kullanılmaktadır. Örneğin; Vertigo filminde gelecek tehlikenin habercisi, uyarı sinyali olarak kullanılırken, *Suspria* filminde kırmızı tonlarında sergilenen her sahne sonrası ölüm ile karşılaşılır, *A Bittersweet Life* filminde ise kırmızı şiddet, öfke ve çatışmayı ifade eder (Demirci, 2017).

Resim 3.26: Kırmızı oje

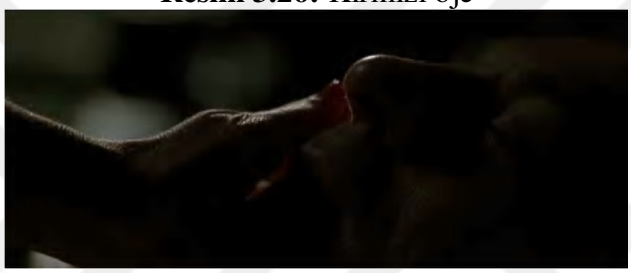

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Resim 3.27: Kırmızı mont

Kaynak: Ekran görüntüsü (Alkan 2022)

Hide and Seek filminde ise kırmızı tutku sembolü olarak David'in eşinin dudaklarındaki kırmızı ruj ve rüya sahnelerinin öncesinde David'in yüzünde gezinen kırmızı ojeli kadın eli olarak kullanılmıştır. Ayrıca Emily'nin kırmızı montunu giydiği her sahne sonrasında (film içinde sonradan gösteriliyor olsa da) tekinsiz bir durum ile karşılaşılmaktadır. Emily'nin montuyla görüldüğü ve filmin ilk sahnesi olan park sahnesinden sonra annesi ölmüştür. İkinci sahnede ise Emily alter kişilik ve kendisinin hayali arkadaşı olan Charlie ile tanışmıştır. Bunların yanı sıra kırmızı Emily'nin takip ettiği ve mağaraya girmesiyle Charlie ile tanıştığı kelebeğin rengidir. Charlie kelebeği öldürür ve elinde izi kalır. Bu durum ölüm dürtüsünü ifade etmekte olup ölümü işaret

etmektedir. Bu tanışmanın tekinsizliği ve beraberinde birçok ölümün geleceği ifade edilebilir. Ayrıca David'in arkadaşı Elizabeth'in öldüğü sahnede boynundaki uzun kırmızı atkı göze çarpmakta ve kötü şeylerin olacağı fikrini uyandırmaktadır. Sahnenin devamında ise Elizabeth'in öldürüldüğü görülür.

Her iki filmde de hayvanlar ölüm dürtüsünü işaret edercesine katledilmektedirler. *Secret Window* filmindeki köpek, *Hide and Seek* filminde ise önce kelebeğin sonrasında da kedinin öldürülmesi ölüm dürtüsünü ifade etmekte olup izleyiciye ölüm ile sonuçlanacak olayların yaşanacağı bilgisini vererek tekinsiz bir imaj yaratmaktadır.

Hide and Seek filminde ki farklı bir durum da Charlie'nin kimliğine dair gizliliktir. Jentsch, okuyucuda bir insanla mı yoksa bir otomatla mı karşılaştığı konusunda şüphe uyandırmanın romanlarda tekinsiz etkiler uyandırmak için kullanılan ticaret hilelerinden biri olduğunu ifade eder (Freud, 1919, s. 10-11). Charlie'nin kimliğine dair yaratılan gizlilik de bu açıdan tekinsiz bir durumdur. Charlie'nin hayali bir arkadaş mı yoksa gerçek bir insan mı olduğuna dair net bir cevap verilmeyişi hem David'i hem de izleyiciyi merakta bırakarak Charlie'nin kimliğini aramaya teşvik etmektedir. Finalde ortaya çıkan Charlie'nin, David'in alter kişiliği oluşu ters köşe bir durum olarak hem David'i hem de izleyiciyi şaşırtmaktadır.

Aynı açıdan bakıldığında Secret Window filminde de Shooter karakterinin Rainey'nin alter kişiliği oluşu izleyici için ters köşe bir durumdur. Şaşırtan gerilim yaratan yapısı nedeniyle alter ego özellikle gizem, korku, gerilim filmlerinde tercih edilmektedir. Yine bu nedenle de çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip karakterlerin hastalık belirtilerine filmler içinde derinlemesine değinilmemektedir. Aksi halde alter kişiliğin şaşırtıcı özelliği ortadan kalkmış, seyirci kendi birikimiyle bu bilgiye başlangıçta erişmiş olacaktır. Çoklu kişilik bozukluğu, ikiz, alter ego gibi kavramlar gerilim, gizem, korku türlerinde eksik bilgi verilerek ele alınmakta ve bu türlerin getirilerini karşılayacak şekilde sinema diline dönüştürülmektedirler.

SONUÇ

Çoklu kişilik bozukluğu hastalığından muzdarip karakterleri ele alan bu çalışmada hastalığın kaynağı olarak ihanet travması gösterilmiştir. İhanet ve onun yarattığı çaresizlik, yetersizlik duyguları karakterler üzerinde ağır tahribatlara neden olmuştur. Travmadan kaynaklı ruhsal sorunlar yaşamaya başlayan karakterlerin zihinleri savunma mekanizmalarından biri olan bölünmeye yönelmiştir. Böylece travmanın etkisi azaltılarak yaşamlarına devam edebilmişlerdir.

Karakterler yaşadıkları ihanet travmasının sonucu olarak parçalanma, kimlik kaybı ve iç çatışma yaşamışlardır. Her iki filmde de ev sahibi kişilikler ihanet travmasının bir getirisi olarak ihanet körlüğü yaşarlar. Bizzat yaşadıkları ihanet anısının tamamına ya da bir bölümüne karşı amneziktirler. Bu durum ihanet edenin eş olma yakınlığındaki travmatik bağdan kaynaklanmaktadır. İhanet anısına karşı sergiledikleri amnezi onların daha fazla yıpranmalarını engelleyerek gerçeğin baskısından kurtulmalarını sağlamıştır.

Her iki filmde ki alter kişilikler ise ev sahibi kişiliğin zihninden tamamen yok olmayan sadece derin bellekte sakladıkları bu ihanet anısını açığa çıkarma eğilimindedirler. Bunun nedeni ise ev sahibi kişiliğin ihanet anısıyla yüzleşmesini sağlayarak bedenin hakimiyetini ele geçirmek istemeleridir. Finalde ise bu amaca ulaşırlar ve alter kişiliklerin ihanet anısına dair sergiledikleri anımsatıcı eylemlerle ev sahibi karakterin hem saklanan ihanet anılarına hem de travmanın kaynağına ulaşması sağlanır. Devamında ise ev sahibi kişilikler olmak istedikleri şeyi ego idealinde gördüklerinde bu görüntü süper ego tarafından onay almaz ve dehşete kapılırlar. Her iki filmin sonunda da ev sahibi kişilikler bedenin, bilincin hakimiyetinden vazgeçerler. Böylece kişilikler tek bir kişilikte, alter kişilikte birleşmiş olur.

Filmlerde ele alınan alter kişilikler travmanın etkisiyle yaşadıkları şiddeti başkalarına yani eşlerine yönlendirirler. Kötü karakterli bu alter kişilikler sırlarının açığa çıkmaması için cinayetlere varan saldırgan eylemler sergilerler. Bu saldırgan

eylemleriyle de id dürtüleri işaret etmektedirler. Ele alınan filmler özelinde sinemada alter ego temsilindeki alter kişiliklerin, id'i işaret ettiği ortaya konulmuştur. İd dürtüler hakimiyetindeki alter kişilikler içimizdeki karanlığın temsili olarak ifade edilirken iyi ile kötü arasındaki mücadele de kötü tarafı temsil etmektedirler.

Her iki filmdeki ev sahibi karakterler de kendilerine ihanet eden eşlerini öldürme amacı gütmektedirler. Ancak mevcut kişilikleriyle bu amacı gerçekleştiremeyecekleri için yarattıkları alter kişilikler üzerinden bu amacı gerçekleştirecek ideal ego şekillendirmesi yapmışlardır. Bu durum ev sahibi kişilikler için bir telafi içermektedir. İki filmde de alter kişilikler ev sahibi kişiliğin aksine güçlü, saldırgan, korkusuz, amacı doğrultusunda hiçbir engeli tanımayan, erkeksi tavırlarıyla hem izleyici hem de ev sahibi kişilik için ideal kişilik temsilidirler. Bu bağlamda ele alınan filmlerdeki alter kişilikler ev sahibi kişiliğin olmak istediği kişi imajına sahip ideal ego temsili olduklarını ortaya koymuşlardır.

Ele alınan filmlerdeki çoklu kişilik bozukluğu hastalığından muzdarip karakterler üzerinden iyi ile kötü arasındaki çatışma aynı beden üzerinden yaratılan iki farklı karakter özelinde ele alınmıştır. Bu çatışma üzerinden de alter ego, ideal ego ve id arasındaki ilişki ortaya konulmuş olmaktadır.

Ek 1 ve Ek 2 kısımlarında ifade edilen tablolarda izleme imkanına ulaşabildiğim çoklu kişilik bozukluğu, alter ego, ikiz, doppelganger temalı filmlere değinmiş bulunmaktayım. Kapsam ve sınırlılık değerlerime uymadığı için ayrıntılı bir şekilde çalışma içinde yer veremediğim bu filmler yukarıda ifade ettiğim varsayımlarımı genel itibariyle desteklemekte olup bundan sonraki çalışmalara bir öneri ve kaynak olması nedeniyle çalışmaya eklenmiştir.

KAYNAKÇA

Abisel, N. (1995). *Popüler sinema ve türler.* Alan Yayıncılık.

Abisel, N. (2003). *Sessiz sinema* (2. Baskı). Om Yayınevi.

Açık Radyo. (2016). Sanat uzun İlham Sonsuz. https://acikradyo.com.tr/sanat-uzun-ilham-sonsuz/tekinsiz-1-bolum

Akbulut, H. (2010). *Film çözümlemeleri*. İstanbul üniversitesi açık ve uzaktan eğitim fakültesi.

Akcan, G. & Öztürk, E. (2018*).* Dissosiyatif Temel Belirtiler ve Temel Psikoterapötik Yaklaşımlar. İçinde E. Öztürk (Ed.), Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon (ss. 20-30). Türkiye Klinikleri.

Altıntaş, E & Gültekin, M. (2014). *Psikolojik Danışma Kuramları* (1. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: Fifth Edition, (DSM 5).* Amerikan Psychiatric Pub.

Amiri, F. (2007). *Feminist eleştirisi açsından korku sinemasında kadının sunumu.* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ataoğlu, B. B. & Ataoğlu, A. (2019). Travmatik yaşantıların benlik saygısı üzerine etkisi. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*, 21 (3), 186-191. https://doi.org/ 10.18678/dtfd.536936.

Bakır, B. (2008). *Sinema ve psikanaliz* (1. Baskı). Hayalet Kitap.

Bayram, S. & Duman, R. N. (2018). Üç İnsan, Bir Olay, Üç Farklı Travmatik Deneyim Süreci. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi,* 1 (1), 165-182.

Berman, J. & Seugneuret, J.-C. (1988). Personality (Double-Split-Multiple). İçinde. J.-C. Seugneuret (Ed.), *Dictionaty of Literary Themes and Motifs:* L-Z: Cilt 2. (ss. 963-970). Greenwood Press.

Biryıldız, E. (1992). Dışavurumcu alman sineması. *Marmara İletişim Dergisi,* Sayı 1, Aralık. 221-250.

Bonnefoy, Y. (2000). Antik dünya ve geleneksel toplumlarda dinler ve mitolojiler sözlüğü. (Çev. L. Yılmaz). 1. Cilt A-K. Dost Kitabevi Yayınları.

Bursa Psikiyatri. 5. Dönem: Metapsikoloji. PSİKANALİZİN GELİŞİMİ - FREUD DÖNEMİ 5 | Bursa Psikiyatri

Butler, A. M. (2011). Film çalışmaları. (Çev. A. Toprak). Kalkedon Yayınları

Büker, S. & Topçu, Y. G. (2010). *Sinema: tarih-kuram-eleştiri* (1. Baskı). Kırmızı Kedi Yayınevi.

Candan, F. (2019). 2010 sonrası Amerikan korku sinemasında psikanalitik öğeler: tekinsiz ve iğrenç. (Yüksek lisans tezi). Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Chasseguet-Smirgel, J. (2005). *Ben ideali* (1. Baskı). Metis Yayınları.

Cumhuriyet. (2020, Kasım 11). Hoffman'ın Tekinsiz Diyarları… Hoffman'ın tekinsiz diyarları... (cumhuriyet.com.tr)

Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve davranışı* (4. Baskı). Remzi Kitabevi.

Daniels, M. (2014). *Bir nefeste dünya mitolojisi* (1. Baskı). (Çev. P. Üstel). Maya Kitap.

Derin, G. & Öztürk, E. (2018). Dissosiyatif bozukluklar ve sınırda (borderline) kişilik bozukluğunda ruhsal travma. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 3 (3), 29-41. https://dergipark.org.tr/en/pub/buefd/issue/41874/505146

Derin, G. (2021). Psikotravmatoloji, psikopatoloji ve suç. 3. Uluslararası Turaz Adli Bilimler, Adli Tıp ve Patoloji Kongresi. 83-85.

Eliade, M. (2003). *Dinsel inançlar ve düşünceler tarihi* (Cilt 1. 1. Baskı). (Çev. A. Berktay). Kabalcı Yayınevi.

Erhat, A. (1996). *Mitoloji sözlüğü* (6. Baskı). Remzi Kitabevi.

Erol, V. (2017). Bilinçaltı direksiyona geçtiğinde-gerilim sinemasında psikanalitik alt metinler: duel örneği. *SineFilezofi,* 2 (3), 112-136. htttps://dergipark.org.tr/en/pub/sinefilozofi/issue29991/342262

Freud, S. & Breuer, J. (2001). Histeri üzerine çalışmalar. (Çev. E. Kapkın). Payel Yayınevi.

Freud, S. (1919). Das unheimliche. Studio Roma Programma Transdisciplinare Sul Contemporaneo 2013/2014.

Freud, S. (1996). Günlük yaşamın psikopatolojisi. (Çev. Ş. Yeğin). Payel Yayınları.

Freud, S. (2006). Psikanaliz. Freud ve Kültür içinde. Cogito, Sayı 49, Kış. s. 59-64.

Freud, S. (2011). *Metapsikoloji 1* (2. Baskı). (Çev. A. Yardımlı). İdea Yayınevi.

Freud, S. (2020). *Ego ve id* (2. Baskı). (Çev. S. C. Gülsay). Oda Yayınları.

Freud, S. (2021). *Kitle psikolojisi ve ego analizi (*9. Baskı). (Çev. E. Yıldırım). Oda Yayınları.

Freyd, J. J. (1996). Betrayal Trauma: The Logic of Forgetting Childhood Abuse. Harvard University Press.

Freyd, J. J. (1999). Blind to Betrayal: New Perspectives on Memory for Trauma. The Harvard Mental Health Letter.

Freyd, J.J., De Prince, A. P. ve Gleaves, D. H. (2007). The State of Betrayal Trauma Theory: Reply to McNally-Conceptual İssues and Future Directions. 15 (3). 295-311. DOI: 10.1080/09658210701256514.

G. Köşker, N. H. (2012). Sahnedeki yitim: vahşi batı. DergiPark, 52 (2,1). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi » Makale » Sahnedeki Yitim: Vahşi Batı (dergipark.org.tr)

Gabbard, G. O. & Gabbard, K. (2001). *Psikiyatri ve sinema* (1. Baskı). (Çev. Y. Eradam ve H. Satılmışoğlu). Okuyan us yayın

Geçtan, E. (1995). *Psikanaliz ve sonrası* (6. Baskı). Remzi Kitabevi.

Geçtan, E. (1997). *Psikodinamik psikiyatri ve normaldışı davranışlar* (13. Baskı). Remzi Kitabevi.

Herman, J. L. (2016). *Travma ve iyileşme* (4. Baskı). (Çev. Tamer Tosun). Literatür Yayınları.

Horney, K. (1994). *Psikanalizde yeni yollar*. Öteki Yayınevi.

İndick, W. (2011). *Senaryo yazarları için psikoloji* (2. Baskı). (Çev. E. Yılmaz ve Y. Karaarslan). Agora Kitaplığı.

İstanbul Film Akademi. (2017). Tan Saati-Filmlerde Kırmızı (Bölüm #5). https://youtu.be/A7ekaap3NcU

Jung, C. G. (2006). *Analitik psikoloji* (2. Baskı). (Çev. E. Gürol). Payel Yayınları.

Kabadayı, L. (2013). Film eleştirisi kuramsal çerçeve ve sinemamızdan örnek çözümlemeler. (2. Baskı). Ayrıntı Yayınları

Karakütük, Y. (2010). *Türk sinemasında psikanalitik arayışlar.* (Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Karamollaoğlu, A. (2004). *Doksanlı Yıllar ve Sonrasında Hollywood Sinemasında Eril Narsizm ve Fallik Karakter Temsilleri (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/*UlusalTezMerkezi

Kokurcan, A. & Özsan, Hüzeyin, H. (2012). Travma Kavramının Psikiyatri Tarihindeki Seyri. *Kriz Dergisi*, 20 (1), 19-24. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000330

Künüçen, H. H. & Köksal, N. Y. (2021). Psikanalitik Eleştiri Yaklaşımı ile Bir Film Okuması: Black Swan. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2), 419-439.

Lawrence, D. H. (2020). Psikanaliz ve bilinçdışı. (Çev. N. Tanç). Otonom Yayıncılık.

Loewenstein, R. J. & Putnam, F. W. (1990). The clinical phenomenology of males with mpd; a report of 21 cases. *Dissociation* 3 (3), 138-139.

Nasio, J.-D. (2007). *Jacques Lacan'ın kuramı üzerine beş ders* (1. Baskı). (Ö. Ersen ve M. Ersen). İmge Kitabevi.

Nehir Aydın, B. (2021). Çocukluk çağı travmalarının suç ve şiddet ile ilişkisi. 3. Uluslararası Turaz Adli Bilimler, Adli Tıp ve Patoloji Kongresi. 45-50.

Nezih. https://www.nezih.com.tr/prenses-brambilla.

Oduncu, P. (2018). Roman Polanski'nin Apartman Üçlemesine Psikanalitik Bir Bakış. SDÜ İFADE, 1 (2), 92-120.

Ormanlı, O. (2011). Başlangıç Filminde Psikanalitik Öğeler ve Rüya Olgusu. Yedi, DEÜ GSF Dergisi, Sayı 6, 55-62.

Orr, J. (1997). Sinema ve modernlik. (Çev. A. Bahçıvan). Bilim ve Sanat Yayınları.

Özakkaş, T. (2004). *Bütüncül psikoterapi* (2. Baskı). Litera Yayıncılık.

Özakkaş, T. (2013). *Bütüncül psikoterapi 8. Dönem aralık ders notları.* (1. Baskı). Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.

Özcan, Ş. (2019). Darren Aronofsky'nin Mother Filmi ve Baba-nın- Adları. ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi, 2. 8-21.

Özden, Z. (2004). *Film eleştirisi film eleştirisinde temel yaklaşımlar ve tür filmi eleştirisi.* (2. Baskı).

Özen, Y. (2017). Psikolojik travmanın insanlık kadar eski tarihi. The Journal of Social Science, 1 (2), 104-117.

Özen, Y. (2018). Travma Sonrası Ortaya Çıkan Psikolojik Bozuklular Üzerine Bir Değerlendirme. The Journal of Social Science, 2 (4), 136-159. DOI: 10.30520/tjsosci.45137

Özer, Y. (2006). Sinemada Korku ve Gerilim Türleri: Alfred Hitchcock Sinemasında Gerilim Oluşturulması *(Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/*UlusalTezMerkezi

Öztürk, E. & Derin, G. (2019). Travma, dissosiyasyon ve suç. V. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitapçığı.

Öztürk, E. (2009a). Dövüş Kulübü: Çifte Kendilikler Çifte Yaşamlar. Psikedergi, *Sayı 2. 75-83.*

Öztürk, E. (2009b). Dissosiyatif Kimlik Bozukluğunun Psikoterapisi. Psikedergi, *Sayı 2. 39-49.*

Öztürk, E. (2017). Travma ve Dissosiyasyon; Dissosiyatif Kimlik Bozukluğunun Psikoterapisi ve Aile Dinamikleri. Nobel Tıp Kitabevleri.

Öztürk, E. (2018). Travma Merkezli Alyans Model Terapi: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğunun Psikoterapisi. İçinde Öztürk, E. (Ed.). *Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon.* (ss. 31-38). Türkiye Klinikleri.

Perr, I. N. (1991). Crime and multiple personality disorder: a case history and discussion. Bull Am Acad Psychiatry Law. 19 (2), 203-214.

Putnam, F. W. (2012). *Çoklu Kişilik Bozukluğu Teşhis ve Tedavi*. (1. Baskı). (Çev. M. Topal). Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.

Rank, O. (1971). The Double A Psychoanalytic Study. (Translated H. Tucker JR.). The University of North Carolina Press.

Sabaner, C. (2021, Mart 3). Tekinsizlik. Tekinsizlik | Şalom Dergi (salom.com.tr)

Sabbadini, A. (2015). Hayatta Kalmak: Bir Psikanalitik Komedi. İçinde Ö. Terbaş (Der.), Sinema ve Psikanaliz 2 Kayıp ve Zaman. (1. Baskı). (ss. 13-20). İstanbul Bilgi Ünversitesi Yayınları.

Sabuncu, S. (2010). Sinemada Görüntü Düzenlemesinin Anlatıya Katkısı Örnek: "Takva" Filminin Ruh-Bilimsel Çözümlemesi (*Yüksek Lisans Tezi*). *https://tez.yok.gov.tr/*UlusalTezMerkezi

Sarıkaya Şen, M. (2018). The Trauma of Betrayal in The Good Soldier, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17 (2), 479-486.

Sekmen, M. (2022). Babanın Adını Reddetme Temelinde "The Piano" Filmine Lacancı Bakış. Rumelide Dil ve Araştırmalar Dergisi. (26), 551-563. https://doi.org/10.29000/rumelide.1076378

Solmuş, T. (2012). Sinemada psikoloji ve anormal davranışlar. Doruk Yayıncılık.

Spira, J. L. (2008). Giriş: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğunu Anlamak ve Tedavi Etmek. İçinde. Yalom, I. D. (Genel Ed.), Giriş: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu Terapisi (1. Baskı). (ss. 15-50). Prestij Yayınları.

Sunat, Haluk. (2018, Şubat 22). Saklı/ Psikanalizin Dolayımında, 'Tekinsiz' ve 'Yaratma' İlişkisi. Saklı/ Psikanalizin Dolayımında, 'Tekinsiz' ve 'Yaratma' İlişkisi | Halûk Sunat (haluksunat.com)

Şar, V. (2000). Çoğul Kişilik Kavramı ve Dissosiyatif Bozukluklar. Psikiyatri Dünyası. 4 (7)-11. s. 7-11.

Şar, V. (2014, Şubat 10). Travma ve Dissosiyasyon Nedir? Travma ve Dissosiyasyon Nedir? | Prof.Dr.Vedat Şar (vedatsar.com) Erişim Tarihi: 09.04.2022.

Şar, V. Öztürk, E. (2007). Functional Dissociation Of The Self: A Sociocognitive Approach To Trauma And Dissociation. Journal of Trauma & Dissociation, 8 (4), 69-89.

Terbaş, Ö. (2013). *Sinema ve psikanaliz filmler ve bilinçdışı* (2. Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Terbaş, Ö. (2016). *Rüyalardan gerçekliğe psikanaliz ve sanat*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Tunçok Sarıberberoğlu, M. (2019). Sinematik kurgunun bilinçaltı mekanları-tekinsiz mekanlar. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi.* 5 (1) 27-39. https://doi.org/10.26835/my.645548

Turan, M. O. (2013). Kuyu filmindeki arzu kavramının lacancı psikanalitik yaklaşım çerçevesinde çözümlenmesi. *Selçuk İletişim,* 7 (4), 169-185.

Tükel, R. (2009). Psikanalitik Açıdan Psikopatoloji. İçinde I. B. Kulaksızoğlu vd., (Ed.), Psikiyatri. (ss. 34-46). İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi.

Tükel, R. (2020). Freud'un Metinlerinde Ego İdeali. İçinde, Narsizm Üzerine ve Schreber Vakası (ss. 11-22). Metis Yayınları.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. https://sozluk.tdk.gov.tr/

Wikipedia 1. William Wilson - Vikipedi (wikipedia.org)

Wikipedia 2. Animizm - Vikipedi (wikipedia.org)

Wikipedia 3. Gerçeküstücülük - Vikipedi (wikipedia.org)

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Zizek, S. (2011). *İdeolojinin yüce nesnesi* (4. Baskı). Metis Yayınları.

Ek 1:

Tablo 3.1: Filmler Hakkında Genel Bilgiler

FİLM	**YIL**	**ÜLKE**	**YÖNETMEN**	**TÜR**
The Dark Mirror	1946	ABD	Robert Siodmak	Gerilim Gizem
Dead Ringers	1988	Kanada ABD	David Cronenberg	Gerilim Korku
Sisters	1972	ABD	Brian De Palma	Gerilim Gizem Korku
Identity	2003	ABD	James Mangold	Gizem Gerilim
Goodnight Moomy	2022	Fransa ABD	Matt Sobel	Dram Gerilim Korku
Mr. Brooks	2007	ABD	Bruce A. Evans	Gerilim Suç
Dr. Jekyll and Mr. Hyde	1931	ABD	Rouben Mamoulian	Bilimkurgu Korku
Raising Cain	1992	ABD	Brian De Palma	Dram Gerilim Korku Suç
Enemy	2013	Kanada Fransa	Denis Villeneue	Gerilim Gizem
Fight Club	1999	Almanya ABD	David Fincher	Dram Gerilim Komedi
Frankie ve Alice	2010	Kanada	Geoffrey Sax	Dram Gerilim
Karthik Calling Karthik	2010	Hindistan	Vijay Lalwani	Gerilim Romantik

FİLM	YIL	ÜLKE	YÖNETMEN	TÜR
Dressed to Kill	1980	ABD	Brian De Palma	Gerilim Gizem Korku Suç
Psycho				Gerilim Gizem Korku
Split	2016	ABD	M. Night Shyamalan	Gerilim Korku
The Boston Strangler	1968	ABD	Richard Fleischer	Dram Gerilim Gizem Korku Suç
Beyza'nın Kadınları	2006	Türkiye	Mustafa Altıoklar	Gerilim Polisiye Psikolojik
Çekmeceler	2015	Türkiye	Mehmet Binay Caner Alper	Dram
Me Myself Irene	2000	ABD	Bobby Farrelly Peter Farrelly	Komedi
Never Talk To Strangers	1996	ABD	Peter Hall	Gerilim Romantik
Angel Heart	1987	Kanada İngiltere	Alan Parker	Gizem Korku
Primal Fear	1996	ABD	Gregory Hoblit	Dram Gerilim Gizem Suç
The Three Faces of Eve	1957	ABD	Nunnally Johnson	Dram

FİLM	YIL	ÜLKE	YÖNETMEN	TÜR
Us	2019	ABD	Jordan Peele	Gerilim Gizem Korku
The Uninvited	2009	ABD	Charles Guard	Korku

Kaynak: Yazar tarafından tasarlanmıştır

Ek 2:

Tablo 1. 4: Filmlerin Ayrıntılı İncelenmesi

FİLM	**TEMA**	**EYLEM**	**NEDEN**	**FİNAL**
The Dark Mirror	İkiz	Cinayet	Kardeş kıskançlığı	Cinayeti işleyen ikizi polis yakalar.
Dead Ringers	İkiz	Kimlik karmaşası Cinayet	Bireyselleşememe Kimlik karışıklığı	İkizini öldürür ve bunu kaldıramaz.
Sisters	İkiz ÇKB	Kötü İkiz Cinayet Saldırganlık	Bireyselleşememe İkizinin ölümünü kaldıramaz.	Bir adamı öldürür. Sonunda ise ikizinin değil aslında kendisinin öldürdüğü ortaya çıkar. Doktoru öldürdüğü için tutuklanır.
Identity	ÇKB	Cinayet	Çocuklukta anne tarafından travma yaşamak.	Kimlikler kötü alterde bütünleşir. O da polisten kaçar.
Goodnight Moomy	İkiz	Cinayet Saldırganlık	Çocukken kardeşini kazayla öldürmesini kaldıramaz.	Anneyi öldürür. Artık zihni hem annesi hem de Lucas olarak bölünmüştür.
Mr Brooks	ÇKB	Cinayet Cinsellik	Öldürme arzusu, bağımlılığı.	Seri katil olarak başkasından şüphelenilmesini sağlar ve yakalanmaz.
Dr. Jekyll and Mr. Hyde	Alter ego	Cinayet Cinsellik Saldırganlık	İlaç sonucu ortaya çıkar.	Hyde polislerden kaçarken vurularak ölür.

FİLM	TEMA	EYLEM	NEDEN	FİNAL
Raising Cain	ÇKB	Cinayet Saldırganlık	Babasının bilinçli yaşattığı travmalar	Dr. Nix yakalanır, Carter ise kaçar.
Enemy	Alter ego İdeal ego Kişilik değişimi	Yerine geçme Cinsellik	İzlediği bir filmde kendine benzeyen birini görür. Olduğu kişiden memnun değildir.	Anthony ve Mary araba kazasında ölür. Adam da Anthony'nin eşi Helen ile yaşamaya başlar. Asıl kişiliğine döner.
Fight Club	ÇKB Alter ego İdeal ego	Cinayet Saldırganlık	Sistem tarafından ihanet travması İdeal kişiliği yaratmak.	Kendi kafasına sıkar ve alter kişilik ölür.
Frankie and Alice	ÇKB	Irkçılık Saldırganlık	Bebeğinin elinden alınmasını ve sevdiği adamın ölmesini kaldıramaz.	Travmalarıyla yüzleşir ve tedavi olmak noktasında Dr. Oswald ile anlaşırlar.
Karthik Calling Karthik	ÇKB Alter Ego İdeal ego	İdeal ego Karthik'in istediği kişi olmasını sağlar.	Çocukluk travmaları. Çevresindekiler tarafından küçümsenir.	Kimliğiyle yüzleşir. Tedaviye devam eder. Ancak hala iyileşmemiştir.
Dressed to Kill	ÇKB	Cinayet Öteki cinsiyet	Eşcinseldir, dişi ikinci kişiliğini yaratır.	Cinayetleri alter kişiliğinin işlediği ortaya çıkar, vurulur.

FİLM	**TEMA**	**EYLEM**	**NEDEN**	**FİNAL**
Psycho	ÇKB	Cinayet	Annesini öldürmeyi kaldıramaz	Yakalanır, annesi bedenin hakimiyetini ele geçirir.
Split	ÇKB	Cinayet Kaçırma Saldırganlık	Çocuklukta anne tarafından taciz.	The Beast iki kızı ve doktoru öldürür, kaçar. Casey'yi saf olduğu için sağ bırakır.
The Boston Strangler	ÇKB	Cinayet	Sebep belirtilmemiş.	De Salvo yakalanır ancak cinayetlerden suçlu bulunmaz.
Beyza'nın Kadınları	ÇKB	Cinayet Cinsellik Dindarlık	Çocuklukta öğretmeni tarafından taciz.	Beyza cinayetleri işleyen eşini öldürür.
Çekmeceler	ÇKB	Cinsellik	Çocuklukta baskı altında tutulma.	Kimlikleriyle yüzleşir ve tedavisine devam eder.
Me Myself İrene	ÇKB	Saldırganlık İdeal Ego	Eşin ihaneti Toplumda aşağılanma	Sorunları çözülür. Eski düzenine geri döner.
Never Talk To Strangers	ÇKB	Cinayet	Babasının annesini öldürmesine şahit olur.	Tony'yi ve babasını öldürür. Suçlanmaz.
Angel Heart	Alter Ego	Kötü Alter Cinayet	Kimliğini gizlemek	Asıl kişiliği ile yüzleşir ve polise giderek teslim olur.

FİLM	TEMA	EYLEM	NEDEN	FİNAL
Us	Öteki Yerine geçme	Kötü öteki Saldırgan Eylemler	İnsanlar kontrol edilmek amacıyla klonlanmışlardır.	Addie ve ailesi hayatta kalır. Benzer kişilikler öldürülür.
The Uninvited	ÇKB Alter Ego İdeal Ego	Cinayet Amaca ulaşmak	Babasının annesini aldatmasına şahit olur. İdeal kişiliği yaratmak	Babasının sevgilisini öldürür. Yakalanır, akıl hastanesine geri döner.

Kaynak: Yazar tarafından tasarlanmıştır

The Dark Mirror filminde ikiz teması ele alınmıştır. Konusu ise bir adamın ölmesi üzerine farklı karakterlere sahip olan ikiz kardeşler Terry ve Ruth'tan şüphelenilmektedir. Kardeşlerin de hangisinin katil olduğundan haberi yoktur. Dedektif ve psikiyatr katilin peşinde iş birliği yaparlar. Psikiyatr kızlara mürekkep testi yapar ve içlerinden birinin deli olduğuna karar verir. Ancak hangisi? Terry Ruth'un Psikiyatr ile yakınlığı ve fazla konuşmasından rahatsız olur. Ruth'u delirtmek için oyunlar oynamaya başlar. Onu bir şeyleri yanlış hatırladığını dair manipüle eder. Test sonrası Terry paranoyak çıkar. Doğru ve yanlış bilinci gelişmemiş bir çocuk gibi paranoyaktır. Ruth ise cinayet işleyebilecek biri değildir. Çocukken bir olay olmuş ve kardeşler arasında rekabet başlamıştır. Erkeklerin tercih ettiği hep Ruth'tur. Bu nedenle Terry Ruth'u kıskanmaktadır. Psikiyatr öldürenin Terry olduğunu anlar. Ruth ise intihar eder. Terry kendisinin Ruth olduğunu söyleyerek cinayeti Terry'nin işlediğini söyler. Bu sahnede kimlik karışıklığı yaşamaktadır. Aynada Ruth'u görür iyice delirerek aynayı kırar. Ruth aslında ölmemiştir. Dedektif numara yapmıştır. Bu kandırmacayla gerçek açığa çıkar ve Terry tutuklanır.

Dead Ringers filminde ikiz teması ele alınmaktadır. Jinekolog olan kardeşlerden biri özgüvenli ve daha sosyalken diğeri ise daha çekingen ve içe kapanık bir yapıya sahiptir. Farklı bedenlere sahip olmalarına karşın bir oldukları, aynı ruha sahip oldukları, bir nevi siyam ikizleri gibi oldukları inancına sahiptirler. Fiziksel

benzerliklerini ise aynı kadınlarla birlikte olmak için kullanmaktadırlar. Ancak ikizlerden Beverly'nin aktris olan Clair'e âşık olmasıyla işler değişir. Clair ikizlerin ikisiyle de birlikte olduğunu öğrendiğinde sert tepki verir ve Beverly bunu içerleyerek yavaş yavaş ilaç bağımlısı olmaya başlar. Devamında ise Clair'in kendisini adattığı fikrine kapılır ve ilaç kullanımı giderek artar. Bunula birlikte ruh hali de git gide kötüleşir. Elliot ise senkronize olmak diye ifade ettiği bir tavırla kardeşinin aldığı ilaçları almaya başlar. Amacı Elliot ile aynı düzeye gelmektir. Beverly'nin Clair'in yanına gitmesiyle yalnız kalan Elliot büyük bir çöküş yaşar. Elliot ikisi için de çözümü ayrılma da bulur ve siyam ikizlerini ayırma adı altında Elliot'ı jinekolojik aletlerle ameliyat eder. Bunun sonucunda ise Elliot ölür. Beverly ise ilk siyam ikizlerinde olduğu gibi ikizinin ölmesini kaldıramaz.

Sisters filminde ikiz teması ele alınmıştır. Siyam ikizleri olan Danielle ve Dominique doktor müdahalesiyle ayrılmışlardır. Farklı iki beden de hayatlarına devam etmektedirler ancak Dominique bu durumdan mutlu değildir. Bir gün Danielle banyoda ağrı çekerken Dominique Danielle'ın eve getirdiği bir adamı bıçaklayarak öldürür. Buna ise karşı binada oturan gazeteci olan Grace tanık olur ve polise cinayeti ihbar eder. Eski eşinin eve gelmesiyle Danielle cinayeti fark eder ve onun da yardımıyla cinayet izlerini ortadan kaldırır. Polis eve geldiğinde ise hiçbir iz bulamaz. Grace ise gördüğü şeyin bir cinayet olduğundan emindir ve araştırmaya devam eder. Ulaştığı bir videoda Danielle ve Dominique'in siyam ikizleri olduğunu yapılan ameliyatla bedenlerinin ayrıldığını öğrenir. Dominique ise bu ameliyattan sonra ölmüştür. Grace araştırmasının devamında ise Dominique'in doktoru tarafından yakalanır ve hipnoz edilerek ikizlerin başına ne geldiğine şahit edilir. Danielle doktoru ile ilişki yaşamaktadır ve Dominique bu durumdan rahatsızdır. Danielle bir gün Dominique'e hamile olduğunu ancak bu bebeğin kendi bebeği de olabileceğini söyler. Dominique ise bu duruma sinirlenir ve bahçe makasıyla bebeği öldürmeye kalkar. Dominique'in doktoru bebeği kurtarmak için ikizleri ayırır ve bunun sonunda ise Dominique ölür. Danielle ise bu ölümü kabullenemez ve Dominique'in hala yaşadığı fikrine kapılarak zaman zaman onun kişiliğine bürünür. Dominique yaşarken rahatsız olduğu bir durum olan Danielle'in cinsel birliktelik yaşadığı sırada açığa çıkmaktadır. Saldırgan, agresif bir yapısı vardır. Filmin sonunda ise Danielle ise doktoru öldürdüğü için tutuklanır.

Identity filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmıştır. Charlie cinnet geçirerek altı kişiyi öldürmüştür. Ertesi gün idam edilecek olan Charlie için gecenin bir yarısı yetkililer toplanır. Nedeni Charlie'nin çoklu kişilik bozukluğu hastası olduğunu düşünen doktoru ve avukatının yetkilileri idamdan vazgeçirmek istemesidir. Toplantıda Charlie'nin zihninde bir motel tasarlanır ve o motelde cinayetler işlenmeye başlar. Finalde ise iyi alterin sağ kalmasıyla yetkililer Charlie'nin idamını erteleyerek hastaneye yatmasını kabul eder. Ancak hastaneye gitmek için yola çıkan arabada Charlie'nin zihnindeki mücadele tekrar canlanır. İyi olan kadın alterin hayatta kaldığı düşünülürken bütün cinayetleri işlediği ortay çıkan çocuk alter gelir ve iyi alteri öldürür. Devamında ise Charlie'nin bedenini ele geçiren kötü alter doktoru boğmaya kalkarak arabanın kaza yapmasına neden olur.

Goodnight Moomy filminde ikiz teması ele alınmıştır. 2014 Avusturya yapımı olan *Ich Seh, Ich Seh* filminden uyarlanmıştır. Elias ve Lucas ikiz kardeşlerdir. Babalarının yanında olan çocuklar annelerinin yanına geldiklerinde annelerinin yüzünün tamamen bandajla kaplı olduğunu görürler. Büyük bir estetik ameliyat geçirmiştir. İlişkileri eskiden olduğu gibi yakın gitmemektedir. Bir akşam Elias annesinin rol yapmaktan, birinin gitmesi gerektiğinden bahsettiğini duyar. Gelişen olaylar çocukları yüzlerini göremedikleri annelerine karşı kuşkulandırır. Lucas onun anneleri olmadığını söyler. Bir gece Elias annesini yatağa bağlar ve gerçek annesinin nerede olduğunu söylemesi için kendince ona işkence eder. Ancak yaptıklarından pişman olur ve onu buna teşvik eden Lucas ile kavga edip annesine sığınır. Alter kişilik olan Lucas'ın saldırgan hali id'e işaret etmektedir. Annesi Elias'ı rüyalarında gördüğü ahıra götürür ve olanları hatırlamasını sağlar. Elias silahla oyun oynarken Lucas'ı öldürmüş ve bunu kaldıramamıştır. Tekrar bununla yüzleşmeyi kaldıramaz ve ona gerçekleri anlatmaya çalışan annesini aşağı iter. Filmde geçen bir replikle ifade etmek gerekirse; "küçükken, tek kişiyken ayrılmaya karar verdik böylece hiç ayrılmayacaktık". Buradan zihnin bölünmeye yöneldiği çıkarımı yapılabilir. Kardeşinin ölümü ona ağır gelmiştir. Bu nedenle onu tekrar hayata döndürmek için zihninde yeni bir kişilik, kardeşini yaratmıştır. Annesi aşağı itmesiyle annesinin elinden düşen gaz lambasıyla ahır bir anda ateşler içinde kalır ve Elias korkuyla annesini orada bırakarak kaçar. Alevler içindeki ahırı izlerken annesi ve Lucas yanına gelirler. Annesi onun suçu olmadığını söyler. Filmin Avusturya yapımı orijinalidir.

Mr Brooks filmi çoklu kişilik bozukluğu temasını ele almaktadır. Earl Brooks Portlan'da yılın adamı seçilmiş zengin ve başarılı bir adamdır. Evli ve bir kız çocuk babasıdır. Bütün bu kimliklerinin yanı sıra Earl bir seri katildir. Bağımlıların katıldığı grup terapisine gitmesine rağmen içinde yer alan öldürme dürtüsünü sadece iki yıl dizginleyebilmiştir. Earl tuvaletteyken alter kişiliği olan Marshall ile yeniden cinayet işleme üzerine konuşurlar. Ancak yine de bunda kararsızdır. Bu nedenle Tanrı'ya dua eder. Bu durum yapma düşüncesinde olduğu eylem nedeniyle vicdan azabı çekmesini ve bu azaptan kaçmak için bir savunma mekanizması olarak dini yüceltmeye çalıştığı şeklinde ifade edilebilir. Ancak Earl Marshall'ın söylediklerini dinler ve tekrar birini öldürmeye karar verirler. Böylece Earl'ün öldürme arzusu tekrar gün yüzüne çıkmış olur. Burada alter kişilik id dürtüler ile ilişkilendirilebilmektedir. Takip ettikleri bir çifti öldürürler ve Earl bundan büyük haz duyar. Bu cinayetin ardından ise iki engelle karşılaşırlar. Biri olayı soruşturan dedektif Tracy Atwood, diğeri ise ölen çiftin karşı binasında oturan Mr. Smith'tir. Mr. Smith Earl'ün sonraki cinayetinde yanında olmak ve öldürmeyi izlerken yaşadığı adrenalini öldürerek tekrar yaşamak istemektedir. Dedektif Tracy'nin eski eşi ve avukatını öldürürler ve bu nedenle dedektif de şüpheliler arasına girer. Earl işledikleri cinayet sonrası Mr. Smith'i bir mezarlığa götürür ve öldürmeye bağımlı olduğunu, artık öldürmek istemediğini ve bu yüzden kendisini öldürmek istediğini söyler. Ancak burada Mr. Smith'i öldürür. Mr. Smith son cinayette DNA örneğini bıraktığı için cinayetlerden şüpheli olarak ele alınır ve Earl yakalanmaz. Filmde ele alınan bir yan konuda travmanın nesiller arası aktarımına değinilmiştir. Öldürme arzusu Earl'ün kızında da vardır. Filmin sonunda Earl'ün bu kaygısı ifade edilir.

Dr. Jekyll and Mr. Hyde filmi alter ego temasını ele almaktadır. Filmde alter ego aynı beden üzerinden yaratılan iki farklı karakter çerçevesinde ele alınır. Dr. Jekyll'ın düşüncesine göre insan ruhu iki kişilikten oluşmaktadır. Biri onurlu bir yaşam için çabalarken diğeri ise hayvani güdülerinin etkisinde hareket etmektedir. Jekyll'ın bu tanımı insanın içindeki iyi ile kötü yanını ifade ederken id'e işaret etmektedir. Jekyll'ın arzusu kötülüğü serbest bırakarak iyi yanı özgürleştirmektir. Bu doğrultuda da çalışmalar yapmaktadır. Jekyll cinsellikle ilgili güdülerini gündelik hayatında dizginlememektedir. Bu durum bir arkadaşı tarafından yadırgansa da Jekyll kötü dürtüleri saklamamaktan yanadır. Bir gün bununla ilgili bir ilaç hazırlar. Bu ilaç

sonucunda Mr. Hyde adında geceleri açığa çıkan ve kötü eylemlerde bulunan ikinci bir kimlik yaratır. Hyde'ın görünümü id dürtüleri temsil edercesine ilkeldir. Adeta Mr. Hyde, Dr. Jekyll'ın içindeki karanlığın temsilidir. Cinsel ve saldırgan eylemlerini dizginlemeye çalışmamaktadır. Hyde hali ile gece kulübünde çalışan bir kadının peşine takılarak hastalarından, nişanlısından ve gündelik hayatından iyice uzaklaşır. Jekyl bir süreliğine şehirden ayrılan nişanlısının geri dönemsiyle Hyde'a dönüşmesini sağlayan iksirden içmeyi bırakır. Nişanlısı ile evliliği kararlaştırmışlarken gece kulübünde çalışan kadın evine gelir ve Hyde için kendisinden yardım ister. Jekyl ilaç kullanmayı bırakmasına rağmen artık Hyde ilaca ihtiyaç duymamakta kendi isteğiyle de açığa çıkabilmektedir. Hyde bedenin hakimiyetini ele geçirdiğinde gece kulübündeki kadının evine gider Jekyll'e söyledikleri için hesap sorar ve kadını öldürür. hyde panzehirle yeniden Jekyll'a dönüşür. Jekyll bu dönüşümden artık pişmandır. Tanrı'dan insanoğlunun girmemesi gereken yerlere girdiği için özür diler. Nişanlısının yanına gider ve yaptıklarının kefareti olarak ondan ayrılır. Evin dışına çıktığında ise Hyde kendiliğinden tekrar açığa çıkar ve Jekyll'ın nişanlısına saldırır. Kadının çığlığıyla evdekiler gelir ve Hyde'ı kovalarlar. Sokaktaki insanların da olaya müdahalesiyle de eve geri döner ve Jekyll haline geri döner. Ancak bu dönüşüme şahit olan arkadaşı Jekyll'ın aslında aradıkları Hyde olduğunu söyler ve o sırada Hyde ortaya çıkar. Kaçmaya yeltenirken vurulur ve Jekyll görüntüsüne tekrar döner. Filmin birçok uyarlaması vardır.

Raising Cain filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Jenny evli ve bir çocuğu vardır. Bir dükkânda eskiden tanıdığı Jack ile karşılaşır. Jack onun hastalarından birinin eşidir. Eşinin tedavisi sırasında birbirlerine âşık olurlar ancak kadın ikisini birlikte görünce ölür. Jack de şehri terk eder. Jack dükkânda anahtarını unutmuştur. Anahtarı vermek için parkta buluşurlar ve birlikte olurlar. Jack onları görmüştür. Jack ve Jenny arasında sorunlar vardır. Carter çocuk psikoloğudur. Carter'ın kızını büyütmek için iki yıl çalışmaması, kızına bakmaktan öte onu incelemesi Jenny için rahatsız edici birer durumdur. Jack parkta bir kadının arabasına biner. Kadından oğlunu babasının sahibi olduğu çocukları inceleyen bir kliniğe yollamasını ister. Amaçları çocukları babasına götürüp üstünde deney yapmasıdır. Kadın çocuğunun kobay olmasını istemez ve karşı çıkar. Kadını bayıltır ve telaşlanırken o sırada kendisine benzeyen alter kişiliği Cain ortaya çıkar. Cain Carter'ın zayıflık gösterdiği anlarda ortaya çıkmakta ve olaylara

müdahale etmektedir. Jack'in sakin, saf, anlayışlı, şefkatli olmasına karşı alter kişiliği serseri ruhlu, zeki, kendinden emin, saldırgan davranışlardan ve cinayetten kaçınmayan biridir. Cain oğlanın annesi ve başka bir kadını daha öldürür ve arabanın bagajına koyar, Jenny'yi de yastıkla boğup arabaya koyar ve arabayı göle sürer. Carter eşinin kaybını karakola bildirir ve o sırada eski bir polis Carter'ı görünce ona benzeyen babası Dr. Nix'i hatırlar. Dr. Nix geçmişte bebek satın almakla suçlanmış ve beş bebekle yakalanmıştır. Dr. Nix'i tanıyan bir doktor getirirler. Doktor Cain adında bir çocuk üzerinde birlikte çalıştıklarını, Dr. Nix'in çocuğun bütün travmalarını bilmesinin onu rahatsız ettiğini ve çocukla kendisini görüştürmediğini söyler. Çocuk aslında Dr. Nix'in kendi oğlu Carter'dır. Cain de Carter'ın alter kişiliklerinden biridir. Dr. Nix çoklu kişilikler hakkında bilgi toplayabilmek için kendi oğlunu kobay olarak kullanmış ve yaşattığı travmalarla onda kişilikler oluşmasını sağlamıştır. Cain cinayetleri Jack'in üstüne yıkar ve Jack yakalanır. Jenny göldeki arabadan kurtulmuştur ve eve gelip Carter ile yüzleşir. Polise giderler. Doktor Carter ile görüşürken Cain uyanır ve doktoru bayıltıp kaçar. Onu gören Jenny takip eder. Otelde Dr. Nix ve kucağında kızıyla karşılaşır. Dr. Nix polislerin gelmesiyle yakalanır, Carter ise kaçar. Bir süre sonra Jenny kızı ile parka gider ve Margo kadın görüntüsüyle arkasında belirir. Alter kişiliklerden Josh çocuk, Cain ilk alter saldırgan, Margo çocukları koruyor.

Enemy filminde alter ego teması ele alınmıştır. Adam (aslında Anthony) bir üniversitede tarih derslerine girmektedir. Sürekli derslerde diktatörlük ile ilgili konuşmaktadır. Diktatörlük, örümcek ve kadınları özdeşleştirmektedir. Annesi, sevgilisi, eşi ve gizli toplantılarda izlediği kadınların onun üzerinde egemenlik kurduklarını düşünmektedir. Kadınlar cinsellik, bebek doğurmak gibi özellikleriyle erkekler üzerinde egemenlik kurmaktadır. Adam'ın sevgilisi ile anlamlandıramadığı sorunları vardır. Bir gün tavsiye üzerine film satın alır ve izlediği filmde kendisine tıpatıp benzeyen bir adam görür. Bu benzerlik bir süre kafasını karıştırır ve en sonunda adamın kim olduğunu bulmaya çalışır. Devamında Anthony adındaki adamın ajansını, evini, telefon numarasını öğrenir. Evini aradığında eşi Helen telefona çıkar ve Adam'ı eşi Anthony zanneder. İkilinin görüntüleri dışında sesleri de benzemektedir. Bu benzerliğin nedeni Adam'ın aslında Anthony'nin yarattığı alter ego'su olmasıdır. Anthony hamile eşi ve uğruna gizli toplantılara katıldığı arzuları arasında kalmış, bundan bunalmıştır. Bu nedenle kendisine Adam adında tarih öğretmeni olan bir alter

kişilik yaratmıştır. Ancak Helen gelen aramadan şüphelenerek eşinin kendisini aldattığını düşünür. Çünkü daha önce aldatmıştır. Aralarında güven problemleri vardır. Adam Anthony ile telefonda görüşür ve bir otel odasına buluşmaya karar verirler. Anthony Adam'a göğsünün altındaki yara izini gösterir ve kendisinde de olup olmadığını sorar. Adam ise korkarak otelden ayrılır. Çünkü o izden kendisinde de olduğunu bilmekte bununla yüzleşmek istememektedir. Helen Anthony'nin okuluna gider ancak o sırada Adam kişiliğinde olduğu için Anthony onu tanımaz. Durumu Helen tarafından şüphe çekmeye başladığında ise Anthony olayları çözüme kavuşturmak için alter kişiliği ile yer değiştirmeye karar verir. Bu kez Anthony Adam'ın hayatını araştırmaya başlar sevgilisi Mary'yi takip eder. İkili tekrar buluşurlar ve Anthony Adam'ı kendi eşiyle birlikte olmakla suçlar. Anthony'nin arzusu Mary ile birlikte olmaktır. Ve anlaşırlar. İkisi de önce kıyafetlerini sonra da hayatlarını değiştirir. Anthony Mary ile buluşurken, Adam Anthony'nin evine gider. Anthony bir otelde Mary ile birlikte olurken Anthony'nin Adam olmadığını anlar ve arabada giderlerken tartışırlar. O sırada araba kaza yapar ve ikisi de ölür. Adam bu kazayı radyoda dinlemektedir. Finalde Anthony ve Mary araba kazasında ölürken Adam ve Helen hayatta kalır, yani Adam'ın gerçek kişiliği hayatta kalan olmuştur. Alter kişiliğine sevmediği tarih öğretmenliğini ve arzuladığı sevgiliyi yüklerken kendisi bebeğini taşıyan ve içten içe sevdiği eşi Helen ile kalır. Tarih öğretmeni olan Anthony oyunculuk yapma hevesinde hayal ile gerçeği birbirine karıştırmaktadır. Filmin başındaki yazı gibi "kaos henüz anlaşılamamış bir düzendir". Anthony Adam'ı yaratarak önce kaos yaratmış ve sonra onu öldürmüştür. Böylece kendi sıradan düzenli hayatına tekrar devam edebilmektedir. Kendince bir düzen kurmuştur.

Fight Club filminde çoklu kişilik bozukluğu teması ele alınmaktadır. Anlatıcı şeklinde isimlendirilen ana karakter bir otomobil firmasında çalışmakta olup uzun zamandır uykusuzluk problemi çekmektedir. Doktorunun tavsiyesiyle hasta terapi gruplarına katılmaya başlar. Ve katıldığı grup sayısı giderek artar. O toplantılarından birinde Marla ile tanışır. Marla da Anlatıcı gibi birçok gruba katılmaktadır. İkisi de tüketici kültürüne, sisteme karşı bir tepki olarak bu gruplara katılmaktadır. Anlatıcı uçakta Tyler Durden adında sabun satıcısı olduğunu söyleyen bir adam ile tanışır. Evine döndüğünde ise evinin yandığını görür. Bunun üzerine Tyler'ı arar. Tyler park yerinde Anlatıcı'yı kışkırtır ve kendisini dövmesini sağlar. Bir süre sonra Tyler Anlatıcı'nın

yanına taşınır. Tyler'ın liderliğinde bir dövüş kulübü kurarlar. Kulübe katılanların sayısı kısa sürede artarken amacı da farklılaşmaya başlar. Sisteme boyun eğerken aldatıldığı fikrine kapılır ve bunu kaldıramayarak boyun eğmeyen bir karaktere sahip alter kişilik olan Tyler Durden'ı yaratır. Anlatıcı arzuladığı kişiyi alter kişiliğine yansıtır. Tyler dan haberi yoktur. İstediği her şeyi yıkıcı sonuçlarına rağmen hayata geçirmekten çekinmeyen bir karakter olarak Tyler id dürtüleri anında doyuma ulaştırdığı şeklinde de ifade edilebilir. Etrafında topladığı insanlarla saldırgan eylem planları yaparak kredi kartı şirketlerinin binalarını havaya uçurur. Cinsel ve saldırgan dürtülerini gerçekleştirmekten geri durmamaktadır. İstediği her şeyi yıkıcı sonuçlarına rağmen hayata geçirmekten çekinmeyen bir karakter olarak Tyler id dürtüleri anında doyuma ulaştırdığı şeklinde de ifade edilebilir. Cinsel ve saldırgan dürtülerini gerçekleştirmekten geri durmamaktadır. Anlatıcı'nın, Tyler'ın alter kişiliği olduğunu fark ettiği sahnede Tyler durumu şöyle açıklar; "Hayatını değiştirmenin yolunu arıyordun. Bunu tek başına yapamazdın. Olmak istediğin her ne varsa o benim". Anlatıcı olmak istediği kişiliği yarattığı alter kişilik üzerinde şekillendirmiştir.

Frankie and Alice filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Alice gece kulübünde striptizci olarak çalışmaktadır. Bulmacayı çözmüştür ancak kendi el yazısı değildir. Çözdüğünden haberi yoktur. Bardaki bir adamla eve gider, yanlışlıkla yerdeki oyuncağa basmasıyla bebek sesi ve annesiyle konuşmalarına dair sesler duymaya başlar. Bir anda kişiliği değişir ve adama dini sözler söylemeye başlar. Çerçeveyle adamın başına vurur ve kaçar. Trafiğin ortasında yere düşüp kalır. Polis tarafından hastaneye getirilir. Alice kişiliğinde Dr. Oswald ile görüşmeye başlar. Hafıza kaybı yaşamaktadır. Taburcu olur. Eve geldiğinde bankadaki parasının bittiğini ve aldığını hatırlamadığı elbiselerin dolabında olduğunu görür. Gece kulübünde başka bir striptizciye saldırdığı için işten kovulur. Bunu da hatırlamamaktadır. Annesini ziyarete gittiğinde Page adlı eski bir arkadaşının düğünü olduğunu öğrenir. Çamaşır dükkanında çocukluğuna dair anılar hatırlar ve kişiliği tekrar değişir. Page'in düğününe gider. Page onu tanıyıp tokat atar. Garsonların müdahalesiyle ortalık karışır. Hapishaneden Dr. Oswald'ı arar. Gözetim altında tutulmak kaydıyla hapishaneden çıkar ve bir psikiyatri kliniğine yatar. Görüşmelerinde iki elini de kullanabiliyor olması, IQ seviyelerinin farklılık göstermesi doktoru şaşırtır. Dr. Oswald'ın gözüne tuttuğu ışıkla kaza yapan bir anısını hatırlar. Kişiliği değişir ve doktor bunu fark edip onu hipnoz eder. Çocukken bir evde hizmetçi

olduğunu, evin delikanlısı Pete ile arasında bir şeyler yaşandığını hatırlar. Dr. Oswald ikinci kişiliği olan çocuk kişiliği Genius ile tanışır. Sonrasında Alice ortaya çıkar. Doktor Oswald çoklu kişilik bozukluğu teşhisini koyar ve bu hastalığın nedenini ortaya çıkarmaya çalışır. Alice ırkçı bir beyazdır. Frankie Pete ile birlikteyken kardeşi Page onları görür ve Frankie'yi ona yakıştıramaz. Frankie Dr. Oswald'ın haberi olmadan hastaneden taburcu edilir. Dr. Oswald annesinin evine gelir ve Frakie hakkında görüşür. Peet hakkında bilgi almak ister ancak annesi onu kovar. Frankie'nin çalıştığı bara gider ve iş arkadaşları onun gitmiş olabileceği bir yer söyler. Dr. Oswald onu bulur ve götürür. Hipnoz ile kişiliklerini kayda alır ve Franki'ye izletir. Frankie Pete'ten hamiledir. Bebeği doğurur ancak annesi bebeği göstermeden ondan alır. Pete ile kaçarlar. O sırada araba kaza yapar ve Pete ölür. Frankie bunları kaldıramaz ve zihni bölünmeye yönelir. Alice doğacak bebeğinin adıdır. Alice Frankie'nin yaşadığı ırkçılığın yaratısı olarak beyaz ve ırkçıdır. Frankie her şeyi hatırlar ve Dr. Oswald ile tedaviye karar verirler.

Karthik Calling Karthik filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Karthik çocukken abisi ile bir kuyunun başında oynar ve abisi suya düşer. Bunun rüyanın parçalarını sürekli görür. Gittiği psikiyatra abisi ile ilgili anılarını anlatır. Sessiz, kendini savunamayan bir karakterdir. Ev sahibi türlü bahanelerle ondan para istemekte Karthik karşı çıkamamaktadır. İş yerinde de sürekli fazla iş yüklemekteler, patronu tarafından da sürekli azarlanmaktadır. Yine Karthik sesini çıkartamaz. İş yerinde sevdiği bir kız vardır ona da bir türlü açılamamaktadır. Sürekli mail yazmakta ancak gönderememektedir. Kendisine bir ev telefonu alır. İş yerinde sevdiği kızın önünde patronu tarafından işten kovulur. Kendini eve kapatır. Bir gece ilaç içip intihar edecekken Karthik adında biri tarafından telefonla aranır. Karthik Karthik'in intihar etmesini engeller ve onun hayatını güzelleştireceğini söyler. Karthik, Karthik hakkında her şeyi bilmektedir. Bu durum Karthik'i korkutur. Ertesi gece tekrar aranır. Hayatını değiştirmesine izin verir. Karthik, Karthik'in hayatını güzelleştirecek, onu arzularına götürecek ideal ego'sudur. Onun sayesinde olmak istediği adam olacaktır. Karthik ertesi gün uyandığında Karthik'in dediklerini yapmaya başlar. Ev sahibini bu kez bilgisiyle yener, kendine yeni kıyafetler alır, tarzını değiştirir, patronunun yaptığı yolsuzlukları ortaya çıkarır ve onu zarardan kurtarır. Böylece işini de geri almış olur. Karthik'in tavsiyeleri ile kısa sürede sevdiği kızı da elde eder. Karthik'in tek isteği vardır o da

kimseye kendisinden bahsetmemesi ancak Karthik sevgilisi Shonali'ye ve psikiyatrına bahseder. Bu durumdan haberdar olan Karthik ona çok kızar ve Karthik'in işleri ters gitmeye başlar. Karthik sayesinde sahip olduğu her şeyi kaybeder. Bilmediği bir şehre giderek telefonsuz yeni bir hayat kurar. Karthik'in kardeşi olmamasına rağmen abisini öldürdüğü fikrine kapılarak çocukluğundan beri pişmanlık yaşamaktadır. Karthik Karthik tarafından aranmamakta bilinci ele geçirdiğinde Karthik'e sesli mesaj bırakmaktadır. Shonali ve psikiyatrın konuşmalarında bu durum film içinde şizofreni olarak ele alınmıştır. Şizofreni ya da çoklu kişilik bozukluğu olması Karthik'in ideal ego'sunun karşılığı olduğu fikrini değiştirmeyecektir. Karthik ve öteki Karthik arasındaki bağlantı filmde gelen telefon aramaları ile ifade edilmektedir. Ancak işi gereği mecburen telefon bağlayınca Karthik tekrar aranır. Karthik onun tehditkâr konuşmalarından sonra intihar eder. Eve gelen Shonali onu kurtarır ve Karthik psikiyatr ile görüşmelere devam eder. Ancak hala iyileşmemiştir. Zekâ küpü filmde Karthik ve öteki Karthik arasındaki farkı göstermektedir. Karthik küpü çözemezken öteki Karthik küpü tamamlayabilir. Filmin sonunda ise tamamlanmış bir küp görülür. Bu durum öteki Karthik'in varlığının devam ettiğinin göstergesidir.

Dressed to Kill filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Dr. Robert Elliot'ın ofisine hastası Kate gelir. Eşi ile arasında cinsel sorunları bulunmaktadır. Robert Kate'in kendisiyle yatmayı isteyebileceği sorusuna evet cevabını verdikten sonra neden yatmıyoruz sorusunda aynaya bakar ve evliyim der. Ancak o bakış alter kişiliğine attığı bakıştır. Filmin sonunda anlaşıldığı gibi alter kişiliği olan Bobbie Robert'ı tahrik eden herkesi öldürme eğilimindedir. Bunun nedeni cinsiyeti kadın olduğu için Robert'ı tahrik eden kadınlardan rahatsız olmasıdır. Kate sergide tanıştığı bir adamla birlikte olduktan sonra asansörde sarı saçlı bir kadın tarafından öldürülür. Cinayete tanık olan fahişelik yapan Liz hem şüpheli konumuna gelirken hem de Bobbie'nin hedefi haline gelir. Bobbie Robert'ı arar ve erkek vücudunun içinde bir kadın olduğunu onu çıkarmaya çalışmadığı için başka bir doktor bulduğunu söyler. Doktor Bobbie'ye cinsiyet değiştirme ameliyatı yapacaktır. Kate'in oğlu Robert'in ofisinin önüne gizli kamera koyar. Bobbie Liz'i takip eder ve Kate'in oğlu onu kurtarır. Polis Liz'e Robert'ın randevu defterine bakmak için izin alamayacağını söyleyerek bunu kendisinin yapmasını ima eder. Liz Robert'ın ofisine gider. Robert ondan etkilenir ve Bobbie kadın kılığında ortaya çıkar. Liz'i öldürecekken polis onu vurur. Hastaneye yatırılır.

Psycho filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Marion Crane bir emlak ofisinde çalışmaktadır. Patronunun bankaya yatırması için verdiği parayı çalarak kaçar. Bir motele gelir. Motelin sahibi Norman Bates, Marion'ı yemeğe evine davet eder. Odadan ayrılmasından kısa bir süre sonra ise motelin karşısındaki evden Norman'ın annesi ile tartışma sesleri duyulur. Marion'ı yemeğe çağırmasından rahatsız olmuştur. Norman yemeği kendi bürosuna getirir ve Marion ile yemek yerken sohbet ederler. Norman annesine öyle bağlıdır ki bir erkeğin en iyi dostunun annesi olduğunu düşünür. Babasının ölümünden sonra annesi onu tek başına büyütmüştür. Annesinin babasından sonra tanıştığı adamın da ölmesi üzerine şok yaşadığını ve akıl sağlığını yitirdiğini söyler. Marion onu akıl hastanesine yatırma önerisinde bulunduğunda ise annesinin odasını kaplayan doldurulmuş kuşlar kadar zararsız olduğunu söyleyerek onu tersler. Norman odasındaki tablonun arkasındaki delikten odasına çekilen Marion'ı izler. Marion banyodayken bir bıçakla öldürülür. Bunu yapan Marion'ın annesidir. Norman cesetten kurtulmak için arabayla birlikte bataklığa atar. Bu sırada Marion'ın kız kardeşi Lila ondan haber alamadığı için nişanlısı Sam ile konuşmak için gelir. Marion'ı arayan bir dedektif Arbogast da onlara katılır. Marion hakkında sorular sorar. Kayda değer bir cevap alamayınca şehirdeki motelleri dolaşır ve Norman'ın moteline gelir. Norman haftalardır kimsenin moteline gelmediğini söylese de söylediklerindeki tezatlık ve müşteri listesinin yazılı olduğu defterdeki el yazısı Marion'ın buraya geldiğini işaret etmektedir. Dedektif Lila'ya Marion'ın motele geldiğini haber verdikten sonra tekrar motele gelir ve Norman'ın annesi tarafından öldürülür. Dedektiften yeni bir haber alamayan Lila Sam ile birlikte motele gider. Kimse yoktur ve şerife giderler. Şeriften Norman'ın annesinin on yıl önce öldüğünü öğrenirler. Norman'ın annesi birlikte olduğu adamın evli olduğunu öğrendiğinde önce adamı sonra kendisini öldürmüştür. Ancak Sam de dedektif de Norman'ın annesini görmüşlerdir ve bu durum şerifi kuşkulandırır. Şerif sabah motele gider ancak bir şey bulamaz. Sam ve Lila karı koca olarak motele giriş yaparlar. Motelde bir kanıt ararlar. Lila Norman'ın evine giderek evde Norman'ın annesini arar. Bodrum kata iner ve orada Norman'ın annesini bulur, ölü annesinin iskeletini. Lila'nın çığlığıyla Norman annesinin kılığında elinde bıçakla içeri girer. O sırada Sam onu yakalar. Norman çoklu kişilik bozukluğundan muzdariptir. Babasının ölümüyle başlayan zihinsel sorunları annesinin başka bir adama ilgi duymasıyla bir kez daha sarsılır ve ikisini de öldürür. Norman bir konuşmasında Marion'a motelden

giderek annesini yalnız bırakmak istemediğini. Gittiğinde yaşanacakları ateş söner, bir mezar gibi soğuk ve nemli olur diye tarif eder. Bu durum aslında Norman'ın kendisi için geçerlidir. Annesini öldürmüştür ve onun gidişiyle bu boş, soğuk, mezar gibi motelde bir başına kalmıştır. Yalnızlıkla baş edebilmek için de alter kişiliği olarak da annesini yaratmıştır. Norman moteline gelen dedektife Marion hakkında beni aldattı ancak annemi aldatamadı der. Kendince Marion'ın kendisini baştan çıkarmak istediği ancak annesinin onu öldürerek oğlunu koruduğu çıkarımını yapmaktadır. Annesini hastalık derecesinde kıskandığı için öldürmüştür, şimdi de annesi oğlunu kıskandığı için onu etkileyen kadınları öldürmektedir.

Split filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Casey okuldaki arkadaşlarının bir kafedeki doğum günü kutlamasına katılır. Parti bitiminde ailesinden kimse onu almaya gelmeyince partinin sahibi kendi kızlarıyla onu da eve bırakmaya karar verir. Baba bagaja eşyaları koyarken bayıltılır ve yere düşer. Dennis kızları kaçırır. Patricia ve Dennis'in amaçları The Beast'e kurban etmektir. Kızlar iki yatağın olduğu bir odada tutulmaktadırlar. Kişilikler belli aralıklarla psikiyatr olan Dr. Fletcher ile görüşmektedirler. Ve kişiliklerden biri ona erken mail atmıştır. Bu nedenle Barry ona sorun olmadığını açıklamak için gelir. Dr. Fletcher durumdan şüphelenir. Kızlar kilitli kapının her açılmasında kendilerini kaçıran kişiyi farklı bir kişilikte görürler ve durumu anlamaya çalışırlar. Claire odanın tavanında bir delik açar ve kaçar. Ancak Dennis onu yakalar ve kızlardan ayrı bir yere koyar. Dr. Fletcher'a çok sayıda yardım mesajı gönderilmiştir ve bu yüzden evine gelir. Tuvalete gittiğinde ise Claire'i görür ve Dennis Dr. Fletcher'ı yaralar. Casey kişiliklerin bilgisayardaki videolarını izlerken Dennis boşalan trene biner ve üstünü çıkarır. Bedeni olduğundan daha büyük bir hale gelir ve The Beast'e dönüşür. The Beast koşarak eve gider ve Dr. Fletcher'ı öldürür. The Beast oldukça iri, uzun, kalın derili bir yapıya sahiptir. Casey'yi bulur. Dr. Fletcher ölmeden önce bir kâğıda "Kevin Wendell Crumb adını söyle yazmıştır" ve Casey korkarak adı söylediğinde Kevin ortaya çıkar. Kevin en son 2014 yılında trende olduğunu hatırlamaktadır. Dr. Fletcher'ın öldüğünü görünce tüfeğin yerini söyler ve kendisini öldürmesini söyler. O sırada kişilikleri teker teker ortaya çıkar. The Beast ortaya çıktığında ise Casey tüfeği alıp kaçar. The Beast iki kızı ciddi derecede yaralar. Bu durum alter kişilik olan The Beast'i id dürtüler ile ilişkilendirebilmektedir. The Beast Casey'yi bulur ve sadece acı sayesinde üstünlüğe ulaşılabileceğini söyler. Kevin

çocukken annesinin tacizlerine maruz kalmış ve bununla baş edemeyip zihni bölünmeye yönelmiştir. Yani acı ile üstün hale gelmiştir. The Beast bu durumu saf olmak olarak ifade etmektedir. Casey de çocukluğunda amcasının tacizlerine mazur kalmış ve bu yüzden bedenine zarar vermiştir. Yani o da saf biridir. Bu yüzden The Beast onu öldürmez ve gider. Ertesi sabah bir adam Casey'i bulur. Polisi ararlar. Kişilikler bir yerde saklanmakta ve ayna karşısında kendi aralarında konuşmaktadırlar. Filmde ele alınan Kevin'ın toplam 24 kişiliği vardır.

The Boston Strangler filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Film De Salvo adında bir seri katilin cinayetleri işleme sürecini anlatmaktadır. Boston'da aynı mahallede yaşayan iki yaşlı kadın bir hafta içinde öldürülmüşlerdir. Polisler incelemeye başlar. Bir fahişe şüphelendiği adamı polislere bildirir ancak katil o değildir. Katil insanlara tesisatçı olduğunu söyler, böylece evlerine kolayca girebilmektedir. Filmde polisin araştırması ve kim olduğu gösterilmeyen katilin cinayetleri paralel olarak verilir. Televizyonda halka tanımadıkları kişilere kapıyı açmamaları uyarısı ve ihbar için bir telefon numarası verilir. Halktan gelen ihbarlar değerlendirilir ve faklı suçlardan kişiler nezarethaneleri doldurur. Bu sahnelerle filmde seri cinayetlerin toplum üzerinde nasıl bir korku ve panik yarattığına değinilmiş olur. Katilin yedinci kurbanı diğerlerinin aksine genç ve siyahi bir kadındır. Cani bürosu adı altında sadece bu cinayetlerin bilgilerinin toplandığı bir birim oluşturulur. Polisler her türlü ihbarı değerlendirirler. Polis John Bottomly adında bir medyum getirir. Medyum ölenlerin eşyalarından çıkarım yapar. Ancak söylediği kişi de katil değildir. Filmin yarısından sonra cinayetleri işleyen De Salvo'nun hayatına tanıklık edilir. De Salvo evli iki çocuk babası kalorifer ocaklarında çalışan bir adamdır. Araba sürerken reklam tabelasında çıplak kadın resmi görür ve kişiliği değişir. Tamir için bir kadının evine gelir ancak kadın onu içeri alır. Sonraki kadına boyacı olduğunu söyler. Kadını yatağa baplarken aynadaki haliyle bakışır. O sırada kadın ona direnir ve elini ısırır. De Salvo kadını döver ve gider. Kadın hastanede kendine gelir. De Salvo başka bir kadının evine girerken eşi görür ve sokakta onu kovalamaya başlar. O sırada denk gelen bir polis aracından inen polisler De Salvo'yu yakalar. Mahkemede De Salvo'nun akli dengesinin yerinde olmadığı düşünülür ve akıl hastanesine gönderilir. De Salvo'nun yaralayıp bıraktığı kadını sorgulayan polisler kadının adamın elini ısırdığını öğrenirler. Asansörde ise De Salvo ile karşılaşırlar. De Salvo yanındaki adama elinde cetvelle yakalandığını söylerken

elindeki bandaj da polislerin dikkatini çeker. De Salvo'ya hastanede çoklu kişilik bozukluğu teşhisi konulur. De Salvo'nun çalışma saatleri ve cinayet saatleri karşılaştırıldığında cinayetleri işlemeye vaktinin olacağına karar verilir. De Salvo şüphelidir. Polis onu sorguya alır. Kalorifer dairesinde sızdıran boruya bez bağladığını hatırlarken bir kadının ayaklarına bez bağladığını hatırlar. Başka bir anısında da kalabalığın arasında yaşlı bir kadını takip ettiğini hatırlar. Devamında ise çıplak cansız mankenler görür. Çocukken pedere işlediği günahları anlatmak için gittiğini, ancak anlatacağı sırada her şeyin zihninden uçup gittiğini söyler. Polisle konuşurken de aynı şeyin olduğunu ifade eder. Polisle başka bir gün hakkında konuşurken de öldürdüğü kadının çıplak bedenini hatırlar. Dehşete kapılır. Karısı ve kızı ziyaretine geldiğinde ise odanın sonundaki karısını görür. Kişiliği değişir ve ona doğu ilerleyip boğazını sıkar. O sırada aynada kendisini görür. Görüntüsünü incelerken kişiliği tekrar değişir. Karısı ve kızı odadan çıkarlar. Polis içeri girer ve De Salvo karısının kendinden korkmasını anlayamadığını söyler. Ancak kendi içinden birinin karısına dokunduğunu, onun karısını burada istemediğini söyler. Polis başka bir cinayet gününü anlatmasını ister. Bu kez cinayet anı De Salvo'nun gözünden aktarılır. O sırada ise film biter. De Salvo'nun Boston cinayetleri hakkında hiç suçlanmadığı yazısı ekranda belirir.

Beyza'nın Kadınları filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Beyza tanımadığı Koray adında bir adamla birlikte olduğu anıları hatırlar ve sonraki sahnede adamın öldürüldüğünü görülür. Adamın kesilin bacağı balıkçıların ağına takılır. Polisler Beyza'nın eşi olan psikiyatrist ile araştırmaya başlar. Koray'ın Dilara adında bir kadınla birlikte olduğunu öğrenir. Beyza önüne çıkan bir gencin Dilara diye seslenmesiyle Dilara ortaya çıkar. Dilara Beyza'nın alter kişiliğidir. Onun tam tersi bir karaktere sahiptir. Sigara, uyuşturucu kullanır, cinselliği ön planda olup tanımadığı adamlarla birlikte olur. Dilara yolda giderken adamların bakışlarından rahatsız olur ve Beyza ortaya çıkar. Beyza kıyafetlerinden, tavrından rahatsız olur ve koşarak hasta babasının yanına gider. Kıyafetlerini yakar ve bağışlanmak için dua eder. Beyza dindar bir karaktere sahiptir. Babası Beyza'ya eliyle bir yeri işaret eder. Kendi fotoğrafıyla Rabia Çınar ismini bulur. Öğrencilerinden birinin annesi fahişedir ve kızının sorunlarıyla ilgilenmemektedir. Bu yüzden fazlasıyla dindar olan Rabia kişiliğiyle kadınla görüşür. Fuhuş yapmaması ve çocuğuna bakması için altın verir. Rabia banyoda bağışlanma dilerken Dilara'yı aynada görür ve tartışırlar. Beyza öğrencisi Elif'i parkta ararken

çocuk olan Ayla kişiliğine dönüşür. Elif'in annesinin fuhuş yapmayı bırakmaması üzerine kadın ölür. Beyza tanımadığı bir adamın arabasında kendine gelir ve eşinden yardım ister. Eşi ile tartışırlar. Polis gittiği dergâhta Rabia'yı görür, kaçar. Beyza evde fotoğraflara bakarken çocukluk fotoğraflarına bulur, kendisine yandıkları ve artık adının Ayla değil Beyza olduğu söylenmiştir. Beyza yetimhaneye dair bilgiler bulur ve oraya gider. Oradayken öğretmeni Pakize'nin kendisine yaptığı cinsel tacizleri hatırlar. Pakize ilk kurbandır. Polis Beyza'nın eşiyle evde konuşurken Beyza onları duyar. Kendisinde çoklu kişilik bozukluğu olduğunu öğrenir. İntihar edecekken eşi kurtarır. Polis Elif ile konuştuğunda Rabia'nın psikiyatrın eşi Beyza olduğunu öğrenir. Beyza Ayla kişiliğindeyken hizmetçiyi iter ve hizmetçi ölür. Beyza her şeyi hatırlar ve bayılır. Bir teknede kişilikleriyle konuşur. Kimin öldürdüğünü sorar kişilikleri teker teker suya itilir ve sadece Beyza kalır. Baskın kişilik Beyza'dır. Polis eve gelir ve Beyza cinayetleri hatırlamadığını söyler yine de teslim olur, yıpranmıştır. O sırada Dilara ortaya çıkar ve sorgulanır. Cinayetleri hiçbir kişiliğinin işlemediğini söyler. Şahit olarak birlikte olduğu adamlardan birini söyler. Adam cinayet gecesi birlikte olduklarını doğrular. Cinayetleri işleyen eşidir. Eşi Beyza'yı hipnoz eder ve kişilikler gider. Eşi Beyza'yı cinayetleri işlediği yere götürür. Çocuklara tecavüz eden yaşlı bir adamı Beyza'ya öldürmesi için getirir. Beyza adamı öldüremez. O sırada polis gelir. Beyza polisi polis de eşini vurur. Beyza ise eşini öldürür.

Çekmeceler filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Deniz doğum gününde kanlar içinde hastaneye kaldırılır. Ambulans çalışanları tecavüz derken annesi kaza olduğunu söyler. Oyuncu anne ve babası olan Deniz sürekli kavga eden sorunlu bir ailede büyümüştür. Çocukken Deniz'in cinselliğini keşfettiği dönem babası tarafından anormal bir durum olarak görülür. Bu nedene babası tarafından baskı ve cezalandırmayla büyütülür. Deniz kendine gelir ancak konuşmamakta, hiçbir şey hatırlamamaktadır. Annesi polisi işe karıştırmamak için Deniz'in tecavüze uğradığını saklamaktadır. Doktor Deniz'in çekmeceler ile ilgili sorunu olduğunu fark eder. Hepimizin çekmeceleri vardır. Dar, geniş, içi dolu ya da boş. Aile çekmecesi, kariyer çekmecesi… Bazı çekmeceler kilitlidir ve bir şeyler gizli kalır. Babasının sürekli kontrol ettiği iç çamaşırları onda derin izler yaratmıştır. Deniz 30'larındayken cinselliğini ön planda yaşar. İçki ve uyuşturucuya başlar. Hayatına aldığı erkeklerde de yara alır, yıpranır. Filmde başka insanların hayatlarına, travmalarına da değinilir. Başka

bir deyişle film başka insanların çekmecelerine de göz atmaktadır. Çekmeceler, anahtarlar. Çocukken parmaklarına ceylan, tilki çizerken büyüdüğünde hayali olanlarını yaratır. Resimlerini çizer. Tilki ve Ceylan gerçekte yoktur, onlar Deniz'in zihninin ürünleridir. Ceylan cinselliğini yaşamaktan çekinmezken, Tilki eşcinsel bir kişiliktir. Deniz hipnoz sırasında doğum gününde neler yaptığını hatırlar. Babasının kilitli çekmecesinde sakladığı makası hatırlar. Babası sürekli makasla kesmekle tehdit etmektedir. Makas Freud'un hadım etme kavramına denk gelmektedir. Babasının penisinin küçüklüğü, nede Bir makas alır ve kendine zarar verir. Deniz hastaneden taburcu olur.

Me Myself Irene filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Charlie söz sahibi olmayan, kimsenin işine karışmayan, pasif bir karakterdir. Eşinin kendisini başka bir adamla aldatmasına, kendisininin beyaz olmasına karşın siyahi çocuklar doğurmasına rağmen ihaneti kabullenemez. Bu durum ihanet körlüğü ile ilişkili olup Charlie hayatına devam edebilmek için gerçeği yok saymaktadır. Ancak eşinin başka bir adam için kendisini terk etmesi, çevresindekiler tarafından saygı görmemesi sonunda alter kişilik yaratmasına neden olur. Yarattığı alter kişilik ise kendisinin tam tersi bir karakterdir. İstediği her şeyi yapan, bunu yaparken de eyleminin doğruluğuna dair hiçbir düşünme eylemi içinde bulunmayan bir karakterdir. Charlie'nin olmak istediği ancak olamadığı her şeye sahip olan bu kişilik onun ideal ego karşılığıdır. Onun sayesinde artık kimseden çekinmek ve aşağılanmak zorunda kalmaz. Charlie'nin ikinci kişiliğiyle verdiği zararlar onun çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip olduğunu ortaya koyar ve Irene'e başka bir karakola kadar eşlik etmek için gönderilir. Ancak Irene'in kötü polislerle başı derttedir ve Charlie ona yardım edecektir. Charlie'nin baş edemediği durumlarda Hank ortaya çıkmakta ve ikiliyi kurtarmaktadır. Bu sürede Irene ve Charlie birbirlerine âşık olurlar. Finalde ise Irene sorunlarından kurtulur ve Charlie Irene'e evlenme teklif eder ve Charlie eski mutlu hayatına geri döner.

Never Talk To Strangers filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Sarah bir psikiyatristtir. Çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip danışanları ile ilgilenerek zamanını geçirmektedir. Habersiz olarak evine gelen babasından rahatsız olur ve onu müsait olmadığını söyleyerek gönderir. Babası ile aralarında finalde açığa çıkan sorunlar vardır. Bir akşam işten eve geldiğinde kapının önünde bir kutu bulur. Kutuda ölü çiçekler vardır. Markette tanıştığı Tony adındaki yabancı ile bir lunaparka

giderler. Tony'nin silahla ateş ettiği sırada huzursuz olur. Kendisi ateş ederken ise merdivenden yuvarlanan annesini hatırlar ve bayılır. Evine gelen çiçekler konusunda Tony'den şüphelenir ancak ona karşı hisleri nedeniyle konduramaz. Sonrasında iş yerine gelen bir notu alır. "Section D, page 6" yazılıdır. Gazete okurken notu hatırlar ve nottaki sayfaya gittiğinde ise kendi adına gazeteye verilmiş bir ölüm ilanı görür. Sarah çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip hastalarının birinden şüphelenir ancak adam hapistedir. Sarah'a tekrar bir kutu gelir bu kez içinde öldürülmüş olan kedisinin cesedi vardır. Kedinin ölümü Freud'un ölüm dürtüsüne işaret etmekte olup beraberinde cinayet getirecektir. Hayvanların öldürülmesi filmlerde gözdağı, tehdit içeren eylemler şeklinde bir ifade aracı olarak kullanılmaktadır. Sarah Tony'den tekrar şüphelenir ve onu araştırmak için bir dedektif tutar. Sarah'nın eşi ve çocukları olduğunu öğrenir. Tony şehir dışındayken onun evine gider ve kendisi hakkında belgeler bulur. Belgeleri incelerken çocukluğuna dair anılarını hatırlar. Annesi merdivenden düşmektedir. Taylor evine gelir ve arkadaşının öldüğüne dair duvarında yazılı bir not bulur. Ayrıca küvetin üstünde yer alan ısıtıcının vidaları gevşetilmiştir. Sarah elektriğe çarpılmaktan son anda kurtulur. Sarah ve Tony yüzleşirler. Tony Sarah'nın eski sevgilisi Benny'nin kız kardeşi tarafından tutulmuştur. Benny'ye ne olduğunu öğrenmek istemektedirler. Tony Sarah'ya evine yerleştirdiği gizli kamerayı izletir ve Sarah kaçtığı gerçeği ile yüzleşir. Kameradaki kişi kendisidir. Cinayetleri ve notları kendisi yapmıştır yani alter kişiliği. Alter kişiliği tamamen id dürtüler çerçevesinde hareket etmekte olup cinayetlere varan saldırgan eylemler sergilemektedir. O sırada babası içeri girer ve Sarah geçmişi hatırlar. Babası annesini merdivenden aşağı itmiştir. Bu ana şahitlik eden Sarah'nın eline bir silah verir ve annesine ateş etmesini sağlar. Aynı zamanda babasının tacizlerine maruz kalmasıyla çocuk yaştaki Sarah bu olanlardan derinden etkilenmiştir ve bu anıyı unutmak ister. O yüzden de zihni bölünmeye yönelir. Sarah gerçek ile artık yüzleşmiştir ve alter kişiliği ortaya çıkar. Önce Tony'yi sonra da babasını öldürür. Cinayeti babasına yıkar ve suçtan sıyrılır. Eski sevgilisi Benny'yi de o öldürmüştür. Erkeklerden nefret eden ve onları öldürmeye yönelen bir kişiliği vardır.

Angel Heart filminde dedektif Harry Angel, kaybolmuş bir şarkıcı olan Jonny Favorite'ı bulmak için Louis Cyphre (cennetten kovulmuş melek olan Lucifer) tarafından tutulur. Finalde ise Harry'nin Jonny Favorite'ın kendisi olduğu ortaya çıkar. İşlenen cinayetler onun tarafından Jonny Favorite olduğunu gizlemek için işlenmiştir.

Louis Cyphre Harry'nin ruhunun peşindedir. Çünkü Louis Cyphre, Harry'nin asıl kimliği olan Jonny Favorite ile ruhuna karşılık bir sözleşme yapmıştır. Finalde ise Harry asıl kişiliği ile yüzleşir ve devamında polise giderek teslim olur.

Primal Fear filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmaktadır. Martin Vail meşhur bir avukattır. Kasap oğlanı olarak adlandırılan Başpiskopos'u öldüren Aaron'ın davasını üstlenir. Başpiskopos vahşi bir şekilde katledilmiştir. Olayın tek şüphelisi ise tren raylarında kaçarken yakalanan kanlar içindeki Aaron'dır. Aaron'ın masum bir görüntüsü vardır. İnsan cinayeti oa konduramaz. Saygılı ve sakin biridir. Başpiskopos ile sokakta dilenirken tanışmışlardır. Altar oğlanı olarak yanında çalışmakta ve koroda yer almaktadır. Aaron cinayet sırasında odada olduğunu kabul eder ancak hiçbir şey hatırlamamaktadır. Cesedin üzerinde bir gölge görmüş ve zaman kavramını yitirmiştir. Bu söyledikleri üzerine avukatı Vail onu bir psikiyatr ile görüştürür. Vail'in amacı masum olduğunu kanıtlamak değil, onu savunmak, idamdan kurtarmaktır. Ve bu amacı Aaron'un arkadaşının evine girmesiyle bulur. Bir kaset vardır. Kasette Başpiskopos'un Aaron, arkadaşı ve sevgiline çektirdikleri cinsel içerikli görüntüleri vardır. Cesedin üzerindeki sayılar da bu durumu işaret etmektedir. Başpiskopos kutsal mesleği ve genç çocuklar üzerinde tatmin ettiği cinsel arzularıyla iki yüzlü biridir. Terapilere devam eden psikiyatr Aaron'ı Linda hakkında konuşması için zorlar ve o sırada ikinci kişiliği ortaya çıkar. Psikiyatr Aaron'ın çoklu kişilik bozukluğundan muzdarip olduğunu düşünmeye başlar. Vail odaya geldiğinde kasedi kendisinden sakladığı için Aaron'ı azalar ve o sırada tekrar ikinci kişiliği ortaya çıkar. Vail Aaron'ı korkutup kaçırmıştır. Aaron başı sıkışınca ikinci kişiliği Roy'u çağırmaktadır. Aaron Başpiskopos ile yaşadıklarına daha fazla dayanamamıştır ve Roy onun için öldürmüştür. Vail mahkeme sırasında da Roy'un açığa çıkmasını sağlar ve Roy'un hasta olduğu hapishaneye gitmek yerine tedavi olması gerektiğine karar verilir. Bu sayede serbest kalma şansı olacaktır. Vail Roy ile konuşurken Roy'un mahkemede saldırdığı avukatın boynunun nasıl olduğunu sorar. Oysaki Roy'un bilinci o sırada yerinde değildir. Bunu bilmesi Vai'i dehşete uğratır. Kandırılmıştır, manüpüle edilmiştir. Aslında Aaron hiç olmamıştır. Aaron'ın doğası hep Roy'dur. Cinayetlere varan saldırgan eylemler sergileyerek id'in temsilinde hareket etmektedir. İdamdan kaçış yolu olarak ise alter kişiliğini uydurmuştur ve bununla bşarılı olmuştur.

Us filminde gölge teması ele alınmaktadır. Addie çocukken ailesiyle gittiği tatilde sahilin altında aynaların olduğu bir mekâna girer. Orada kendisine benzeyen bir kızı görür ve korkar. Ailesi o günden beri konuşmayan Addie'nin travma yaşadığını düşünür. Aradan yıllar geçmiştir ve Addie kendi eşi ve çocuklarıyla yazlıklarının olduğu o yere tekrar gelir. Bir akşam evlerinin önünde tıpatıp kendilerine benzeyen bir aile görürler. Aile zorla evlerine girer ve onları tutsak alır. O sırada Addie'nin benzeri yani gölge'si bir hikâye anlatır. Hikâyede bir kız ve onun da gölgesi vardır. Kız güzel sıcak yemekler yerken gölge çiğ tavşan yemek zorundadır. Kız güzel hediyeler alırken gölgenin hediyeleri sert ve keskindir. Kız güzel bir kız doğururken gölge bir canavar doğurur. Kızın oğlu sezeryanla olurken gmölge karnını kendisi kesmek zorunda kalrı. Kızın hayatı gölgenin hayatı ile bağlantılıdır. Benzer hayatları yaşamalarına rağmen gölgenin hayatı zor ve yıpratıcıdır0 ve bundan rahatsızdır. Gölge diye ifade edilen benzer kişiler Jung'un gölge arketipine işaret etmekte olup karanlık yanımızı ifade etmektedir. Filmde ele alınan gölge'ler de saldırgan birer yapıya sahip olup asıl kişilerin karanlık, saldırgan, bu özellikleriyle tamamen id dürtüler ekseninde hareket etmektedirler. Görünümleri dahi ilkel olarak ifade edilen id gibi ilkel ve gelişmemiştir. En temel insani özellik olan konuşma yetisine dahi sahip değildirler. Addie'nin gölge'si Addie'yi masaya kelepçelerken eşi ve çocukları kendi benzerleriyle mücadele içine girerler. Devamında ise tekneyle kaçmayı başarırlar. Ailenin yazlık komşuları da evlerine gelen kendi benzerleri ile karşılaşırlar ve onlar tarafından öldürürler. Onların evine sığınan Addie ve ailesi bu kez arkadaşlarının gölgeleri ile mücadele eder ve onları yenerler. Haberlerde kırmızı kıyafetler giyen insanların diğer insanlara saldırdığına dair görüntüler görürler ve evde güvende olmadıklarını düşünürler. Bunun üzerine komşularının arabalarını alırlar ve yola çıkarlar. Yolda Addie'nin gölgesi oğlunu kaçırır ve Addie de onu bulmak için aynalarla kaplı mekâna gider. Gölge'si ile dövüşür ve hayatta kalan o olur. Finalde ise Addie'nin film içinde hatırladığı geçmişinden yer altında olan gölge'nin aslında kendisi olduğu, kendisinden intikam almak için gelen gölge'nin ise yer üstünde yaşayan kız olduğu anlaşılır. İki kız yer değiştirmiştir. Yer değiştirme tekinsizlik içermektedir. Filmde gösterilen 11.11 sayıları, birbirine denk gelen yuvarlaklar ve insanların benzerleri de Freud'un tekinsiz kavramına işaret edecek şekilde ele alınmıştır. Addie de bu yinelemelerden tedirgin olmaktadır. Gölge'lerin yer altında olması film içinde şu şekilde ifade edilmiştir. Yukarıdakileri istedikleri gibi

kontrol edebilmek için yaratılan kopyalar yani gölge'ler ruhun kendilerine eklenememesi nedeniyle kontrol edilememişlerdir. Bu nedenle yer altında yaşamaya mahkûm edilmişlerdir.

The Uninvited filminde çoklu kişilik bozukluğu ele alınmıştır. Anna babasının annesini başkasıyla aldatmasına tanık olması ve hemen sonrasında annesini ve kardeşini dolaylı yoldan sorumlu olduğu yangında kaybetmesiyle travmatik bir deneyim yaşamıştır. Anna yaşadığı olay sonrasında hastanede tedavi görür ve sonrasında tekrar evine döner. Alter kişiliği olan kız kardeşi ile birlikte annesinin hemşiresiyle nişanlanan babasına onun göründüğü gibi biri olmadığını kanıtlama sürecine girer. Finalde ise hemşireyi öldürür ve bu durum bazı gerçekleri açığa çıkarır; kız kardeşi de o yangında ölmüştür ve gördüğü kardeşine benzeyen kişi ise alter kişiliğidir. Bu deneyimin etkisiyle yarattığı alter kişilik ise hemşireyi öldürme arzusunu onun için gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda ele alındığında alter kişilik ideal ego temsili olmakta Anna'nın idealini, arzusunu hayata geçirmektedir. Başka bir deyişle Anna yangın öncesinde yarım bıraktığı işi alter kişiliği onun için gerçekleştirmiştir. Bu film kapsam ve sınırlılıklar bağlamında ihanet travması ve çoklu kişilik bozukluğu özelliklerini taşımasına rağmen korku, gizem ve gerilim türlerinden en az ikisini içinde barındırmadığı için inceleme kapsamına alınmamıştır.

Yukarıda ifade edilen filmlerde alter ego, çoklu kişilik bozukluğu, ikiz, doppelganger temaları genel itibariyle alter kişiliklerin sergiledikleri saldırgan ve cinsel davranışlarıyla id'e, alter kişiliklerinin ev sahibi kişiliklerin yapamayacağı eylemleri gerçekleştirmeleriyle ideal ego'ya, ele alındıkları tür çokluğuyla korku, gerilim, gizem filmlerine hizmet etmektedir.